

**UCHWAŁA NR XXI/325/20
RADY MIASTA PIOTRKOWA TRYBUNALSKIEGO**

z dnia 27 maja 2020 r.

**w sprawie przyjęcia "Gminnego programu opieki nad zabytkami Miasta Piotrkowa Trybunalskiego
na lata 2020 - 2023"**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2020 r., poz. 713) w związku z art. 87 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2020 r., poz. 282) uchwała się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Gminny program opieki nad zabytkami Miasta Piotrkowa Trybunalskiego na lata 2020-2023”, zaopiniowany pozytywnie przez Łódzkiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, stanowiący załącznik do uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Piotrkowa Trybunalskiego.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Łódzkiego.

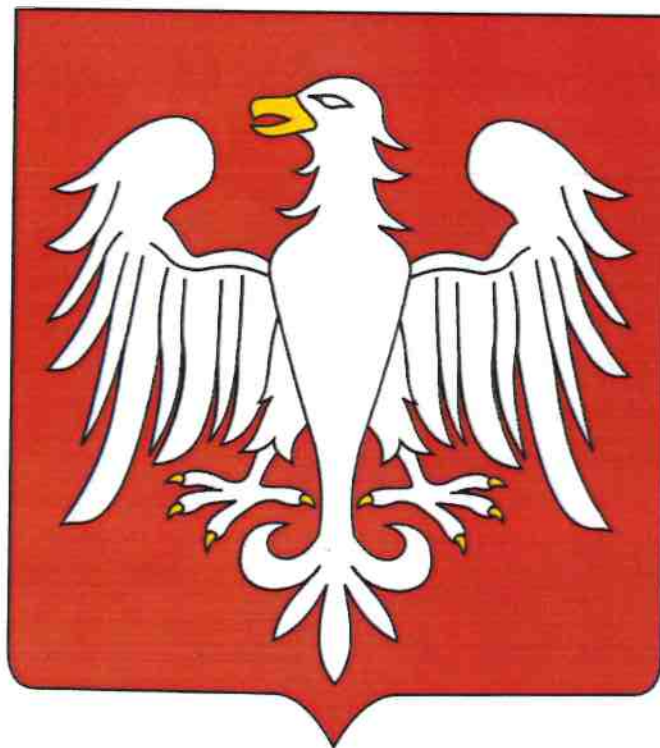

PRZEWODNICZĄCY
RADY MIASTA

MARIAN BŁASZCZYŃSKI

Załącznik do uchwały Nr XXI/325/20
Rady Miasta Piotrkowa Trybunalskiego
z dnia 27 maja 2020 r.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI
NAD ZABYTKAMI
MIASTA PIOTRKOWA TRYBUNALSKIEGO
NA LATA 2020 – 2023**

**PRZEWODNICZĄCY
RADY MIASTA**

Marian Błaszczyński

Spis treści

1. Wstęp
2. Podstawa prawna opracowania Gminnego programu opieki nad zabytkami
3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce
4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego
 - 4.1. Relacje Gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa
5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego
 - 5.1. Relacje Gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie miasta
 - 5.2. Charakterystyka zasobów oraz analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego miasta
 - 5.2.1. Charakterystyka miasta
 - 5.2.2. Zarys historii obszaru miasta
 - 5.3. Krajobraz kulturowy i zabytki o najwyższym znaczeniu dla miasta
 - 5.3.1. Dziedzictwo materialne
 - 5.3.2. Dziedzictwo niematerialne
 - 5.4. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony
 - 5.4.1. Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków
 - 5.4.2. Zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków
 - 5.4.3. Pomnik historii
 - 5.5. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków
 - 5.6. Zabytki archeologiczne w gminnej ewidencji zabytków
6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy – analiza SWOT
7. Założenia programowe oraz zasady oceny realizacji Gminnego programu opieki nad zabytkami
8. Instrumentarium realizacji Gminnego programu opieki nad zabytkami
 - 8.1. Społeczni opiekunowie zabytków
9. Źródła finansowania Gminnego programu opieki nad zabytkami
 - 9.1. Dotacje
 - 9.2. Programy operacyjne Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego
 - 9.3. Środki europejskie
10. Realizacja i finansowanie z zakresu ochrony zabytków
11. Bibliografia
12. Spis tabel, rysunków i zdjęć

1. Wstęp

Gminny program opieki nad zabytkami Miasta Piotrkowa Trybunalskiego na lata 2020 – 2023 (GPOnZ) stanowić będzie element polityki samorządowej, pozwalający na podejmowanie zaplanowanych działań dotyczących inicjowania, wspierania, koordynowania badań i prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego. Jako materiał bazowy może być wykorzystywany przez środowiska badawcze i naukowe, właściciele i posiadacze obiektów zabytkowych oraz osoby zainteresowane kulturą i dziedzictwem kulturowym. Opracowanie służyć będzie rozwojowi miasta poprzez dążenie do poprawy stanu zachowania zabytków, eksponowania walorów krajobrazu kulturowego, wykorzystania zabytków na potrzeby społeczne, gospodarcze i edukacyjne.

W GPOnZ wskazano działania skierowane na poprawę stanu zabytków, ich adaptację i rewaloryzację oraz zwiększenie dostępności do nich mieszkańców i turystów. Dokument uwzględnia uwarunkowania prawne, zewnętrzne oraz wewnętrzne w zakresie ochrony materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego. Wskazane w nim kierunki działania, tzw. priorytety, szczegółowo opisują zakres oraz cel danego zamierzenia. Realizacja celów zawartych w GPOnZ poprawi w lokalnej społeczności świadomość wspólnoty kulturowej, wzmocni lokalne wartości oraz wspólne korzenie.

W dokumencie określono również źródła finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach wraz z jego otoczeniem. Finansowanie może odbywać się ze źródeł publicznych (np. budżet państwa, budżet własny miasta, budżet jednostek samorządowych – powiatu i województwa, środki unijne, inne źródła zagraniczne), a także ze źródeł prywatnych (osób fizycznych, organizacji pozarządowych – stowarzyszeń, fundacji, osób prawnych itp.).

Niniejsze opracowanie stanowi kontynuację Gminnego programu opieki nad zabytkami Gminy Miasta Piotrków Trybunalski na lata 2015 – 2018 przyjętego Uchwałą Nr XLVIII/843/14 Rady Miasta Piotrkowa Trybunalskiego z dnia 29 października 2014 r. GPOnZ został zaktualizowany w zakresie potencjału dziedzictwa kulturowego i źródeł finansowania oraz dostosowany do zmieniających się realiów dotyczących opieki nad zabytkami w części analizy SWOT, celów i działań.

2. Podstawa prawna opracowania Gminnego programu opieki nad zabytkami

Podstawę prawną opracowania GPOnZ stanowi ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2018 r. poz. 2067 z późn. zm.), która mówi o obowiązku sporządzania przez samorządy wojewódzkie, powiatowe oraz gminne na okres czterech lat programu opieki nad zabytkami.

W świetle ustawy, ochrona zabytków to aktywność administracji publicznej, która ma na celu stworzenie sprzyjających okoliczności prawnych, finansowych i organizacyjnych służących zachowaniu, zagospodarowaniu i utrzymaniu zabytków, zapobieganie zagrożeniom, niszczeniu, niewłaściwemu użytkowaniu, uszczupleniu zasobów zabytków, a także kontroli stanu zachowania i przeznaczenia zabytków oraz uwzględnianie tych zadań w kształtowaniu polityki planistycznej i środowiskowej. Terminem „opieka nad zabytkami” ustawa obejmuje działania właścicieli zabytków, które tworzą warunki dla naukowego badania zabytków, prowadzenia przy nich prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych, zabezpieczenia i utrzymania ich samych oraz ich otoczenia w jak najlepszym stanie oraz popularyzowania i upowszechniania wiedzy o nich. W ustawie określono kwestie związane z ochroną i zarządzaniem dziedzictwem kulturowym, a szczególnie zagadnienia tworzenia krajowego programu ochrony i opieki nad zabytkami, organizację organów ochrony zabytków (zadania i kompetencje w zakresie ochrony zabytków wykonuje Generalny Konserwator Zabytków w imieniu ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego oraz wojewódzcy konserwatorzy zabytków działający w imieniu wojewodów), zakres i formy ochrony zabytków którymi są: wpisanie do rejestru zabytków, wpisanie na Listę Skarbów Dziedzictwa, uznanie za pomnik historii, utworzenie parku kulturowego oraz ustalenie ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego, a także zasady finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków. Zapisy ustawy, zwłaszcza w punktach dotyczących form ochrony zabytków, są komplementarne do zapisów ustaw o samorządzie terytorialnym (o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz o ochronie przyrody). Ponadto ustawa dookreśla zakres zadań dotyczących ochrony zabytków i opieki nad nimi administracji samorządu gminnego i powiatowego.

Art. 87 ust. 2 cytowanej ustawy wyznacza cele opracowania GPOnZ, w szczególności są to:

1. Włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju.

2. Uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej.

3. Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.

4. Wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego.

5. Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami.

6. Określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków.

7. Podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce

Zabytki zostały objęte w Polsce ochroną zadeklarowaną jako konstytucyjny obowiązek państwa i każdego obywatela. Znaczenie dziedzictwa kulturowego dla rozwoju cywilizacyjnego oraz zadania państwa w zakresie jego ochrony, określają artykuły 5 i 6 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Dookreślenie konstytucyjnego obowiązku państwa wraz z podziałem kompetencji na poszczególne organy administracji publicznej i instytucje państwowe następuje na poziomie ustawodawstwa zwykłego.

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r., która zastąpiła ustawę o ochronie dóbr kultury z 1962 r., powiązała ochronę zabytków z ochroną szeroko pojmowanego dziedzictwa kulturowego, umieszczając to zagadnienie w kontekście naszego uczestnictwa w kulturze i historii całej Europy. Nowe prawo zostało dostosowane

do zasad obowiązujących w Unii Europejskiej.

Obowiązujące uregulowania prawne, dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, zostały zawarte w:

· **Konstytucji RP** (Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. – Dz. U. z 1997 r. Nr 78 poz. 483 z późn. zm.) w przepisach:

– **Art. 5:** „Rzeczpospolita Polska (...) strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju”.

– **Art. 6 ust. 1:** „Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju”; ust. 2: Rzeczpospolita Polska udziela pomocy Polakom zamieszkałym za granicą w zachowaniu ich związków z narodowym dziedzictwem kulturalnym”.

– **Art. 86:** „Każdy jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie. Zasady tej odpowiedzialności określa ustawa”.

· **Ustawie z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami** (Dz. U. z 2018 r. poz. 2067 z późn. zm.), która jest głównym aktem prawnym regulującym zasady ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce. Przy opracowaniu programu opieki nad zabytkami należy uwzględnić przepisy tej ustawy, takie jak:

– **Art. 3,** który definiuje podstawowe pojęcia użyte w ustawie: zabytek, zabytek nieruchomy, zabytek ruchomy, zabytek archeologiczny, instytucja kultury wyspecjalizowana w opiece nad zabytkami, prace konserwatorskie, prace restauratorskie, roboty budowlane, badania konserwatorskie, architektoniczne, archeologiczne, historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny, historyczny zespół budowlany, krajobraz kulturowy, otoczenie zabytku.

W tym miejscu należy wyjaśnić pojęcie zabytku. Zabytek jest to nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, które są dziełem człowieka lub związane są z jego działalnością. Stanowią one świadectwo

minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

– **Art. 4**, który objaśnia, że ochrona zabytków polega w szczególności na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu: „zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwale zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie; zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków; udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków; przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę; kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków; uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska”.

– **Art. 5**, który określa, w sposób otwarty, kwestię opieki nad zabytkami: „opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków: naukowego badania i dokumentowania zabytku; prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku; zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie; korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwale zachowanie jego wartości; popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii kultury”.

– **Art. 6**, który klasyfikuje w układzie rzeczowym przedmioty ochrony i zarazem stanowi szczegółową definicję zabytku:

„1. Ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania:

1) zabytki nieruchome będące, w szczególności:

a) krajobrazami kulturowymi,

b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,

c) dziełami architektury i budownictwa,

d) dziełami budownictwa obronnego,

e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,

f) cmentarzami,

g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,

h) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;

2) zabytki ruchome będące, w szczególności:

a) dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,

b) kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,

c) numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,

d) wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,

e) materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (...),

f) instrumentami muzycznymi,

g) wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,

h) przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;

3) zabytki archeologiczne będące, w szczególności:

a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,

- b) cmentarzyskami,
- c) kurhanami,
- d) relikdami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

2. Ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej”.

– **Art. 7**, który określa formy ochrony zabytków:

- 1) wpis do rejestru zabytków.

Rejestr zabytków znajdujących się na terenie województwa prowadzi wojewódzki konserwator zabytków. Do rejestru wpisuje się zabytek nieruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy. Do rejestru może być również wpisane otoczenie zabytku wpisanego do rejestru, a także nazwa geograficzna, historyczna lub tradycyjna tego zabytku. Wpis do rejestru historycznego układu urbanistycznego, ruralistycznego lub historycznego zespołu budowlanego nie wyłącza możliwości wydania decyzji o wpisie do rejestru wchodzących w skład tych układów lub zespołu zabytków nieruchomych. Wpisanie zabytku nieruchomego do rejestru ujawnia się w księdze wieczystej danej nieruchomości na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków, na podstawie decyzji o wpisie do rejestru tego zabytku. Wpisy do rejestru są wolne od opłat (art. 9). Skreślenie z rejestru zabytków następuje na wniosek właściciela zabytku lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy, lub z urzędu, na podstawie decyzji Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego (art. 13). Na podstawie tej decyzji wojewódzki konserwator zabytków występuje z wnioskiem o wykreślenie wpisu z księgi wieczystej i z katastru nieruchomości. Informacja o skreśleniu ogłaszana jest w wojewódzkim dzienniku urzędowym. Wykreślenia wolne są od opłat (art. 14). Zabytek ruchomy wpisuje się do rejestru na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków – na wniosek właściciela tego zabytku (art. 10). Wojewódzki konserwator zabytków może wydać decyzję o wpisie z urzędu – w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę.

- 1a) wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa;

- 2) uznanie za pomnik historii;

- 3) utworzenie parku kulturowego;

4) ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

– **Art. 16 ust. 1**: „Rada gminy, po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków, na podstawie uchwały, może utworzyć park kulturowy w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej”.

– **Art. 17**, który określa zakazy i ograniczenia na terenie parku kulturowego dotyczące: prowadzenia robót budowlanych oraz działalności przemysłowej, rolniczej, hodowlanej, handlowej lub usługowej; zmiany sposobu korzystania z zabytków nieruchomych; umieszczania tablic, napisów, ogłoszeń reklamowych i innych znaków niezwiązanych z ochroną parku kulturowego, z wyjątkiem znaków drogowych i znaków związanych z ochroną porządku i bezpieczeństwa publicznego, z zastrzeżeniem art. 12 ust. 1; zasad i warunków sytuowania obiektów małej architektury; składowania lub magazynowania odpadów.

– **Art. 18**: „1. Ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się przy sporządzaniu i aktualizacji koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, strategii rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw, planu zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej, analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu, strategii rozwoju gmin, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego albo decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji

o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

2. W koncepcji, strategiach, analizach, planach i studiach, o których mowa w ust. 1, w szczególności:

- 1) uwzględnia się krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- 2) określa się rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków, zapewnienia im ochrony przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu;
- 3) ustala się przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami”.

– **Art. 19**, który wskazuje, że: „1. W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego uwzględnia się, w szczególności ochronę:

- 1) zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru i ich otoczenia;
- 2) innych zabytków nieruchomości, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków;
- 3) parków kulturowych.

1a. W decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego uwzględnia się w szczególności ochronę:

- 1) zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru i ich otoczenia;
- 2) innych zabytków nieruchomości, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków.

1b. W uchwale określającej zasady i warunki sytuowania obiektów małej architektury, tablic i urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń uwzględnia się w szczególności:

- 1) ochronę zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru i ich otoczenia;
- 2) ochronę zabytków nieruchomości, innych niż wymienione w pkt 1, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków;
- 3) wnioski i rekomendacje audytów krajobrazowych oraz plany ochrony parków krajobrazowych.

2. W przypadku gdy gmina posiada gminny program opieki nad zabytkami, ustalenia tego programu uwzględnia się w studium i planie, o których mowa w ust. 1.

3. W studium i planie, o których mowa w ust. 1, ustala się, w zależności od potrzeb, strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków”.

– **Art. 20**, który mówi o konieczności uzgadniania projektów i zmian planów zagospodarowania przestrzennego województwa oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego z wojewódzkim konserwatorem zabytków w zakresie kształtowania zabudowy i zagospodarowania terenów.

– **Art. 21**: „Ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy”.

– **Art. 22**: „1. Generalny Konserwator Zabytków prowadzi krajową ewidencję zabytków w formie zbioru kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się w wojewódzkich ewidencjach zabytków.

2. Wojewódzki konserwator zabytków prowadzi wojewódzką ewidencję zabytków w formie kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się na terenie województwa.

3. Włączenie karty ewidencyjnej zabytku ruchomego niewpisanego do rejestru do wojewódzkiej ewidencji zabytków może nastąpić za zgodą właściciela tego zabytku.

4. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomości z terenu gminy.

5. W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

- 1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru;
- 2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;

3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

6. Właściwy dyrektor urzędu morskiego prowadzi ewidencję zabytków znajdujących się na polskich obszarach morskich w formie zbioru kart ewidencyjnych”.

– **Art. 89** który wskazuje, że „organami ochrony zabytków są:

1) minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków;

2) wojewoda, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje wojewódzki konserwator zabytków”.

· **Ustawie z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym** (Dz. U. z 2019 r. poz. 506), gdzie w art. 7 ust. 1 pkt 9 zostały określone zadania własne gminy: „zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy (...) kultury (...) oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami”. Pośrednio do ochrony zabytków odnoszą się zadania obejmujące kwestie: ładu przestrzennego, gospodarki nieruchomościami, ochrony środowiska i przyrody oraz gospodarki wodnej, gminnych dróg, ulic, mostów, placów oraz organizacji ruchu drogowego, bibliotek gminnych i innych instytucji kultury, kultury fizycznej i turystyki, zieleni gminnej i zadrzewień, cmentarzy gminnych, utrzymania gminnych obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz obiektów administracyjnych, promocji gminy.

Istotne uregulowania prawne dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, znajdują się w innych obowiązujących ustawach i rozporządzeniach, w tym w:

· **Ustawie z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym** (Dz. U. z 2018 r. poz. 1945 z późn. zm.). Ustawa określa zasady kształtowania polityki przestrzennej przez jednostki samorządu terytorialnego i organy administracji rządowej oraz zakres i sposoby postępowania w sprawach przeznaczania terenów na określone cele oraz ustalania zasad ich zagospodarowania i zabudowy. Ustawa stanowi także, że w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym uwzględnia się wymagania ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.

· **Ustawie z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane** (Dz. U. z 2019 r. poz. 1186). Ustawa normuje działalność obejmującą sprawy projektowania, budowy, utrzymania i rozbiórki obiektów budowlanych oraz określa zasady działania organów administracji publicznej w tych dziedzinach. Przepisy ustawy nie naruszają przepisów odrębnych, między innymi o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami – w odniesieniu do obiektów i obszarów wpisanych do rejestru zabytków oraz obiektów i obszarów objętych ochroną konserwatorską na podstawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

· **Ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska** (Dz. U. z 2019 r. poz. 1396), która mówi między innymi o tym, że ochrona środowiska polega na zachowaniu wartości kulturowych.

· **Ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody** (Dz. U. z 2018 r. poz. 1614 z późn. zm.), której przepisy określają między innymi kompetencje dotyczące wycinki i pielęgnacji drzew na terenach objętych prawną ochroną konserwatorską.

· **Ustawie z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami** (Dz. U. z 2018 r. poz. 2204 z późn. zm.). W rozumieniu ustawy celem publicznym jest między innymi opieka nad nieruchomościami stanowiącymi zabytki w rozumieniu przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Ustawa określa między innymi postępowanie wobec nieruchomości objętych prawną ochroną konserwatorską.

· **Ustawie z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej** (Dz. U. z 2018 r. poz. 1983 z późn. zm.). Ustawa mówi, że działalność kulturalna polega na tworzeniu, upowszechnianiu i ochronie kultury (art. 1 ust. 1). Mecenat nad działalnością kulturalną sprawuje państwo. Polega on na wspieraniu i promocji twórczości, edukacji i oświaty kulturalnej, działań i inicjatyw kulturalnych oraz opieki nad zabytkami i ochrony dziedzictwa narodowego w Rzeczypospolitej Polskiej i za granicą. (art. 1 ust. 2). Mecenat nad działalnością kulturalną sprawują też jednostki samorządu terytorialnego (art. 1 ust. 4). Art. 2 ustawy wymienia formy organizacyjne działalności kulturalnej, wśród których znajdują się obok teatrów, oper, operetek, filharmonii, orkiestr, instytucji filmowych, kin, muzeów, bibliotek, domów kultury, ognisk artystycznych, galerii sztuki – ośrodki badań i dokumentacji w różnych dziedzinach kultury. Jednostki samorządu terytorialnego organizują działalność kulturalną, tworząc samorządowe instytucje kultury,

dla których prowadzenie takiej działalności jest podstawowym celem statutowym. Prowadzenie działalności kulturalnej jest zadaniem własnym jednostek samorządu terytorialnego o charakterze obowiązkowym (art. 9 ust. 1, 2). Instytucje kultury, a zwłaszcza muzea, jednostki organizacyjne mające na celu opiekę nad zabytkami, ośrodki badań i dokumentacji, biura wystaw artystycznych, galerie i centra sztuki, FilMOTEKA Narodowa, biblioteki, domy i ośrodki kultury, świetlice i kluby, ogniska artystyczne, domy pracy twórczej – prowadzą w szczególności działalność w zakresie upowszechniania kultury. Do podstawowych zadań tych instytucji należy między innymi sprawowanie opieki nad zabytkami.

· **Ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie** (Dz. U. z 2019 r. poz. 688). W ramach ustawy gminy mogą wspierać działalność kulturalną związaną z ochroną zabytków i tradycji prowadzoną przez organizacje pozarządowe (między innymi stowarzyszenia).

· **Ustawie z dnia 24 kwietnia 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu, tzw. Ustawa Krajobrazowa** (Dz. U. z 2015 r. poz. 774 z późn. zm.). Ustawa definiuje pojęcie reklamy, szyldu, krajobrazu, krajobrazu kulturowego, krajobrazu priorytetowego. Nakłada też m.in. obowiązek sporządzania przez samorząd wojewódzki audytu krajobrazowego, w którym mają być zdefiniowane obszary krajobrazów priorytetowych, gdzie sejmik województwa ma mieć możliwość ustalania norm dotyczących wysokości, kształtu budynków i ewentualnego stosowania materiałów miejscowych lub tradycyjnej architektury. Ustawa wprowadza kary za nielegalne reklamy. Ponadto daje samorządom możliwość uchwalenia lokalnego kodeksu reklamowego, w którym określone zostaną zasady sytuowania m.in. tablic i urządzeń reklamowych.

· **Rozporządzeniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 sierpnia 2018 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków** (Dz. U. z 2018 r. poz. 1609).

· **Rozporządzeniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenie rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem** (Dz. U. z 2011 r. Nr 113, poz. 661).

· **Rozporządzeniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 16 sierpnia 2017 r. w sprawie dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków** (Dz. U. z 2017 r. poz. 1674).

· **Rozporządzeniu Ministra Kultury z dnia 12 maja 2004 r. w sprawie odznaki „Za opiekę nad zabytkami”** (Dz. U. z 2004 r. Nr 124, poz. 1304 z późn. zm.), które określa tryb składania wniosków o przyznanie odznaki, wzór i wymiary tej odznaki oraz sposób jej wręczania i noszenia.

· **Rozporządzeniu Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych** (Dz. U. z 2004 r. Nr 212, poz. 2153).

· **Rozporządzeniu Ministra Kultury z dnia 9 lutego 2004 r. w sprawie wzoru znaku informacyjnego umieszczanego na zabytkach nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków** (Dz. U. z 2004 r. Nr 30, poz. 259).

· **Rozporządzeniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 18 kwietnia 2011 r. w sprawie wywozu zabytków za granicę** (Dz. U. z 2011 r. Nr 89, poz. 510).

· **Rozporządzeniu Ministra Kultury z dnia 1 kwietnia 2004 r. w sprawie nagród za odkrycie lub znalezienie zabytków archeologicznych** (Dz. U. z 2004 r. Nr 71, poz. 650).

Zasady ochrony zabytków znajdujących się w muzeach i bibliotekach zostały określone w:

· **Ustawie z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach** (Dz. U. z 2019 r. poz. 917). Określa podstawowe ramy i zasady funkcjonowania polskich muzeów. Według przepisów ustawy „Muzeum jest jednostką organizacyjną nienastawioną na osiągnięcie zysku, której celem jest gromadzenie i trwała ochrona dóbr naturalnego i kulturalnego dziedzictwa ludzkości o charakterze materialnym i niematerialnym, informowanie o wartościach i treściach gromadzonych zbiorów, upowszechnianie podstawowych wartości historii, nauki i kultury polskiej

oraz światowej, kształtowanie wrażliwości poznawczej i estetycznej oraz umożliwianie korzystania ze zgromadzonych zbiorów” (art. 1).

• **Ustawie z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach** (Dz. U. z 2018 r. poz. 574 z późn. zm.) która mówi, iż biblioteki i ich zbiory stanowią dobro narodowe, służą zachowaniu dziedzictwa narodowego. Biblioteki organizują i zapewniają dostęp do zasobów dorobku nauki i kultury polskiej oraz światowej.

Ochronę materiałów archiwalnych regulują przepisy:

• **Ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach** (Dz. U. z 2019 r. poz. 553).

4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

GPOnZ jest zgodny z założeniami polityki państwa w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami. Dokumenty, do których odwołuje się GPOnZ połączono na trzech poziomach: ogólnokrajowym, regionalnym (wojewódzkim) oraz lokalnym. Są to różnego rodzaju strategie, studia i programy, które dotyczą problematyki ochrony i popularyzacji dziedzictwa kulturowego.

GPOnZ zbieżny jest ze strategicznymi celami państwa w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami. Cele te wymienione są w następujących dokumentach:

• Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami

Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami został przyjęty uchwałą nr 82 Rady Ministrów z dnia 13 sierpnia 2019 r.

Głównym celem Krajowego programu jest stworzenie warunków dla zapewnienia efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami. W okresie 4 lat realizowany będzie we współpracy z państwowymi instytucjami kultury i organami administracji publicznej poprzez trzy cele szczegółowe podzielone na kierunki działania, tj.:

Cel szczegółowy 1: „Optymalizacja systemu ochrony dziedzictwa kulturowego”, podzielony na kierunki działania:

1. Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie lokalnym.
2. Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie centralnym.

Cel szczegółowy 2: „Wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami”, podzielony na kierunki działania:

1. Merytoryczne wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami.
2. Podnoszenie bezpieczeństwa zasobu zabytkowego.

Cel szczegółowy 3: „Budowanie świadomości społecznej wartości dziedzictwa”, podzielony na kierunki działania:

1. Upowszechnianie wiedzy na temat dziedzictwa i jego wartości.
2. Tworzenie warunków dla sprawowania społecznej opieki nad zabytkami.

• Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004 – 2013 wraz z Uzupełnieniem na lata 2004 – 2020

Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004 – 2013, przyjęta przez Radę Ministrów 21 września 2004 r., rozwinięta w 2005 r. poprzez przygotowane przez Ministerstwo Kultury uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004 – 2020, jest podstawowym dokumentem rządowym, w którym w oparciu o rzetelną analizę podjęto próbę określenia zasad polityki kulturalnej państwa w warunkach rynkowych. Stanowi ona podstawę do dalszych systemowych rozwiązań w dziedzinie kultury. Misją tej strategii jest „zrównoważony rozwój kultury jako najwyższej wartości przenoszonej ponad pokoleniami, określającej całokształt historycznego i cywilizacyjnego dorobku Polski, wartości warunkującej tożsamość narodową i zapewniającej ciągłość tradycji i rozwój regionów”.

Uznając kulturę za jeden z podstawowych czynników rozwoju regionów zapisano w strategii następujące priorytety:

- wzrost efektywności zarządzania kulturą,
- wprowadzenie innowacyjnych rozwiązań w systemie działalności kulturalnej i w systemie upowszechniania kultury,

- wzrost uczestnictwa i wyrównanie szans w dostępie do szkolnictwa artystycznego, dóbr i usług kultury,
- poprawa warunków działalności artystycznej,
- efektywna promocja twórczości,
- zachowanie dziedzictwa kulturowego i aktywna ochrona zabytków,
- zmniejszenie luki cywilizacyjnej przez modernizację i rozbudowę infrastruktury kultury.

Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004 – 2020 wprowadza programy operacyjne służące realizacji strategii. Jednym z nich jest Program Operacyjny „Dziedzictwo kulturowe”.

W programie wyróżnione zostały dwa komplementarne priorytety:

- rewaloryzacja zabytków nieruchomych i ruchomych. Podstawowym celem priorytetu jest poprawa stanu zachowania zabytków, kompleksowa ich rewaloryzacja, zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki, poprawa warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w zakresie ochrony zabytków i ich dokumentacji, zabezpieczenie zabytków, muzealiów i archiwaliów przed skutkami klęsk żywiołowych, kradzieżami i nielegalnym wywozem za granicę,

- rozwój kolekcji muzealnych – zadania związane z zakupami dzieł sztuki i kolekcji dla instytucji muzealnych, zakupami starodruków i archiwaliów, konserwacji i digitalizacji muzealiów, archiwaliów, starodruków, księgozbiorów oraz zbiorów filmowych, wspieraniu rozwoju muzealnych pracowni konserwatorskich oraz nowych technik konserwacji zabytków ruchomych.

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) (SOR) została przyjęta Uchwałą Nr 8 Rady Ministrów z dnia 14 lutego 2017 r. Jest to aktualizacja Strategii Rozwoju Kraju 2020, przyjętej Uchwałą Nr 157 Rady Ministrów z dnia 25 września 2012 r.

SOR jest strategicznym instrumentem zarządzania polityką rozwoju realizowaną przez instytucje państwa. W jednolitym systemie programowym przedstawia cele do realizacji do 2020 r. oraz w perspektywie do 2030 r., określa wskaźniki ich realizacji, wskazuje sposób ich osiągania oraz określa najważniejsze projekty służące realizacji celów SOR.

Głównym celem SOR jest tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym.

Zadania powiązane z obszarem ochrony zabytków zostały uwzględnione w następujących obszarach:

1). Obszar e-państwo – kierunek interwencji:

1. Budowa i rozwój e-administracji – orientacja administracji państwa na usługi cyfrowe.

Wyznaczony projekt strategiczny:

Digitalizacja i rozwój kultury cyfrowej – kontynuacja procesów związanych z digitalizacją, przechowywaniem i udostępnianiem różnego typu zasobów dziedzictwa cyfrowego w Polsce (muzealnych, bibliotecznych, archiwalnych, audiowizualnych i zabytków), w tym do celów ponownego wykorzystywania, w ramach którego digitalizację należy rozumieć jako nowoczesną formę konserwacji i zabezpieczania najcenniejszych zasobów kultury.

2). Kapitał ludzki i społeczny – kierunek interwencji:

4. Wzmocnienie roli kultury dla rozwoju gospodarczego i spójności społecznej.

Działania do 2020 r.:

- Wzmacnianie potencjału instytucji kultury o szczególnym znaczeniu – wspieranie instytucji kultury, których wieloletnia działalność i tradycja mają szczególne znaczenie dla celów polityki państwa w obszarze kultury i których dorobek jest ważnym elementem budowania tożsamości kulturowej Polaków oraz narzędziem promocji Polski w świecie.

- Wypracowanie systemu wspierania rozwoju sektorów kreatywnych – stworzenie warunków dla rozwoju sektorów kreatywnych w Polsce, które wpłyną na rozwój całego ekosystemu wspierania kultury.

Działania do 2030 r.:

– Ochrona i promocja dziedzictwa narodowego – wykorzystanie potencjału dziedzictwa dla wzmocnienia kapitału społecznego oraz poczucia tożsamości i wspólnoty; inwestycje w dziedzictwo narodowe (dobra kultury, nauki i sztuki, zabytki, rozwój sieci muzeów, wspieranie i promocja dziedzictwa kulturowego wpisanego na listę światowego dziedzictwa UNESCO).

– Wzmacnianie tożsamości, poczucia wspólnoty i więzi międzypokoleniowych, poprzez uczestnictwo i zwiększanie dostępu do instytucji i dzieł kultury na wszystkich poziomach funkcjonowania wspólnoty (lokalnym, regionalnym, narodowym), likwidacja „białych plam” w dostępie do kultury.

Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020

Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020 została przyjęta Uchwałą Nr 61 Rady Ministrów z dnia 26 marca 2013 r. Jest jedną z dziewięciu tzw. strategii zintegrowanych, służących wdrożeniu Strategii Rozwoju Kraju 2020. Jako cel główny wskazano w niej wzmocnienie udziału kapitału społecznego w rozwoju społeczno-gospodarczym Polski, w ramach którego określono cztery cele szczegółowe. W kontekście ochrony zabytków i opieki nad nimi wskazać można czwarty z celów „Rozwój i efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego i kreatywnego”, a zwłaszcza jego priorytet 4.1. „Wzmocnienie roli kultury w budowaniu spójności społecznej”. Wytyczne tutaj kierunki działań to:

4.1.1. Tworzenie warunków wzmocnienia tożsamości i uczestnictwa w kulturze na poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym.

4.1.2. Ochrona dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego oraz krajobrazu.

4.1.3. Digitalizacja, cyfrowa rekonstrukcja i udostępnianie dóbr kultury.

Walory i potencjał tkwiący w dziedzictwie kulturowym są postrzegane w strategii jako „kluczowy element potencjału kulturowego”, a tym samym jedna z „szans rozwojowych dla całego społeczeństwa”. W strategii podnosi się także kwestię znaczenia aktywnej partycypacji społecznej w ochronie zabytków i opiece nad nimi.

Koncepcja Zagospodarowania Przestrzennego Kraju 2030

Koncepcja Zagospodarowania Przestrzennego Kraju 2030 została przyjęta Uchwałą Nr 239 Rady Ministrów dnia 13 grudnia 2011 r. Jest to najważniejszy dokument dotyczący ładu przestrzennego Polski. Jego celem strategicznym jest efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej zróżnicowanych potencjałów rozwojowych do osiągnięcia konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia i większej sprawności państwa oraz spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej w długim okresie. Koncepcja ta kładzie szczególny nacisk na budowanie i utrzymywanie ładu przestrzennego, ponieważ decyduje on o warunkach życia obywateli, funkcjonowaniu gospodarki i pozwala wykorzystywać szanse rozwojowe. Koncepcja formułuje także zasady i działania służące zapobieganiu konfliktom w gospodarowaniu przestrzenią i zapewnieniu bezpieczeństwa, w tym powodziowego. W znacznie większym stopniu niż dotychczas uwzględnia problematykę ochrony dziedzictwa kulturowego w systemie kształtowania prawidłowej polityki przestrzennej.

Jako cele polityki przestrzennej w aspekcie ochrony zabytków wskazano:

– ograniczenie presji urbanizacyjnej na obszary dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, poprzez rozwój narzędzi wspierania finansowego ochrony przyrody i krajobrazu,

– wprowadzenie systemu standardów zabudowy i zagospodarowania terenu na terenach o niższym reżimie ochronnym,

– wprowadzenie narzędzi kompensacji utraconych korzyści ekonomicznych na terenach o wysokich restrykcjach konserwatorskich,

– wspieranie rewitalizacji zdegradowanych przestrzeni: starych dzielnic mieszkaniowych, obiektów przemysłowych, pokolejowych, opuszczonych wsi przez przyjęcie regulacji z zakresu rewitalizacji obszarów miejskich i starych zasobów mieszkaniowych.

4.1. Relacje Gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa

Przy sporządzaniu GPOnZ omówiono uwarunkowania zewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy wynikające z dokumentów na poziomie wojewódzkim: Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020, Plan zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego, Wojewódzki program opieki nad zabytkami w województwie łódzkim na lata 2016 – 2019, Program rozwoju turystyki w województwie łódzkim na lata 2007 – 2020, Program rozwoju kultury w województwie łódzkim na lata 2014 – 2020, Wojewódzki plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych.

GPOnZ jest zgodny z celami, zasadami i kierunkami wyznaczonymi w wojewódzkich dokumentach programowych oraz z dokumentami wyznaczającymi kierunki polityki przestrzennej miasta.

Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020 (SRWL 2020)

Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020 została przyjęta uchwałą nr XXXIII/644/13 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 26 lutego 2013 r. Jest to aktualizacja strategii opracowanej na lata 2007 – 2020, która została przyjęta uchwałą LI/865/2006 przez Sejmik Województwa Łódzkiego dnia 31 stycznia 2006 r.

Jest to najważniejszy dokument samorządu województwa, który określa wizję rozwoju, cele oraz główne działania zmierzające do ich osiągnięcia. Zakłada, że polityka regionalna będzie realizowana na dwóch płaszczyznach: horyzontalnej oraz terytorialno-funkcjonalnej. Polityka horyzontalna obejmie swym oddziaływaniem obszar całego województwa. Złożą się na nią trzy filary rozwoju regionu dotyczące sfery gospodarczej, społecznej i przestrzennej, dzięki którym możliwe będzie osiągnięcie spójności w rozwoju na poziomie regionalnym (spójność terytorialna) pozwalającej na zrównoważony rozwój województwa łódzkiego.

Problematyka ochrony dziedzictwa kulturowego jest przedmiotem obszaru priorytetowego Tożsamość Regionalna w ramach Sfery funkcjonalno-przestrzennej, której celem głównym jest: stworzenie rzeczywistego regionu społeczno-ekonomicznego posiadającego własną podmiotowość kulturową i gospodarczą.

W ramach obszaru priorytetowego Tożsamość Regionalna określono cel strategiczny, który brzmi: Umocnienie identyfikacji mieszkańców z województwem. Elementem wyróżniającym dziedzictwo kulturowe województwa łódzkiego są bogate zasoby dziedzictwa przemysłowego.

Tworzeniu jedności kulturowej regionu mają służyć działania utrwalające wspólne normy i zwyczaje, a także stymulujące aktywizację i integrację społeczną. Kształtowanie świadomości terytorialnej odbywać będzie się poprzez edukację o charakterze regionalnym, przede wszystkim dzieci i młodzieży. Strategia wskazuje także cele szczegółowe, z których niektóre ściśle odnoszą się do problematyki niniejszego programu. Należą do nich:

- wspieranie oraz inicjowanie działań na rzecz przywracania, ochrony i kultywowania historycznych wartości regionu,
- rozwój i promocja kultury i turystyki w regionie,
- pobudzanie, kształtowanie i wzmacnianie kulturotwórczej funkcji ośrodków osadniczych.

Do głównych działań wskazanych w ramach obszaru priorytetowego Tożsamość Regionalna, których zakres przedmiotowy odnosi się do celów gminnego programu opieki nad zabytkami należą:

- rewaloryzacja historycznych układów urbanistycznych oraz obiektów wraz z ich otoczeniem i ochroną ekspozycji w tym zagospodarowanie obiektów związanych z historią regionu na cele kulturalne,
- wspieranie oraz inicjowanie działań w zakresie kreowania produktów regionalnych,
- wspieranie rozwoju różnorodnych przejawów życia kulturalnego oraz organizacji i ruchów regionalistycznych promujących tożsamość kulturową regionu.

GPOnZ wpisuje się w problematykę strategii wojewódzkiej poprzez umieszczenie działań związanych z edukacją na temat historycznego dziedzictwa kulturowego gminy, mających na celu ożywienie pamięci na temat lokalnych zwyczajów i tradycji.

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego 2030+

Obecnie obowiązujący Plan zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego 2030+ został przyjęty uchwałą nr LV/679/18 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 28 sierpnia 2018 r. Plan określa cele i kierunki rozwoju przestrzennego regionu. Realizację zapewniają projekty finansowane ze środków własnych samorządu województwa, samorządów lokalnych, budżetu państwa oraz funduszy Unii Europejskiej. Podstawowym źródłem finansowania jest Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego.

Na obszarze województwa znajdują się liczne zabytki, które świadczą o jego bogatej historii, zaczynając od najdawniejszych śladów osadnictwa po dobra kultury współczesnej. Województwo łódzkie jest obszarem zróżnicowanym pod względem historycznych tradycji oraz materialnej i niematerialnej spuścizny kulturowej, i obejmuje swoim zasięgiem kilka historycznych jednostek administracyjnych tzw. Polski Środkowej.

W Planie wskazano między innymi, że elementami, istotnymi dla rozwoju województwa w długiej perspektywie, są jego walory przyrodnicze, kulturowe i turystyczne. Zakłada się, że ich ochrona, racjonalne wykorzystanie i podniesienie jakości wpłyną na kształtowanie wizerunku województwa jako regionu atrakcyjnego do życia. W zakresie powiązań przyrodniczych szczególną rolę odgrywać będzie stworzony spójny system obszarów chronionych województwa, oparty na istniejących i projektowanych formach ochrony przyrody oraz wpisujący się w krajowy system ekologiczny. Będzie on również uwzględniać system korytarzy ekologicznych oraz zapewnia ochronę różnorodności biologicznej i krajobrazowej przestrzeni. Szczególnie istotna dla kształtowania i zachowania tradycji regionalnej jest ochrona materialnych oraz niematerialnych zasobów kulturowych województwa. W tym celu zakłada się m.in. kształtowanie sieci unikatowych ośrodków historycznych oraz objęcie ochroną najcenniejszych obiektów i obszarów województwa w formie pomników historii i parków kulturowych. Zakłada się także, że wybitne dzieła i dorobek współcześnie żyjących pokoleń zostaną objęte formą ochrony poprzez uznanie za dobra kultury współczesnej. Działania te, w powiązaniu z rozwojem różnych form turystyki i stworzeniem systemu szlaków turystycznych, wpłyną bezpośrednio na wzrost atrakcyjności turystycznej województwa oraz przyczynią się do kształtowania rozpoznawalnej marki turystycznej regionu.

Dla strefy działania dziedzictwo kulturowe, opracowano następujące cele i kierunki działań:

Cel szczegółowy V. Region o dobrze zachowanym dziedzictwie kulturowym.

Kierunki rozwoju przestrzennego:

V.1. Zachowanie materialnych zasobów dziedzictwa kulturowego.

V.2. Zachowanie niematerialnych zasobów dziedzictwa kulturowego.

Dla strefy działania turystyka i rekreacja, opracowano następujące cele i kierunki działań:

Cel szczegółowy VI. Region o wysokiej atrakcyjności turystycznej.

Kierunki rozwoju przestrzennego:

VI.1. Rozwój różnorodnych form turystyki w obszarach i ośrodkach recepcji turystycznej.

VI.2. Rozwój systemu szlaków turystycznych wykorzystujących walory przyrodnicze i zasoby dziedzictwa kulturowego zgodnie z trendami na rynku odbiorców.

VI.3. Budowanie rozpoznawalnej marki turystycznej.

Dla strefy działania krajobraz i ład przestrzenny, opracowano następujące cele i kierunki działań:

Cel szczegółowy VII. Region o krajobrazie wysokiej jakości.

Kierunki rozwoju przestrzennego:

VII.1. Ochrona i wzmocnienie walorów krajobrazu przyrodniczego.

VII.2. Ochrona i wzmocnienie walorów krajobrazu kulturowego.

VII.3. Kształtowanie ładu przestrzennego w krajobrazie.

Wojewódzki program opieki nad zabytkami w województwie łódzkim na lata 2016 – 2019

Wojewódzki program opieki nad zabytkami w województwie łódzkim na lata 2016 – 2019 został przyjęty uchwałą nr XXV/319/16 przez Zarząd Województwa Łódzkiego dnia 21 czerwca 2016 r. Program określił strategiczne cele, działania i zadania w zakresie ochrony i kształtowania dziedzictwa kulturowego oraz tożsamości regionalnej w województwie.

Jest to trzecia edycja opracowywania Programu, która uwzględnia uwarunkowania wewnętrzne wynikające ze zmian w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego, a także stanowi podsumowanie działań realizowanych w poprzednich latach. Głównym zagadnieniem Programu jest problematyka rewitalizacji unikatowych struktur zabytkowych, która w okresie nowej perspektywy finansowej została uznana za jedno z najważniejszych tematów związanych z atrakcyjnością krajobrazu kulturowego.

Program podtrzymał strategiczne cele, w zakresie dziedzictwa kulturowego ustalone w „Wojewódzkim programie opieki nad zabytkami w województwie łódzkim na lata 2012 – 2015” uwzględniające ochronę obiektów i obszarów zabytkowych prowadzącą do: poprawy stanu oraz podniesienia rangi obiektów i obszarów zabytkowych, zachowania i eksponowania zabytków archeologicznych, eksponowania zabytków ruchomych w muzeach i obiektach sakralnych; ochrony historycznych układów urbanistycznych i ruralistycznych poprzez rewitalizację układów przestrzennych miast i wsi; świadome kształtowanie tożsamości regionalnej realizowane poprzez: edukację kulturową mieszkańców województwa, wzmocnienie różnorodności kulturowej.

W Programie wytypowano obszary o szczególnym znaczeniu historycznym, artystycznym i naukowym w regionie łódzkim pretendującymi do rangi pomnika historii, w tym wskazano – Piotrków Trybunalski – kolebką polskiego parlamentaryzmu.

Szczegółowe studia i analizy diagnostyczne zasobów dziedzictwa kulturowego w regionie łódzkim wykonane w trakcie opracowania pierwszej edycji wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami pozwoliły na wytypowanie i wskazanie obszarów i obiektów zabytkowych o znaczeniu ponadlokalnym, najcenniejszych dla województwa łódzkiego. Uznanie obszaru czy obiektu zabytkowego za reprezentatywny świadczy o tożsamości miejsca oraz jego znaczeniu dla dziedzictwa kulturowego nie tylko województwa łódzkiego, ale i Polski. Wśród 205 obiektów z terenu miasta Piotrków Trybunalski wskazano:

- układ urbanistyczny,
- zespół zamkowo-parkowy Bykowskich Piotrków Trybunalski ul. Kasztelańska 9,
- zespół dworca Kolei Warszawsko-Wiedeńskiej,
- Zamek Królewski Zygmunta Starego, pl. Zamkowy 4,
- zespół cmentarzy: rzymskokatolicki, prawosławny, ewangelicki, wojskowy, żydowski, ul. Cmentarna/Partyzantów/Spacerowa,
- zespół klasztorny oo. Jezuitów, ul. Pijarska 2/4,
- zespół klasztorny oo. Bernardynów ul. Słowackiego 2,
- cerkiew prawosławna pw. Wszystkich Świętych, ul. Słowackiego 15,
- zespół klasztorny ss. Dominikanek, ul. Strączyńskiego 3, ul. Rycerska 3,
- sąd, ul. Słowackiego 5,
- kościół parafialny pw. św. Jakuba – Fara, ul. Krakowskie Przedmieście 2.

W Programie podkreślono podstawowy aspekt rewitalizacji historycznych układów przestrzennych miast i wsi jakim jest renowacja, modernizacja i adaptacja obiektów zabytkowych na cele wynikające z potrzeb rozwojowych.

Wybrany obszar obejmuje zwartą najcenniejszą strukturę historyczną średniowiecznego miasta z: układem ulic, niewielkim kameralnym Rynkiem Trybunalskim, fragmentami kamiennie-ceglanych obwarowań miejskich, zamkiem królewskim, założeniami klasztornym i z kościołami, cerkwią, synagogami, gmachem sądu, dworcem kolei warszawsko-wiedeńskiej, halą targową, parkiem wraz botanicznym. Teren skupia 9 obiektów uznanych za reprezentatywne, do których należą: 3 zespoły klasztorne (oo. Jezuitów, oo. Bernardynów, panien dominikanek) oraz kościół farny, cerkiew prawosławna, zamek królewski, sąd, zespół

dworca kolei warszawsko-wiedeńskiej, układ przestrzenny, 50 obiektów wpisanych do rejestru zabytków, 63 obiekty ujęte w ewidencji wojewódzkiej oraz 36 obiektów z gminnej ewidencji zabytków.

Wyznaczone potrzeby rewitalizacyjne w obszarze priorytetowym – istnieje potrzeba zakończenia prac rewaloryzacyjnych parku ks. Józefa Poniatowskiego.

Niezbędna jest także kontynuacja rewitalizacji:

- historycznej tkanki miejskich kwartałów zabudowy Podzamcza;
- zabytków dziedzictwa śródmieścia.

W celu ochrony struktur historycznych miasta istnieje możliwość:

- uznania Traktu Wielu Kultur za park kulturowy;
- wpisania (ujętej w ewidencji) hali targowej do rejestru zabytków

Działania i zadania w priorytetowych obszarach rewitalizacji w ośrodkach historycznych – Piotrków Trybunalski

Działanie podstawowe:

Rewitalizacja układów przestrzennych miast i wsi

Na podstawie przeprowadzonych analiz wytypowano jako najcenniejszą część układu przestrzennego jako obszar priorytetowy, obejmujący Stare Miasto z Traktem Wielu Kultur – średniowieczny układ miasta lokacyjnego i osady przedlokacyjnej.

Zadania:

1. Kontynuacja działań rewitalizacyjnych w ramach kolejnych etapów realizacji projektu „Trakt wielu kultur”, w szczególności dla kwartału – Podzamcze „Nowe Stare Miasto”;
2. Opracowanie dokumentów planistycznych wpływających na procesy rewitalizacji, w szczególności gminnego programu rewitalizacji zgodnego z gminnym programem opieki nad zabytkami Miasta Piotrków Trybunalski na lata 2015 – 2018.

Działania wspomagające:

Poprawa stanu obiektów i obszarów zabytkowych

Obszary zabytkowe w celu ochrony ich walorów wymagają objęcia różnymi formami ochrony.

Zadania:

1. Wpisanie do rejestru zabytków hali targowej ujętej w ewidencji;
2. Przystąpienie do procedury tworzenia pomnika historii „Piotrków Trybunalski – kolebka polskiego parlamentaryzmu”; tworzenie parku kulturowego w obrębie obszaru „Traktu wielu kultur” według uznania przez władze miasta.

Kreowanie różnorodności kulturowej

Kreowanie różnorodności kulturowej regionu piotrkowskiego w powiązaniu z licznymi działaniami rewitalizacyjnymi sprzyja wzmocnieniu lokalnych tradycji, podnosi rangę i postrzeganie regionu oraz poprawia jego wizerunek.

Zadania:

1. Wykorzystanie zabytkowej hali targowej do sprzedaży, ekspozycji i promocji produktów regionalnych;
2. Rozwój piotrkowskiego podregionu kulturowego.

Edukacja kulturowa mieszkańców województwa

Wzrost wiedzy mieszkańców województwa, a w szczególności Piotrkowa Trybunalskiego o zasobach i wartościach dziedzictwa kulturowego miasta i regionu piotrkowskiego przyczyni się do zwiększenia społecznej odpowiedzialności za zabytki.

Zadania:

1. Ożywienie obszaru zrewaloryzowanego rynku m.in. poprzez rozwój oferty kulturalnej np.: w zakresie odbywających się tu imprez, rozwój infrastruktury turystycznej i usług związanych z obsługą ruchu turystycznego (punkty informacji turystycznej, infrastruktura gastronomiczna, noclegowa);

2. Promocja wyremontowanych obiektów i obszarów reprezentatywnych: zespołów klasztornych oo. Jezuitów, oo. Bernardynów, Panien Dominikanek, kościoła farnego, cerkwi prawosławnej, zamku królewskiego, sądu, dworca kolei warszawsko - wiedeńskiej oraz promocja Muzeum w Piotrkowie Trybunalskim.

Działanie uzupełniające:

Poprawa stanu i dostępności zabytków ruchomych w muzeach oraz zabytkach sakralnych

Część obiektów zabytkowych nie posiada zabezpieczeń przeciwpożarowych i antywłamaniowych.

Zadania:

1. Wykonanie zabezpieczeń przeciwpożarowych i przeciwwłamaniowych w Domu Zakonnym Towarzystwa Jezusowego.

Program rozwoju turystyki w województwie łódzkim na lata 2007 – 2020

Program rozwoju turystyki w województwie łódzkim na lata 2007 – 2020 opracowywany został na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Łódzkiego.

W Programie zostały wyznaczone następujące zadania:

- określenie stanu zasobów turystycznych województwa łódzkiego,
- wzmocnienie i uwypuklenie roli turystyki, jako istotnego czynnika rozwoju społeczno-gospodarczego regionu,
- ułatwienie pozyskiwania celowych środków na finansowanie projektów turystycznych z funduszy unijnych,
- podjęcie próby integracji środowisk turystycznych województwa oraz propozycja koordynacji działań na rzecz rozwoju turystyki w regionie,
- wsparcie działań gmin, powiatów, organizacji pozarządowych oraz sektora prywatnego – na rzecz realizacji projektów turystycznych w regionie,
- poprawę komunikacji wewnętrznej regionu w zakresie turystyki,
- kreowanie spójnych rozwiązań w obszarze turystyki, wpływających na tożsamość regionu,
- koncentrację zasobów oraz prowadzonych działań w zakresie turystyki (poprawa synergii),
- lepsze wykorzystanie posiadanych zasobów i walorów,
- podniesienie efektywności działań promocyjnych w obszarze turystyki,
- określenie obszarów priorytetowych w województwie,
- wskazanie wizji rozwoju turystyki w województwie łódzkim.

Program składa się z dwóch części. Pierwszą część stanowi raport z diagnozy potencjału turystycznego Województwa Łódzkiego, opracowany według autorskiej metodologii PART S. A. pod nazwą Audyt Turystyczny. W drugiej części Programu, opisano strategiczne kierunki działania, obszary priorytetowe, system ewaluacji, monitoringu, źródła finansowania Programu oraz harmonogram działań koniecznych do realizacji w regionie. Podsumowaniem raportu jest analiza SWOT przygotowana na podstawie zebranych informacji podczas warsztatów i wielu spotkań przeprowadzonych na terenie województwa łódzkiego.

Program rozwoju kultury w województwie łódzkim na lata 2014 – 2020

Dnia 25 czerwca 2014 r. Zarząd Województwa Łódzkiego podjął uchwałę w sprawie przyjęcia „Programu rozwoju kultury w województwie łódzkim na lata 2014 – 2020”. Celem programu jest wytyczenie kierunków polityki kulturalnej w województwie łódzkim. Samorząd Województwa Łódzkiego przyjmuje na siebie rolę inicjującą i koordynującą politykę kulturalną regionu, ponadto pełni funkcję inspirującą samorządy lokalne oraz wszelkich nadawców i odbiorców komunikatów kultury do współdziałania na rzecz rozwoju regionu.

Program dzieli się na dwie części: diagnostyczną (syntetycznie podsumowującą dotychczasowe diagnozy dla obszaru kultury w województwie łódzkim) oraz część strategiczną.

W obszarze ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego omówiono szczegółowo następujące zagadnienia: dziedzictwo kulturowe województwa łódzkiego, tożsamość kulturowa, zabytki, muzea i skanseny, turystyka kulturowa, dostępność infrastruktury kultury, uczestnictwo w kulturze i oferta kulturalna w województwie łódzkim, infrastruktura kultury, uczestnictwo i oferta, preferencje kulturalne mieszkańców województwa łódzkiego w świetle prowadzonych badań, przemysły kultury i przemysły kreatywne w województwie łódzkim.

W oparciu o wyniki analizy SWOT, a także w związku z już obowiązującymi dokumentami strategicznymi wyznaczono 9 celów strategicznych:

- I. Wzmocnienie identyfikacji regionalnej;
- II. Rozwój kompetencji kulturowych;
- III. Partycypacja;
- IV. Profesjonalizacja sektora kultury;
- V. Instytucje otwarte dla wszystkich;
- VI. Włączenie instytucji kultury w międzynarodowy obieg;
- VII. Wykorzystanie obszarów i obiektów zabytkowych na cele związane z działalnością kulturalną/Zabytki dla kultury i turystyki;
- VIII. Estetyczna przestrzeń publiczna/spójność przestrzenna;
- IX. Uruchomienie potencjału przemysłów kultury oraz przemysłów kreatywnych.

Celom strategicznym przypisano 24 cele operacyjne oraz rekomendowane działania. Zakłada się, że rekomendowane działania wskazane w Programie będą podejmowane przez Samorząd Województwa Łódzkiego, samorządy powiatowe i gminne, instytucje kultury, podmioty działające w sektorze edukacji, organizacje pozarządowe, twórców i artystów, przedsiębiorców, podmioty sponsorujące działalność kulturalną, inne podmioty. Samorząd Województwa Łódzkiego będzie wspierał te działania m.in. poprzez realizację projektów własnych, zlecenie zadań organizacjom pozarządowym w ramach konkursów, a także udzielanie dotacji instytucjom kultury, dla których jest organizatorem. Ponadto Samorząd Województwa Łódzkiego będzie pełnił rolę wspierającą sektor kultury w obszarach: promocji kultury jak i w doborze właściwych narzędzi wsparcia sektora.

Wojewódzki plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych

Wojewódzki plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych opracowuje wojewódzki konserwator zabytków w uzgodnieniu z wojewodą i Szefem Obrony Cywilnej Kraju. Plan został opracowany w 2005 r. Obecnie obowiązujący dokument został zaktualizowany w 2018 r. i 2019 r. Został sporządzony zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych.

Ochrona zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych polega na planowaniu, przygotowaniu i realizacji przedsięwzięć zapobiegawczych, dokumentacyjnych, zabezpieczających, ratowniczych i konserwatorskich, mających na celu ich uratowanie przed zniszczeniem, uszkodzeniem lub zaginięciem.

Ww. przedsięwzięcia realizowane poprzez:

1) zapobieganie i prowadzenie prac przygotowawczych – w czasie poprzedzającym wystąpienie konfliktu zbrojnego lub sytuacji kryzysowej;

2) podwyższenie gotowości – wprowadzanej w okresie narastania bezpośredniego zagrożenia przez właściwe organy kierowania kryzysowego;

3) reagowanie - w czasie wystąpienia i trwania konfliktu zbrojnego lub sytuacji kryzysowej;

4) zabezpieczenie i dokumentowanie - po ustąpieniu konfliktu zbrojnego lub sytuacji kryzysowej.

Obiekty z terenu miasta Piotrkowa Trybunalskiego zostały wskazane w wykazie zabytków nieruchomości na terenie województwa łódzkiego, który zawiera ważniejsze elementy podlegające zabezpieczeniu i sposoby zabezpieczeń oraz dane dotyczące realizacji prac:

-zespół kościoła parafialnego pw. św. Jakuba, ul. Krakowskie Przemieście 2: kościół oraz plebania,

-zespół klasztorny bernardynów, ul. Słowackiego 2: kościół pw. MB Anielskiej, klasztor, ogrodzenie z bramą,

-zespół klasztorny dominikanek, pl. Kościuszki/Rycerska 3,

-zespół kościoła pw. MB Śnieżnej (rektorski): kościół, klasztor, ob. zakład wychowawczy, plebania,

-zespół klasztorny dominikanów, ul. Wojska Polskiego 35: kościół, ob. parafialny pw. św. Jacka i Doroty, klasztor, ob. plebania, kaplica pw. MB Różańcowej,

-zespół klasztorny jezuitów, ul. Pijarska 2-4: kościół pw. św. Franciszka Ksawerego, nowe kolegium, ob. LO, stare kolegium (klasztor),

-zespół klasztorny pijarów, ul. Rwańska 6/Wojska Polskiego 24: kościół, klasztor, ob. areszt śledczy,

-cerkiew prawosławna, ul. Słowackiego,

-synagogi „Duża” i „Mała”, ob. biblioteka, ul. Jeruzolimka 29,

-cmentarz prawosławny, ul. Cmentarna 10: kaplica pogrzebowa, kaplica grobowa T. Andriejewej, ogrodzenie z bramą,

-zamek, pl. Zamkowy 4,

-mury obronne (pozostałości), ul. Garncarska 2/Niepodległości/pl. Kościuszki,

-zespół stacji kolei warszawsko-wiedeńskiej: dworzec kolejowy, wiata peronowa, budynek biurowy, ob. handlowy, dom mieszkalny, ob. handlowy, budynek ekspedycji, przepompownia 2, parowozownia, ob. budynek gospodarczo-biurowy, magazyn, 2 piwnice, warsztaty mechaniczne, ob. komisariat, budynek mieszkalny, ob. biblioteka, koszary drogowe, ob. dom mieszkalny,

-zespół stacji kolejki wąskotorowej, ul. Przemysłowa 27,

-dom, pl. Czarnieckiego 7,

-dom, pl. Czarnieckiego 9,

-dom, pl. Czarnieckiego 10,

-willa, ul. Dąbrowskiego 14,

-dom, ul. Dąbrowskiego 15,

-dom, ul. Farna 2,

-dom, ul. Farna 3,

-dom, ul. Farna 4,

-dom, ul. Farna 5/Grodzka 6,

-dom, ul. Farna 6,

-dom, ul. Farna 8,

- dom, ul. Grodzka 1/Konarskiego 2,
- dom, ul. Konarskiego 4/Pijarska 5,
- kamienica, pl. Kościuszki 6,
- kamienica, ul. Łazienna Mokra 1/Szewska 2,
- dom, ul. Łazienna Mokra 2/Rynek 12,
- budynek Stowarzyszenia Wzajemnej Pomocy Przemysłowców i Handlujących Miasta Piotrkowa, ul. 3 Maja,
- pałac, ul. Pasaż Rudowskiego 4,
- dom, ul. Przedborska 1,
- dom, ul. Rwańska 4,
- dom (plebania ewangelicka), ul. Rwańska 6,
- dom, ul. Rynek Trybunalski 1,
- dom, ul. Rynek Trybunalski 2,
- dom, ul. Rynek Trybunalski 4,
- dom, ul. Rynek Trybunalski 5,
- kamienica, ul. Rynek Trybunalski 7,
- dom, ul. Rynek Trybunalski 9,
- dom, ul. Rynek Trybunalski 10,
- kamienica, ul. Rynek Trybunalski 11,
- dom, ul. Sieradzka 1/Rwańska 2,
- dom, ul. Sieradzka 4,
- dom, ul. Sieradzka 6/Rycerska 10,
- dom, ul. Słowackiego 1,
- dom, ul. Słowackiego 3,
- sąd, ul. Słowackiego 5,
- dom, ul. Słowackiego 13,
- dom, ul. Szewska 3/Rycerska 12,
- dom, ul. Wojska Polskiego 5/Jerozolimska 3,
- Byki – zespół zamkowy, ul. Kasztelańska 9, zamek.

Szczegóły dotyczące Wojewódzkiego planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych można uzyskać w Wojewódzkim Urzędzie Ochrony Zabytków.

5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

5.1. Relacje Gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie miasta

GPOnZ zgodny jest z dokumentami:

Strategia Rozwoju Miasta Piotrkowa Trybunalskiego do 2020

Strategia Rozwoju Miasta Piotrkowa Trybunalskiego do 2020 została przyjęta uchwałą nr III/22/14 Rady Miasta Piotrkowa Trybunalskiego z dnia 22 grudnia 2014 r.

Strategia jest dokumentem określającym główne kierunki zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego w dłuższym okresie czasu. Określa najogólniejszą wizję miasta w przyszłości – jego pożądany obraz, do którego zmierzamy. Dla jej realizacji wytyczono trzy zasadnicze cele strategiczne rozwoju Miasta.

Strategiczne wyzwania rozwojowe miasta:

– Kontynuowanie procesów rewitalizacji Starego Miasta i Podzamcza – w aspekcie społecznym, gospodarczym i infrastrukturalnym. Przywrócenia walorów estetycznych rzeki Strawy, poprzez wykonanie bulwarów, co połączy elementy szlaku zabytków.

– Aktywna promocja miasta, wykorzystanie potencjału i unikatowego dziedzictwa kulturowego.

Strategia operuje dwoma poziomami celów, tj. celami strategicznymi i celami operacyjnymi. W obszarze ochrony zabytków wskazano na:

FILAR: GOSPODARKA

Cel strategiczny: Rozwój innowacyjnej i konkurencyjnej gospodarki oraz zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej miasta.

Cel operacyjny: Poprawa atrakcyjności turystycznej miasta i wykorzystanie dziedzictwa historycznego.

Atrakcyjna oferta turystyczna powinna być komplementarna, złożona z uzupełniających się produktów. Atrakcyjny turystycznie wizerunek Miasta musi być budowany poprzez kompleksową realizację działań organizacyjnych, inwestycyjnych i promocyjnych.

Kierunki działań:

– Budowanie atrakcyjnego turystycznie wizerunku miasta.

– Realizacja projektu „Zagospodarowanie turystyczne dorzecza rzeki Pilicy”, w zakresie dotyczącym Miasta, w tym m.in. zagospodarowanie terenów wokół Zbiornika Bugaj, realizacja certyfikowanych tras rowerowych.

– Promocja piotrkowskich produktów turystycznych.

– Rozwój zasobów ludzkich i wypracowanie zasad współpracy w branży turystycznej.

FILAR: PRZESTRZEŃ I INFRASTRUKTURA

Cel strategiczny: Racjonalny rozwój przestrzenny miasta, z nowoczesną infrastrukturą i przyjaznym środowiskiem.

Cel operacyjny: Zrównoważony rozwój miasta i ład przestrzenny.

Kierunki działań:

– Rewitalizacja urbanistyczno- społeczno-ekonomiczna strefy funkcjonalnej „Śródmieście” wg kierunków określonych w „Lokalnym Programie Rewitalizacji dla Miasta Piotrkowa Trybunalskiego na lata 2014-2020”.

– Racjonalny proces planowania przestrzennego.

– Podniesienie estetyki miasta.

W Strategii omówiono środowisko kulturowe w Piotrkowie Trybunalskim. W mieście funkcjonuje wiele miejsc i placówek, w których mieszkańcy i turyści mogą skorzystać z oferty kultury i sztuki. Życie miasta w ostatnich latach wzbogaciło się o szereg imprez kulturalnych, które dołączyły do już od dawna istniejących. Działalność w zakresie upowszechniania kultury prowadzą: Miejski Ośrodek Kultury, Miejska Biblioteka Publiczna im. Adama Próchnika z Filią Nr 1 i 2, Muzeum, Ośrodek Działań Artystycznych, Państwowa Szkoła Muzyczna I i II stopnia im. I. J. Paderewskiego.

Program Rewitalizacji Miasta Piotrkowa Trybunalskiego do 2023 roku

Program Rewitalizacji Miasta Piotrkowa Trybunalskiego do 2023 roku został przyjęty uchwałą nr XXVII/361/16 Rady Miasta Piotrkowa Trybunalskiego z dnia 26.10.2016 r., zmieniony uchwałą nr XXXII/426/17 z dnia 25.01.2017 r., następnie zmieniony uchwałą nr XLII/549/17 z dnia 30.08.2017 r. Niniejszy Program Rewitalizacji jest kontynuacją Lokalnego Programu Rewitalizacji na lata 2007 – 2013 przyjętego Uchwałą Rady Miasta Piotrkowa Trybunalskiego nr XXIII/376/08 z dnia 28 maja 2008 r.

Program Rewitalizacji stanowi spójny dokument strategiczny mający na celu wyprowadzenie ze stanu kryzysowego najbardziej zdegradowanego obszaru Miasta poprzez przedsięwzięcia kompleksowe (uwzględniające aspekt społeczny, techniczny, gospodarczy, środowiskowy i funkcjonalno-przestrzenny), skoncentrowane terytorialnie i prowadzone w sposób zaplanowany oraz zintegrowany.

Podstawowym celem rewitalizacji powinno być ograniczenie depopulacji strefy centralnej poprzez poprawę jakości życia obecnych mieszkańców oraz napływ nowych średniozamożnych mieszkańców do stworzonego na ten cel zasobu mieszkaniowego. Pozwoli to na zwiększenie popytu w dzielnicy, co będzie miało wpływ na ożywienie handlu i usług oraz stworzenie nowych miejsc pracy.

Obszar objęty Programem Rewitalizacji obejmuje 79,5 ha, co stanowi 1,2% powierzchni ogólnej Miasta. Zamieszkuje go 7% ludności Piotrkowa Trybunalskiego.

Obszar rewitalizacji obejmuje tereny podlegające ochronie konserwatorskiej. Ścisłą ochroną objęte są tereny, na których znajdują się zespoły i obiekty zabytkowe o wysokich wartościach, w tym układ przestrzenny Starego Miasta wraz z fragmentami murów obronnych oraz Rynek Trybunalski wraz z przylegającą zabudową. W ten sposób ochronie podlega komponowany układ przestrzenny w tym linie regulacyjne ulic, skala i typ zabudowy, układ komunikacyjny, układ pierzei.

Na wyznaczonym do rewitalizacji obszarze występuje duża ilość obiektów o wysokich wartościach kulturowych i potencjale turystycznym, objętych ochroną konserwatorską, jednak o złym stanie technicznym. Zdeprawowana i nieprzyjazna przestrzeń publiczna – zły stan techniczny budynków, placów i ulic, wyburzenia wyeksploatowanych kamienic, brak miejsc wypoczynku i rekreacji sprawia, że obszar się wyludnia, pozostają na nim tylko Ci, którzy nie mają wyboru – są to w większości najemcy lokali socjalnych i komunalnych.

Wyznaczony do rewitalizacji obszar obejmuje pod względem historycznym i funkcjonalnym najcenniejsze oraz najistotniejsze dla rozwoju Miasta tereny Piotrkowa Trybunalskiego – Stare Miasto wraz z historyczną zabudową poza jego obrębem.

Rys nr 1. Obszar rewitalizowany (źródło: Program Rewitalizacji Miasta Piotrkowa Trybunalskiego do 2023 roku)

Planuje się, że po przeprowadzeniu procesów rewitalizacyjnych wyznaczony obszar zostanie uzdrowiony zarówno społecznie, przestrzennie, gospodarczo jak i środowiskowo. Powstanie „nowa” dzielnica mieszkaniowa i usługowa Piotrkowa Trybunalskiego, atrakcyjna dla mieszkańców, biznesu i turystów.

Projekty rewitalizacyjne:

1. Rewitalizacja terenów Podzamcza – „Młode Stare Miasto” w Piotrkowie Trybunalskim, „Obszar rewitalizowany – Podzamcze”

Opis projektu: kompleksowa rewitalizacja obszaru o wysokim nasileniu niekorzystnych zjawisk społecznych i gospodarczych (art. 5 Kontraktu Terytorialnego pkt 1, ppkt 10) polegająca na: przebudowie i termomodernizacji budynków wielorodzinnych, przebudowie przyległych dróg i chodników wraz z budową/przebudową infrastruktury podziemnej i oświetlenia ulicznego, urządzeniu/rewaloryzacji terenów zieleni miejskiej i miejsc rekreacji.

Planowany czas realizacji: 2016 – 2020, szacowana wartość: 20 mln zł.

2. Muzeum Historii Edukacji

Opis projektu: Organizacja MHE w podziemiach tzw. Folwarku należącego do zespołu budynków I Liceum Ogólnokształcącego im. Bolesława Chrobrego, jednej z najstarszych szkół w Polsce. Obszar rewitalizowany – I LO im. B. Chrobrego przy al. M. Kopernika 1.

Planowany czas realizacji: 2017 – 2023, szacunkowa wartość: 5 mln zł.

3. Miasto Piwowarów

Opis projektu: Projekt z obszaru rozwoju turystyki, polegający na budowie produktu turystycznego opierającego się na historycznym dziedzictwie i 530-letnich tradycjach piwowarskich Piotrkowa, skupiający ofertę instytucji z terenu Starego Miasta i podmiotów komercyjnych związanych z branżą piwowarską. Obszar rewitalizowany – Rynek Starego Miasta, ul. Szewska 2.

Planowany czas realizacji: 2016 – 2023, szacunkowy koszt: 0,25 mln zł.

4. Trzy Wieże

Opis projektu: Rewitalizacja trzech piotrkowskich wież: ciśnień, farnej oraz bernardyńskiej wraz z nadaniem funkcji turystycznej ww. obiektom oraz instytucjom znajdującym się w ich pobliżu (Muzeum Szkolne w I LO im. B. Chrobrego). Obszar rewitalizowany – ul. Słowackiego 29, ul. Słowackiego 2, al. M. Kopernika 1, ul. Krakowskie Przedmieście 2.

Planowany czas realizacji: 2016 – 2023, szacunkowy koszt: 5 mln zł.

5. Renesansowy Piotrków

Opis projektu: Projekt zakłada organizowanie cyklicznych imprez, głównie plenerowych, przybliżających dzieje i tradycje Piotrkowa czasów jagiellońskich (hołdy krzyżackie, kształtowanie się parlamentaryzmu, królewskie elekcje, produkcje marcepana, rekonstrukcję renesansowego dworu). Pozwoli to na uatrakcyjnienie oferty turystycznej Piotrkowa, a także na wzmocnienie tradycji, poczucia lokalnej tożsamości oraz wzbogaci wiedzę wśród młodszych pokoleń mieszkańców Piotrkowa. Obszar rewitalizowany – Rynek Starego Miasta.

Planowany czas realizacji: 2016 – 2023, szacunkowy koszt: 0,5 mln zł.

6. Zachowanie dziedzictwa kulturowego województwa łódzkiego poprzez remont konserwatorsko-budowlany XIV-wiecznego kościoła parafialnego pw. św. Jakuba w Piotrkowie Trybunalskim wraz z zagospodarowaniem terenu przykościelnego

Opis projektu: wzmocnienie posadowienia, konstrukcji więźby dachowej wraz z wymianą odwodnienia i izolacją fundamentów, zwiększenie walorów estetycznych oraz trwałości elewacji zewnętrznej, prace konserwatorskie i restauratorskie przy wyposażeniu ruchomym oraz malaturze wewnętrznej, zagospodarowanie terenu wokół kościoła. Obszar rewitalizowany – ul. Krakowskie Przedmieście 2.

Planowany czas realizacji: 2016 – 2020, szacunkowy koszt: 13 mln zł.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Piotrkowa Trybunalskiego

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Piotrkowa Trybunalskiego zostało przyjęte uchwałą nr XLIX/837/06 Rady Miasta w Piotrkowie Trybunalskim z dnia 29 marca 2006 r. ze zmianami przyjętymi uchwałą nr XIV/297/11 z dnia 30 listopada 2011 r., uchwałą nr XXVII/359/16 z dnia 26 października 2016 r. i uchwałą nr XLVII/566/2017 z dnia 25 października 2017 r.

Studium jest narzędziem kształtowania polityki przestrzennej samorządu. Głównym zadaniem Studium jest określenie polityki przestrzennej gminy, wpisanej w politykę przestrzenną państwa oraz ogólnych kierunków i zasad zagospodarowania przestrzennego gminy. Studium ma także za zadanie sformułowanie lokalnych uwarunkowań, celów i programów rozwoju, tym samym jest dokumentem wytyczającym ogólną politykę przestrzenną gminy i jednocześnie posiada charakter wytycznych do sporządzenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Obszary i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej

Na podstawie udokumentowanych zasobów środowiska kulturowego, uwarunkowań rozwoju tych zasobów, przepisów szczególnych oraz wyznaczonych celów rozwoju miasta formułuje się następujące kierunki kształtowania tego środowiska:

- wzmocnienie istniejących walorów oraz tworzenie nowych wartości kulturowych w przestrzeniach publicznych miasta,
- tworzenie atrakcyjnego obrazu miasta, m.in. poprzez kompleksową rewitalizację staromiejskiego zespołu urbanistycznego, jako dziedzictwa bogatej przeszłości i wielowiekowej tradycji miejskiej.

W odniesieniu do obiektów ujętych w rejestrze zabytków obowiązuje ich zagospodarowanie, prowadzenie badań, prac, robót oraz podejmowanie innych działań związanych z nimi zgodnie z obowiązującymi przepisami, dotyczącymi ochrony zabytków i opieki nad nimi. Działania wymagające pozwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków określone zostały w przepisach odrębnych.

W odniesieniu do obiektów ujętych w ewidencji konserwatorskiej, położonych w obrębie stref konserwatorskich i poza nimi w przypadku ich: remontu, przebudowy, rozbudowy, adaptacji, zmiany sposobu użytkowania, rozbiórki stosuje się przepisy odrębne.

Ustala się dodatkowe formy ochrony w postaci projektowanych stref ochronnych:

Strefa „A” – ścisłej ochrony konserwatorskiej: obejmuje tereny, na których znajdują się zespoły i obiekty zabytkowe o wysokich wartościach, w jej skład wchodzi:

- układ przestrzenny Starego Miasta wraz z fragmentami murów obronnych,
- Rynek Trybunalski wraz z przylegającą zabudową,
- kościół pw. św. Jakuba wraz z cmentarzem przykościelnym,
- zespół klasztorny oo. Dominikanów wraz z cmentarzem przykościelnym,
- zespół klasztorny oo. Bernardynów wraz z parkiem i cmentarzem przykościelnym,
- zespół klasztorny Panien Dominikanek,
- zespół klasztorny oo. Pijarów,
- zespół klasztorny oo. Jezuitów,
- zespół cerkwi prawosławnej pw. Wszystkich Świętych wraz z parkiem przycerkiewnym i cmentarzem prawosławnym, budynek sądu i starostwa powiatowego,
- ulica Słowackiego wraz z zabudową i układami zieleni komponowanej,
- zespół stacji dawnej kolei warszawsko-wiedeńskiej,
- zamek,
- zespół synagog,
- zespół kolei wąskotorowej,

- kościół pw. Nawiedzenia NMP (XIV w.) wraz z cmentarzem przykościelnym,
- zespół cmentarzy przy ul. Cmentarnej, Partyzantów i Spacerowej,
- park miejski im. ks. J. Poniatowskiego,
- układ rozplanowania parku dworskiego przy ul. Belzackiej – Parku Belzackiego,
- zespół zamkowo-parkowy w Bykach.

1. Ochronie podlegają: komponowany układ przestrzenny w tym linie regulacyjne ulic, typy pierzei, skala i typ zabudowy, otwarcia kompozycyjne, dominanty architektoniczne, układ komunikacyjny, podziały parcelacyjne, historyczne linie zabudowy, zabytki architektury ujęte w rejestrze zabytków i ewidencji konserwatorskiej, układ cieków i zbiorników wodnych, zespoły zieleni komponowanej towarzyszącej zespołom architektoniczno-urbanistycznym;

2. Dla parków i cmentarzy ochronie podlegają: układ przestrzenny, walory krajobrazowe, (otwarcia, dominanty, rzeźba terenu) zieleni, zespoły rzeźby i małej architektury;

3. W ramach podejmowanych działań:

- należy porządkować tereny z przypadkowych obiektów degradujących otoczenie lub wprowadzenie ekranów zieleni, izolujących elementy dysharmonizujące z zabytkiem, a już zrealizowane;

- prowadzone prace obejmujące: trwałe zmiany elewacji i brył budynków, zmiany w wystroju plastycznym przestrzeni publicznej, w tym w zakresie: nawierzchni, elementów małej architektury (ulic, placów, parków, skwerów), wyburzenie obiektów, budowę nowych obiektów muszą uwzględniać ustalony powyżej zakres ochrony i być zgodne z przepisami odrębnymi;

- należy zachować historyczne podziały własnościowe wewnątrz kwartałów w formie czytelnych przestrzeni; podziały te powinny być także uzewnętrzniowane w pierzejach ulic;

- należy nawiązywać nową i modernizowaną zabudowę do charakteru i skali zabudowy tradycyjnej pod względem formy, wysokości, lokalizacji; współczesne funkcje muszą uwzględniać historyczny charakter zabudowy i możliwości jej dostosowania bez naruszania zabytkowych wartości obiektów;

- należy wykluczyć lokalizację reklam wielkoformatowych.

Strefa „B” – ochrony konserwatorskiej: obejmuje tereny położone poza obrębem miasta średniowiecznego, wykształcone od XIV do XX w. wzdłuż głównych dróg wylotowych, zawierające: historyczny układ komunikacyjny, zespoły zabudowy zabytkowej i tradycyjnej reprezentatywnej dla różnych etapów rozwoju miasta oraz tereny komponowanej zieleni, w skład której wchodzi:

- układ przestrzenny centrum miasta: ulice Wojska Polskiego, Jerozolimska, Krakowskie Przedmieście, al. 3-ego Maja, Słowackiego – wraz z zabudową i układami zieleni komponowanej,

- otoczenie wraz z halą targową przy ul. Sienkiewicza,
- otoczenie budynku wraz z budynkiem mieszkalnym „Pekin”,
- otoczenie zespołu zamkowo-parkowego w Bykach,
- otoczenie parku dworskiego przy ul. Belzackiej.

1. Ochronie podlegają: układ przestrzenny w tym: sieć uliczna, linie regulacyjne, historyczne podziały własnościowe, osie kompozycyjne, dominanty architektoniczne, typy pierzei, skala zabudowy, zabudowa tradycyjna, kamienice wielkomiejskie zespoły komponowanej zieleni w tym układ zieleni ulicznej w formie szpalerów;

2. Dla parków i cmentarzy ochronie podlegają: układ przestrzenny, walory krajobrazowe (otwarcia, dominanty, rzeźba terenu), zieleni, zespoły rzeźb i małej architektury;

3. W ramach podejmowanych działań:

- należy porządkować tereny z przypadkowych obiektów degradujących otoczenie zabytkowych obiektów lub wprowadzenie ekranów zieleni, izolujących elementy dysharmonizujące z zabytkiem, a już zrealizowane;

- wyburzeniom mogą podlegać przede wszystkim obiekty dysharmonizujące, pozbawione wartości zabytkowych;

– nowa zabudowa jest możliwa w przypadku, gdy: stanowi element procesu wymiany nieprzydatnej zabudowy historycznej, stanowi logiczny zharmonizowany przestrzennie i niewielki skalą, pełnostandardowy element towarzyszący;

– należy nawiązać nową i modernizowaną zabudową do charakteru i skali zabudowy tradycyjnej pod względem formy, wysokości, lokalizacji; współczesne funkcje muszą uwzględniać historyczny charakter zabudowy i możliwości jej dostosowania bez naruszania zabytkowych wartości obiektów;

– należy wykluczyć lokalizację reklam wielkoformatowych.

Strefa „E” – ochrony konserwatorskiej ekspozycji i zespołów zabytkowych: obejmuje tereny stanowiące zabezpieczenie właściwego ekspozowania zespołów lub obiektów zabytkowych.

1. Ochronie podlega ekspozycja zabytkowych dominant przestrzennych miasta (kościół św. Jakuba, zespół klasztorny oo. Jezuitów – obecnie I LO, zespół klasztorny oo. Bernardynów – obecnie kościół pw. Matki Boskiej Anielskiej i Św. Krzyża, zespół zamkowo-parkowy Byki, park dworski przy ul. Belzackiej i inne),

2. W ramach podejmowanych działań:

– należy porządkować tereny z przypadkowych obiektów degradujących otoczenie zabytkowych obiektów lub wprowadzenie ekranów zieleni, izolujących elementy dysharmonizujące z zabytkiem, a już zrealizowane;

– wszelkie inwestycje w zakresie lokalizacji, gabarytów, formy i kolorystyki projektowanych obiektów nie mogą wywierać negatywnego wpływu na kształt panoram w bliższych lub dalszych planach;

– gabaryty, forma i kolorystyka nowej i modernizowanej zabudowy muszą uwzględniać ekspozycję zabytkowych dominant przestrzennych miasta;

– należy wykluczyć lokalizację reklam wielkoformatowych.

Strefa „W” – ochrony archeologicznej: obejmuje tereny występowania stanowisk archeologicznych; będących w głównej mierze pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa oraz pozostałościami cmentarzyisk;

1. Ochronie podlegają pozostałości osadnictwa pradziejowego i średniowiecznego, jakie zlokalizowano podczas badań powierzchniowych,

2. W ramach podejmowanych działań:

– warunki realizacji inwestycji wymagających prac ziemnych określają przepisy odrębne,

– wszelkie prace ziemne mogą być prowadzone po uprzednim wykonaniu ratowniczych wykopaliskowych badań archeologicznych, na całym obszarze objętym Studium: przy dużych inwestycjach liniowych (tj. projektowane trasy komunikacyjne, linie elektro-energetyczne, rurociągi) należy przeprowadzić nadzory archeologiczne zgodnie z przepisami odrębnymi;

– postępowanie związane z odkryciem nowych stanowisk archeologicznych określają przepisy odrębne.

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego miasta Piotrkowa Trybunalskiego

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wraz z aktami wykonawczymi określa przedmiot, formy i zasady ochrony zabytków i opieki nad nimi. Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym wraz z aktami prawnymi określa procedurę sporządzania i zakres merytoryczny miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Obie te ustawy wraz z ww. aktami dają narzędzie ochrony zabytków – miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego (MPZP). Ustawy te stanowią także podstawę uczestnictwa wojewódzkiego konserwatora zabytków w procedurze sporządzania miejscowych planów.

Ochrona dziedzictwa kulturowego i zabytków w MPZP dotyczy nie tylko konkretnych obiektów i obszarów zabytkowych, lecz także wszelkich aspektów zagospodarowania przestrzennego ustalanego w planie dla całego obszaru opracowania.

Zgodnie z treścią art. 18 i art. 19 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się m.in. przy sporządzaniu MPZP. W planach w szczególności:

1) uwzględnia się ustalenia krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;

2) określa się rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków, zapewnienia im ochrony przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu;

3) ustala się przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami;

4) uwzględnia się ochronę:

– zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia,

– innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków,

– parków kulturowych;

5) uwzględnia się ustalenia gminnego programu opieki nad zabytkami;

6) w zależności od potrzeb, ustala się strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków.

Zgodnie z powyższym MPZP miasta Piotrkowa Trybunalskiego jako akty prawa miejscowego stanowią podstawę planowania przestrzennego. Mają one wiążące i nadrzędne znaczenie dla gospodarki nieruchomościami. Ustalenia dotyczące ochrony dziedzictwa kulturowego i krajobrazu w MPZP powinny sprzyjać ochronie otoczenia zabytków przed zbyt intensywną działalnością gospodarczą oraz umożliwić uniknięcie inwestycji, które mogłyby zubożyć krajobraz kulturowy.

Na podstawie obowiązujących przepisów obecnie na terenie miasta obowiązuje 73 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (Tabela nr 1).

Tabela nr 1. Spis obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego na terenie miasta Piotrkowa Trybunalskiego

NR PLANU	NR UCHWAŁY	DATA UCHWALENI	ORGAN UCHWAŁAJĄCY	TYTUŁ UCHWAŁY PLANY MIEJSCOWE ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO	POWIERZCHNI A (ha)
1	XXV/141/88 XXVIII/277/96	25.05.1988 r. 26.09.1996 r.	Rada Miejska w Piotrkowie Trybunalskim Rada Miejska w Piotrkowie Trybunalskim	Plan zagospodarowania przestrzennego zespołu śródmiejskiego miasta Zmiana: Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Zespołu śródmiejskiego miasta Piotrkowa Trybunalskiego w obrębie pomiędzy ulicami Staszica, Słowackiego, przedłużeniem ul. Szkolnej, terenami PKP	0,64 ha
2	XLII/484/97 XIV/278/11	24.09.1997 r. 30.11.2011 r.	Rada Miejska w Piotrkowie Trybunalskim Rada Miasta Piotrkowa Trybunalskiego	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego osiedla budownictwa jednorodzinnego „Pawłowska” w Piotrkowie Trybunalskim, Fragment planu objęty Uchwałą Nr XV/267/99 Rady Miejskiej w Piotrkowie Trybunalskim z dnia 20. 10.1999 utracił moc 10 grudnia 1999 r. (patrz poz. 16 rejestru) Fragment planu objęty Uchwałą Nr XXVIII/476/2000 Rady Miejskiej w Piotrkowie Trybunalskim z dnia 25.10.2000 utracił moc 1 lutego 1999 r. (patrz poz. 18 rejestru) Fragment planu objęty Uchwałą Nr XXXIII/563/09 Rady Miasta Piotrkowa Trybunalskiego z dnia 21.01.2009 utracił moc 5 kwietnia 2009 r. (patrz poz. 51 rejestru) Zmiana: w sprawie zmiany ustaleń dotyczących infrastruktury telekomunikacyjnej w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego osiedla budownictwa jednorodzinnego „Pawłowska” w Piotrkowie Trybunalskim, zatwierdzonym Uchwałą Nr XLII/484/97 Rady Miejskiej w Piotrkowie Trybunalskim z dnia 24 września 1997 r.	16,52 ha
3	LII/613/98	10.06.1998 r.	Rada Miejska w Piotrkowie Trybunalskim	Zmiany fragmentów miejscowego ogólnego planu zagospodarowania przestrzennego (L-ul. Orła, Z1/2 przedłużenie ul. Polesnej, skrzyżowanie ulic G1/4 ul. Wierzejskiej Z ½, ul. Wyzwolenia oraz Z 1/2 ul. Wolborskiej);	0,70 ha
4	LII/614/98	10.06.1998 r.	Rada Miejska w Piotrkowie Trybunalskim	Zmiany fragmentów miejscowego planu ogólnego planu zagospodarowania przestrzennego m. Piotrkowa Tryb. (zmiana w jednostce 6.21.O1.R.);	53,12 ha
5	LII/615/98 XIV/284/11	10.06.1998 r. 30.11.2011 r.	Rada Miejska w Piotrkowie Trybunalskim Rada Miasta Piotrkowa Trybunalskiego	Zmiany fragmentów miejscowego planu ogólnego planu zagospodarowania przestrzennego m. Piotrkowa Tryb. (zmiana w jednostkach urbanistycznych: 11.18.O3.R., 5.8.T1.L., 5.11.O1.R., 8.16.E3.R., 12.6.O1.R., 10.46.O1.R., 12.122.O1.R.), Fragment planu objęty załącznikiem nr 4 na podstawie uchwały z dnia 30 marca 2011 r. Nr VII/126/11 utracił moc (patrz. poz. 59 rejestru) Zmiana: w sprawie zmiany ustaleń dotyczących infrastruktury telekomunikacyjnej i technicznej w zmianie fragmentów miejscowego ogólnego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Piotrkowa Trybunalskiego, w jednostce urbanistycznej 8.16.E3.R., zatwierdzonej Uchwałą	176,10 ha

				Nr LII/615/98 Rady Miejskiej w Piotrkowie Trybunalskim z dnia 10 czerwca 1998 r. Dz. Urz. Woj. Piotrkowskiego z dnia 18 września 1998 r. Nr 16, poz. 223)	
6	LIII/630/98	17.06.1998 r.	Rada Miejska w Piotrkowie Trybunalskim	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w rejonie ulic: M. Curie-Skłodowskiej, Kopernika, Garncarskiej i Jerozolimskiej w Piotrkowie Tryb. (A19, A 25, A 29); Cześć planu nie obowiązuje. Zastąpiona planem nr 84	7,22 ha
7	VIII/115/99	25 lut 1999 r.	Rada Miejska w Piotrkowie Trybunalskim	Zmiana fragmentów miejscowego planu ogólnego planu zagospodarowania przestrzennego m. Piotrkowa Tryb (obszar pomiędzy ulicami Odległa – granice miasta, autostrada A-1, i droga krajowa Nr 8) – rejon „węzła belchatowskiego” Zmiana: Zmiana planu ogólnego dotycząca likwidacji ulicy Zdroznej	24,20 ha
	XXXVI/614/01	23.05.2001 r.	Rada Miejska w Piotrkowie Trybunalskim		
8	IX/132/99	17.03.1999 r.	Rada Miejska w Piotrkowie Trybunalskim	Zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego budownictwa osiedla jednorodzinnego „Jeziorna II” na obszarze położonym pomiędzy: ul. Jeziorna Nr 75 i 82, ul. Zawilą, os. „Jeziorna I” i projektowaną ul. Żeglarską w Piotrkowie Trybunalskim	18,17 ha
9	IX/133/99	17.03.1999 r.	Rada Miejska w Piotrkowie Trybunalskim	Zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego budownictwa osiedla jednorodzinnego „Jeziorna II” na położonym pomiędzy: ul. Wierzejską, lasem, ul. Sasanek, ul. Zawilą, ul. Jeziorna Nr 75 i 82 i projektowaną ul. Żeglarską w Piotrkowie Trybunalskim	33,35 ha
10	XII/219/99	30.06.1999 r.	Rada Miejska w Piotrkowie Trybunalskim	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu zawartego pomiędzy Rynkiem Trybunalskim, Placem Czarnieckiego, ul. Wojska Polskiego, ul. Rwańska	0,48 ha
11	XIII/246/99	08.09.1999 r.	Rada Miejska w Piotrkowie Trybunalskim	Zmiany fragmentów miejscowego planu ogólnego planu zagospodarowania przestrzennego m. Piotrkowa Tryb (jednostki urbanistyczne: 10.7.E2.Z, 8.12.O3.R, 8.14.O1.R, 8.17.O2.R, 12.11.A1.M, 4.11.E2.Z, 8.2.E2.Z)	105,60 ha
12	XV/267/99	20.10.1999 r.	Rada Miejska w Piotrkowie Trybunalskim	Zmiana w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego osiedla bud. jednorodzinnego „Pawłowska” (C8U); powierzchnia w planie Nr 2. Zmiana: w sprawie ustaleń dotyczących infrastruktury telekomunikacyjnej w zmianie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego osiedla budownictwa jednorodzinnego „Pawłowska” (C8U) w Piotrkowie Trybunalskim zatwierdzonej Uchwałą Nr XV/267/99 Rady Miejskiej w Piotrkowie Trybunalskim z dnia 20 października 1999 r.	---
	XIV/280/11	30.11.2011 r.	Rada Miasta Piotrkowa Trybunalskiego		
13	XXVIII/476/00	25.10.2000 r.	Rada Miejska w Piotrkowie Trybunalskim	Zmiana w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego osiedla bud. jednorodzinnego „Pawłowska” (C3MN) Zmiana: w sprawie ustaleń dotyczących infrastruktury telekomunikacyjnej w zmianie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego osiedla budownictwa jednorodzinnego „Pawłowska” (C3MN) w Piotrkowie Trybunalskim, zatwierdzonej Uchwałą Nr XXVIII/476/2000 Rady Miejskiej w Piotrkowie Trybunalskim z dnia 25 października 2000 r.	---
	XIV/282/11	30.11.2011 r.	Rada Miasta Piotrkowa Trybunalskiego		
14	XXXI/521/00	29.12.2000 r.	Rada Miejska Piotrkowa Trybunalskiego	Zmiana miejscowego szczegółowego planu zagospodarowania przestrzennego osiedla budownictwa jednorodzinnego w Piotrkowie Trybunalskim w rejonie ulic: Wodnej, Sulejowskiej, Dziewiarskiej; Zmiana: w sprawie ustaleń dotyczących infrastruktury telekomunikacyjnej w zmianie miejscowego planu szczegółowego zagospodarowania przestrzennego osiedla budownictwa jednorodzinnego przy ul. Sulejowskiej w Piotrkowie Trybunalskim, zatwierdzonej Uchwałą Nr XXXI/521/2000 Rady Miejskiej w Piotrkowie Trybunalskim z dnia 29 grudnia 2000 r. (Dz. Urz. Woj. Łódzkiego z dnia 9 lutego 2001 r. Nr 13, poz. 112)	78,80 ha
	XIV/286/11	30.11.2011 r.	Rada Miasta Piotrkowa Trybunalskiego		
	XXIII/417/12	27.06.2012 r.	Rada Miasta Piotrkowa Trybunalskiego	Zmiana dotycząca fragmentu terenu zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej na tereny usług, sportu i rekreacji w zmianie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego osiedla budownictwa jednorodzinnego przy ul. Sulejowskiej w Piotrkowie Trybunalskim zatwierdzonej uchwałą Nr XXXI/521/2000 Rady Miejskiej Piotrkowa Tryb. Z dnia 29 grudnia 2000 r.	
15	XXXIII/547/01	28.02.2001 r.	Rada Miejska w Piotrkowie Trybunalskim	Zmiana planu ogólnego dla obszaru pomiędzy trasą szybkiego ruchu, ul. Turystyczną, ul. Całą a ul. Łódzką	15,83 ha

				Część planu nie obowiązuje. Zastąpiona planem nr 50	
16	XXXVI/613/01 LI/834/10	23.05.2001 r. 26.05.2010 r.	Rada Miejska w Piotrkowie Trybunalskim Rada Miasta Piotrkowa Trybunalskiego	Zmiana planu ogólnego dotycząca układu komunikacyjnego Projektowanej 1 na odcinku od ul. Sulejowskiej do ul. Rakowskiej w zakresie klasyfikacji drogi w ramach tej samej klasy ulicy głównej (G) z przekroju jezdni jednoprzestrzennej wielopasowej (G1/4) na przekrój o dwóch jezdniach dwupasowych (G2/2) oraz w części zmiany jej przebiegu Zmiana: Na odcinku od ul. Sulejowskiej do ul. Wierzejskiej: Miejskowy plan zagospodarowania przestrzennego w rejonie ulic: Wierzejskiej i Obwodnicy Miejskiej w Piotrkowie Trybunalskim. Zmieniony planem 68	5,60 ha
17	XXXVI/614/01	23.05.2001 r.	Rada Miejska w Piotrkowie Trybunalskim	Zmiana planu ogólnego dotycząca likwidacji ulicy Zadrożnej (Zmiana planu Nr 8)	0,26
18	XLVII/842/02	24.04.2002 r.	Rada Miejska w Piotrkowie Trybunalskim	Zmiana miejscowego ogólnego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Piotrkowa Trybunalskiego dla obszaru zawartego pomiędzy ulicami Gliniana, Graniczna, Roosevelta	67,80 ha
19	XLVII/843/02	24.04.2002 r.	Rada Miejska w Piotrkowie Trybunalskim	Zmiana miejscowego ogólnego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Piotrkowa Trybunalskiego dla obszaru zawartego pomiędzy trasą szybkiego ruchu, ulicą Tomaszowska oraz granicami jednostek 5.7 E2.R oraz 5.8 T1.L	44,60 ha
20	L/925/02	11.09.2002 r.	Rada Miejska w Piotrkowie Trybunalskim	Miejskowy plan zagospodarowania przestrzennego obszaru zawartego pomiędzy ulicami: Wojska Polskiego, M. Curie – Skłodowskiej, Starowarszawską i Percza W części zachodniej nie obowiązuje – zastąpiony miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego w rejonie ulic: Wojska Polskiego, Jerozolimskiej, Garncarskiej i Zamurowej w Piotrkowie Trybunalskim	3,80 ha
21	LII/955/02	09.10.2002 r.	Rada Miejska w Piotrkowie Trybunalskim	Miejskowy plan zagospodarowania przestrzennego obszaru zawartego pomiędzy ulicami: Słowackiego, Kostromska, Belzacka, E. Plater oraz działką Nr ew. 2/50 stanowiącą uliczkę dojazdową.	7,79 ha
22	III/30/02 XXVI/476/12	30.12.2002 r. 31.10.2012 r.	Rada Miejska w Piotrkowie Trybunalskim Rada Miasta Piotrkowa Trybunalskiego	Miejskowy plan zagospodarowania przestrzennego w Piotrkowie Trybunalskim, obejmujący obszar zawarty od zachodu: ul. Żwirki, od północy: granicą z działką nr 133 - teren kolejki wąskotorowej, od wschodu: ulicą Parkową, od południa: granicą z działką nr 409 - ujęcie wody „Żwirki” Część centralna nie obowiązuje - zastąpiona planem nr 38 od 23.01.2006 Zmiana: w sprawie zmiany ustaleń dotyczących infrastruktury telekomunikacyjnej w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego obszaru zawartego pomiędzy ulicą Żwirki, terenem kolejki wąskotorowej, ulicą Parkową oraz terenem ujęcia wody „Żwirki” w Piotrkowie Trybunalskim, zatwierdzonym uchwałą Nr III/30/2002 Rady Miejskiej w Piotrkowie Trybunalskim z dnia 30.12.2002 r.	2,84 ha
23	VIII/110/03	04.06.2003 r.		Zmiany fragmentów miejscowego ogólnego planu zagospodarowania przestrzennego, dotyczące jednostek urbanistycznych: 11.7.O3.R, 11.8.O1.R, 11.14.O1.R, 11.15.E3.R, 11.16.O1.R. – „ZAWODZIE”	93,80 ha
24	IX/123/03 XXVI/488/12	30.06.2003 r. 31.10.2012 r.	Rada Miasta w Piotrkowie Trybunalskim Rada Miasta Piotrkowa Trybunalskiego	Miejskowy plan zagospodarowania przestrzennego W Piotrkowie Trybunalskim obejmujący obszar zawarty między liniami regulacyjnymi ulic: po północy: al. gen. Wł. Sikorskiego, od wschodu: Projektowaną 2, od południa: ulicą projektowaną Z1/2 wraz z częścią terenu po południowej stronie ulicy projektowanej Z1/2, stanowiącą rezerwę dla rozwiązań komunikacyjnych połączenia ulic projektowanych GP i Z, określonych w miejscowym ogólnym planie zagospodarowania przestrzennego m. Piotrkowa Tryb. i ul. Belzacką oraz od zachodu: granicą działek o nr ewid. 99/33, 99/43, 99/29, 99/30, 99/17,99/9 w obrębie nr 29 Zmiana: w sprawie zmiany ustaleń dotyczących infrastruktury telekomunikacyjnej w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego w Piotrkowie Trybunalskim, obejmującym obszar zawarty między liniami regulacyjnymi ulic: od północy: al. gen. Wł. Sikorskiego, od wschodu: Projektowaną 2, od południa: ulicą projektowaną Z1/2 wraz z częścią terenu po południowej stronie ulicy projektowanej Z1/2, stanowiącą rezerwę dla rozwiązań komunikacyjnych połączenia ulic projektowanych GP i Z, określonych w miejscowym ogólnym planie zagospodarowania przestrzennego m. Piotrkowa Tryb. i ul. Belzacką oraz od zachodu: granicą działek o nr ewid. 99/33, 99/43, 99/29, 99/30, 99/17,99/9 w obrębie nr 29, zatwierdzonym Uchwałą Nr IX.123/2003 Rady Miasta	55,81 ha

				w Piotrkowie Trybunalskim z dnia 22 sierpnia 2003 r.	
25	XVI/239/04	28.01.2004 r.	Rada Miasta w Piotrkowie Trybunalskim	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w Piotrkowie Trybunalskim, obejmujący obszar ograniczony: -od północy: terenem ogrodów działkowych „Oaza” i linią regulacyjną ulicy Projektowanej 1, -od wschodu: ulicą Łódzką, -od południa: ul. Pawłowską i południową granicą terenu ujęcia wody „Szczekanica”, -od zachodu: ul. 25 Pułku Piechoty oraz jej przedłużeniem do ul. Pawłowskiej oraz ul. Pawłowską.	46,56 ha
	XXVI/492/12	31.10.2012 r.	Rada Miasta Piotrkowa Trybunalskiego	Zmiana: w sprawie zmiany ustaleń dotyczących infrastruktury telekomunikacyjnej w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego w Piotrkowie Trybunalskim, obejmującym obszar ograniczony: - od północy: terenem ogrodów działkowych „Oaza” i linią regulacyjną ulicy Projektowanej 1 - od wschodu: ulicą Łódzką, - od południa: ul. Pawłowską i południową granicą terenu ujęcia wody „Szczekanica”, - od zachodu: ul. 25 Pułku Piechoty oraz jej przedłużeniem do ul. Pawłowskiej oraz ul. Pawłowską, zatwierdzonym uchwałą Nr XVI/239/04 Rady Miejskiej w Piotrkowie Trybunalskim z dnia 28.01.2004 r.	
	XXX/592/13	27.02.2013 r.	Rada Miasta Piotrkowa Trybunalskiego	Zmiana: w sprawie zmiany dotyczącej przeznaczenia terenu zabudowy przemysłowej na teren usług w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, zatwierdzonym uchwałą Nr XVI/239/04 Rady Miejskiej w Piotrkowie Trybunalskim z dnia 28 stycznia 2004 r.	2,65
26	XIX/297/04	28.04.2004 r.	Rada Miasta w Piotrkowie Trybunalskim	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmujący obszar w Piotrkowie Trybunalskim, zawarty pomiędzy ulicą Pawłowską, nieruchomością przy ul. Pawłowskiej 52, terenem ogrodów działkowych „Malwa”, ulicą Wojska Polskiego oraz wschodnimi granicami nieruchomości położonych przy ul. Wojska Polskiego Ne 189a, 189 i 191;	8,22 ha
	XXVI/482/12	31.10.2012 r.	Rada Miasta Piotrkowa Trybunalskiego	Zmiana: w sprawie ustaleń dotyczących infrastruktury telekomunikacyjnej w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego obejmującym obszar w Piotrkowie Trybunalskim, zawarty pomiędzy ulicą Pawłowską, nieruchomością przy ul. Pawłowskiej 52, terenem ogrodów działkowych „Malwa”, ulicą Wojska Polskiego oraz wschodnimi granicami nieruchomości położonych przy ul. Wojska Polskiego Ne 189a, 189 i 191, zatwierdzonym Uchwałą Nr XIX/297/04 Rady Miasta w Piotrkowie Trybunalskim z dnia 28 kwietnia 2004 r.	
27	XX/310/04	26.05.2004 r.	Rada Miasta w Piotrkowie Trybunalskim	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w Piotrkowie Trybunalskim obejmujący obszar zawarty pomiędzy ulicami: Słowackiego, Projektowaną 2, Sikorskiego i Zawodzie	34,10 ha
	XXVI/486/12	31.10.2012 r.	Rada Miasta Piotrkowa Trybunalskiego	Zmiana: w sprawie ustaleń dotyczących infrastruktury telekomunikacyjnej w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego w Piotrkowie Trybunalskim obejmujący obszar zawarty pomiędzy ulicami: Słowackiego, Projektowaną 2, Sikorskiego i Zawodzie, zatwierdzonym uchwałą Nr XX/310/04 Rady Miasta w Piotrkowie Trybunalskim	
28	XXXII/479/05	26.01.2005 r.	Rada Miasta w Piotrkowie Trybunalskim	Gazociąg	6,45 ha
29	XLII/736/05	09.11.2005 r.	Rada Miasta w Piotrkowie Trybunalskim	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w Piotrkowie Trybunalskim obejmujący obszar zawarty pomiędzy ulicami: Wolborską, Podleśną, Wierzejską oraz projektowaną Z1/2 określoną miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego miasta Piotrkowa Trybunalskiego	20,80 ha
	XIV/288/11	30.11.2011 r.	Rada Miasta Piotrkowa Trybunalskiego	Zmiana: w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w Piotrkowie Trybunalskim, obejmującego obszar zawarty pomiędzy ulicami: Wolborską, Podleśną, Wierzejską oraz projektowaną Z1/2 określoną miejscowym ogólnym planem zagospodarowania przestrzennego miasta Piotrkowa Trybunalskiego, zatwierdzonego Uchwałą Nr XLII/736/05 Rady Miasta w Piotrkowie Trybunalskim z dnia 9 listopada 2005 roku	

	XXVU/484/12	31.10.2012 r.	Rada Miasta Piotrkowa Trybunalskiego	Zmiana: w sprawie ustaleń dotyczących infrastruktury telekomunikacyjnej w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego w Piotrkowie Trybunalskim obejmujący obszar zawarty pomiędzy ulicami: Wolborską, Podleśną, Wierzejską oraz projektowaną Z1/2 określoną miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego miasta Piotrkowa Trybunalskiego, zatwierdzonym uchwałą Nr XLII/736/05 Rady Miasta w Piotrkowie Trybunalskim z dnia 9. 11.2005 r.	
30	XLII/737/05	09.11.2005 r.	Rada Miasta w Piotrkowie Trybunalskim	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w Piotrkowie Trybunalskim, obejmującego obszar ograniczony: od zachodu: ul. Żwirki, od północy granicą z działką nr 133 – teren kolejki wąskotorowej, od wschodu ul. Parkową, od południa granicą z działką nr 409 – ujęcie wody „Żwirki”	6,32 ha
	XXVI/478/12	31.10.2012 r.	Rada Miasta Piotrkowa Trybunalskiego	Zmiana: w sprawie zmiany ustaleń dotyczących infrastruktury telekomunikacyjnej w zmianie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w Piotrkowie Trybunalskim, obejmującego obszar ograniczony: od zachodu: ul. Żwirki, od północy granicą z działką nr 133 – teren kolejki wąskotorowej, od wschodu ul. Parkową, od południa granicą z działką nr 409 – ujęcie wody „Żwirki”, zatwierdzonej uchwałą Nr XLII/737/05 Rady Miasta w Piotrkowie Trybunalskim z dnia 9.11.2005 r.	
31	XLIV/769/05	21.12.2005 r.	Rada Miasta w Piotrkowie Trybunalskim	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w Piotrkowie Trybunalskim obejmującego obszar zawarty pomiędzy ulicami: Wojska Polskiego, Zawodzie, Twardosławicką i granicą nieruchomości przy ul. Twardosławickiej 35 – ul. Wojska Polskiego 200	52,12 ha
	XXVU/474/12	31.10.2012 r.	Rada Miasta Piotrkowa Trybunalskiego	Zmiana: w sprawie zmiany ustaleń dotyczących infrastruktury telekomunikacyjnej w zmianie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w Piotrkowie Trybunalskim, obejmującego obszar zawarty pomiędzy ulicami: Wojska Polskiego, Zawodzie, Twardosławicką i granicą nieruchomości przy ul. Twardosławickiej 35 – ul. Wojska Polskiego 200, zatwierdzonym Uchwałą Nr XLIV/769/05 Rady Miasta w Piotrkowie Trybunalskim z dnia 21.12.2005 r.	52,15 ha
	XXXV/431/17	22.02.2017 r.	Rada Miasta Piotrkowa Trybunalskiego	Zmiana: W sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w Piotrkowie Trybunalskim obejmującego obszar zawarty pomiędzy ulicami: Wojska Polskiego, Zawodzie, Twardosławicką i granicą nieruchomości przy ul. Twardosławickiej 35 – ul. Wojska Polskiego 200	52,15 ha
32	XLIV/770/05	21.12.2005 r.	Rada Miasta w Piotrkowie Trybunalskim	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w Piotrkowie Trybunalskim, obejmujący obszar zawarty pomiędzy: ulicą Świerczowską od nr 1 do nr 63, ul. Zalesicką od nr 2 do nr 66, ulicą Przedborską – nieruchomości o nr 27, 34 i 36;	22,42 ha
	XIV/294/11	30.11.2011 r.	Rada Miasta Piotrkowa Trybunalskiego	Zmiana: w sprawie zmiany fragmentu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w Piotrkowie Trybunalskim, obejmującego obszar zawarty pomiędzy: ulicą Świerczowską od nr 1 do nr 63, ulicą Zalesicką od nr 2 do nr 66, ulicą Przedborską – nieruchomości o nr 27, 34 i 36, zatwierdzonego Uchwałą Nr XLIV/770/05 Rady Miasta w Piotrkowie Trybunalskim z dnia 21 grudnia 2005 roku	
	XXVI/480/12	31.10.2012 r.	Rada Miasta Piotrkowa Trybunalskiego	Zmiana: w sprawie zmiany ustaleń dotyczących infrastruktury telekomunikacyjnej w zmianie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w Piotrkowie Trybunalskim, obejmującym obszar zawarty pomiędzy: ulicą Świerczowską od nr 1 do nr 63, ul. Zalesicką od nr 2 do nr 66, ulicą Przedborską – nieruchomości o nr 27, 34 i 36; zatwierdzonym uchwałą Nr XLIV/770/05 Rady Miasta w Piotrkowie Trybunalskim z dnia 21.12.2005 r.	
33	XLIV/771/05	21.12.2005 r.	Rada Miasta w Piotrkowie Trybunalskim	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w Piotrkowie Trybunalskim obejmującego obszar zawarty między liniami regulacyjnymi ulic: autostrady A-1, al. Gen. Wł. Sikorskiego, granicą działek o nr ew. 99/33, 99/43, 99/29, 99/30, 99/17, 99/9 w obrębie nr 29, ul. Belzacką oraz fragment działki o nr ew. 201	25,38 ha
	XXIX/540/13	22.01.2013 r.	Rada Miasta Piotrkowa Trybunalskiego	Zmiana: w sprawie zmiany ustaleń dotyczących infrastruktury telekomunikacyjnej w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego w rejonie ulic: autostrady A-1, al. Gen. Wł. Sikorskiego, granicą działek o nr ew. 99/33, 99/43, 99/29, 99/30, 99/17, 99/9 w obrębie nr 29, ul. Belzacką oraz fragment	

				działki o nr ew. 201, zatwierdzonym uchwałą Nr XLIV/771/05 Rady Miasta w Piotrkowie Trybunalskim z dnia 21 grudnia 2005 r. (Dz. Urz. Woj. Łódzkiego z dnia 9 marca 2006 r. Nr 73, poz. 635)	
34	XII/198/07 XXIX/544/13	29.08.2007 r. 22.01.2013 r.	Rada Miasta Piotrkowa Trybunalskiego Rada Miasta Piotrkowa Trybunalskiego	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w rejonie ulic: Wolborskiej i Wierzejskiej w Piotrkowie Trybunalskim Zmiana: w sprawie zmiany ustaleń dotyczących infrastruktury telekomunikacyjnej w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego w rejonie ulic: Wolborskiej i Wierzejskiej w Piotrkowie Trybunalskim, zatwierdzonym uchwałą Nr XII/198/07 Rady Miasta Piotrkowa Trybunalskiego z dnia 29 sierpnia 2007 r. (Dz. Urz. Woj. Łódzkiego z dnia 16 października 2007 r. Nr 321, poz. 2895)	16,62
35	XII/197/07 XIV/292/11 XXIX/542/13 LIV/676/18	29.08.2007 r. 30.11.2011 r. 22.01.2013 r. 25.04.2018 r.	Rada Miasta Piotrkowa Trybunalskiego Rada Miasta Piotrkowa Trybunalskiego Rada Miasta Piotrkowa Trybunalskiego Rada Miasta Piotrkowa Trybunalskiego	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w rejonie ulic: Krakowskie Przedmieście, Krótkiej, Zalesickiej i Grabskiej w Piotrkowie Trybunalskim Zmiana: w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w rejonie ulic: Krakowskie Przedmieście, Krótkiej, Zalesickiej i Grabskiej w Piotrkowie Trybunalskim, zatwierdzonego Uchwałą Nr XII/197/07 Rady Miasta Piotrkowa Trybunalskiego z dnia 29 sierpnia 2007 r. Zmiana: w sprawie zmiany ustaleń dotyczących infrastruktury telekomunikacyjnej w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego w rejonie ulic: Krakowskie Przedmieście, Krótkiej, Zalesickiej i Grabskiej w Piotrkowie Trybunalskim, zatwierdzonego Uchwałą Nr XII/197/07 Rady Miasta Piotrkowa Trybunalskiego z dnia 29 sierpnia 2007 r. (Dz. Urz. Woj. Łódzkiego z dnia 16 października 2007 r. Nr 321, poz. 2894) Zmiana w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w rejonie ulic: Krakowskie Przedmieście, Krótkiej, Zalesickiej i Grabskiej w Piotrkowie Trybunalskim.	21,62 ha
36	XVI/276/07 XXX/572/13	28.11.2007 r. 27.02.2013 r.	Rada Miasta Piotrkowa Trybunalskiego Rada Miasta Piotrkowa Trybunalskiego	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w rejonie ulic: Wierzejskiej, Jeziornej i Zawilej w Piotrkowie Trybunalskim Zmiana: w sprawie zmiany ustaleń dotyczących infrastruktury telekomunikacyjnej w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego w rejonie ulic: Wierzejskiej, Jeziornej i Zawilej w Piotrkowie Trybunalskim, zatwierdzonym uchwałą Nr XVI/276/07 Rady Miasta Piotrkowa Trybunalskiego z dnia 28 listopada 2007 r. (Dz. Urz. Woj. Łódzkiego z dnia 7 stycznia 1008 r. Nr 5, poz. 69)	8,18 ha
37	XVI/275/07 XLVIII/795/10 XXX/570/13 r.	28.11.2007 r. 27.01.2010 r. 27.02.2013 r.	Rada Miasta Piotrkowa Trybunalskiego Rada Miasta Piotrkowa Trybunalskiego Rada Miasta Piotrkowa Trybunalskiego	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w rejonie ulic: Słowackiego, Armii Krajowej, Wojska Polskiego, Staszica i terenów PKP w Piotrkowie Trybunalskim Zmiana: dotycząca ustaleń dotyczących minimalnych powierzchni działek, powierzchni zabudowy, wskaźnika intensywności zabudowy, minimalnej powierzchni terenu biologicznie czynnej. Zmiana: w sprawie ustaleń dotyczących infrastruktury telekomunikacyjnej w zmianie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w rejonie ulic: Słowackiego, Armii Krajowej, Wojska Polskiego, Staszica i terenów PKP w Piotrkowie Trybunalskim, zatwierdzonej uchwałą Nr XVI/275/07 Rady Miasta Piotrkowa Trybunalskiego z dnia 28 listopada 2007 r. (Dz. Urz. Woj. Łódzkiego z dnia 15 stycznia 2008 r. Nr 12, poz. 165), zmienionej uchwałą Nr XLVIII/795/10 Rady Miasta Piotrkowa Trybunalskiego z dnia 27 stycznia 2010 r. (Dz. Urz. Woj. Łódzkiego z dnia 12 marca 2010 r. Nr 70, poz. 549) Część północna nie obowiązuje - zastąpiona planem nr 74 od 11.02.2015	19,46 ha
38	XXII/367/08 XIV/290/11	28.04.2008 r. 30.11.2011 r.	Rada Miasta Piotrkowa Trybunalskiego Rada Miasta Piotrkowa Trybunalskiego	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w rejonie ulic: Jerozolimskiej, Polesnej, Rakowskiej i Geodezyjnej w Piotrkowie Trybunalskim Zmiana: w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w rejonie ulic: Jerozolimskiej, Polesnej,	38,40 ha

			Rada Miasta Piotrkowa Trybunalskiego	Rakowskiej, Wolborskiej i Geodezyjnej w Piotrkowie Trybunalskim, zatwierdzonego Uchwałą Nr XXII/367/08 Rady Miasta Piotrkowa Trybunalskiego z dnia 28 kwietnia 2008 r.	
	XXX/574/13	27.02.2013 r.		Zmiana: w sprawie zmiany ustaleń dotyczących infrastruktury telekomunikacyjnej w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego w rejonie ulic: Jerolimskiej, Poleśnej, Rakowskiej, Wolborskiej i Geodezyjnej w Piotrkowie Trybunalskim, zatwierdzonym uchwałą Nr XXII/367/08 Rady Miasta Piotrkowa Trybunalskiego z dnia 28 kwietnia 2008 r. (Dz. Urz. Woj. Łódzkiego z dnia 11 czerwca 2008 r. Nr 191, poz. 1791)	
39	XXIV/418/08	25.06.2008 r.	Rada Miasta Piotrkowa Trybunalskiego	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w Piotrkowie Trybunalskim, obejmującego obszar ulic: „Wronia – Żelazna”	36,48 ha
	XXX/576/13	27.02.2013	Rada Miasta Piotrkowa Trybunalskiego	Zmiana: w sprawie zmiany ustaleń dotyczących infrastruktury telekomunikacyjnej w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego w Piotrkowie Trybunalskim, obejmującym obszar ulic: „Wronia-Żelazna”, zatwierdzonym uchwałą Nr XXIV/418/08 ady Miasta Piotrkowa Trybunalskiego z dnia 25 czerwca 2008 r. (Dz. Urz. Woj. Łódzkiego z dniz 31 lipca 2008 r. Nr 255, poz. 2297)	
40	XXIV/420/08	25.06.2008 r.	Rada Miasta Piotrkowa Trybunalskiego	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w rejonie ulic: Łódzkiej, Calej, Turystycznej i Drogi Krajowej Nr 8 w Piotrkowie Trybunalskim	30,60 ha
	XXX/578/13	27.02.2013 r.	Rada Miasta Piotrkowa Trybunalskiego	Zmiana: w sprawie ustaleń dotyczących infrastruktury telekomunikacyjnej w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego w rejonie ulic: Łódzkiej, Calej, Turystycznej i Drogi Krajowej Nr 8 w Piotrkowie Trybunalskim zatwierdzonym uchwałą Nr XX/420/08 Rady Miasta Piotrkowa Trybunalskiego z dnia 25 czerwca 2008 r. (Dz. Urz. Woj. Łódzkiego z dnia 31 lipca 2008 r. Nr 257, poz. 2304)	
41	XXXIII/563/09	21.01.2009 r.	Rada Miasta Piotrkowa Trybunalskiego	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenów w rejonie ulic: Polskiego Czerwonego Krzyża, Fabianiego i Promiennej w Piotrkowie Trybunalskim	2,45 ha
	XXX/580/13	27.02.1013 r.	Rada Miasta Piotrkowa Trybunalskiego	Zmiana: w sprawie zmiany ustaleń dotyczących infrastruktury telekomunikacyjnej w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego terenów w rejonie ulic: Polskiego Czerwonego Krzyża, Fabianiego i Promiennej w Piotrkowie Trybunalskim, zatwierdzonym uchwałą Nr XXXIII/563/09 Rady Miasta Piotrkowa Trybunalskiego z dnia 21 stycznia 2009 r. (Dz. Urz. Woj. Łódzkiego z dnia 5 marca 2009 r. Nr 41, poz. 441)	
42	XXXIII/565/09	21.01.2009	Rada Miasta Piotrkowa Trybunalskiego	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla obszaru w rejonie ulic: Rakowskiej, Tomaszowskiej, Michałowskiej i Drogi Krajowej nr 8 (ulicy Trybunalskiej) w Piotrkowie Trybunalskim	57,60 ha
	XXVI/490/12	31.10.2012	Rada Miasta Piotrkowa Trybunalskiego	Zmiana: w sprawie zmiany ustaleń dotyczących infrastruktury telekomunikacyjnej w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego w rejonie ulic: Rakowskiej, Tomaszowskiej, Michałowskiej i Drogi Krajowej nr 8 (ulicy Trybunalskiej) w Piotrkowie Trybunalskim, zatwierdzonym uchwałą Nr XXXIII/565/09 Rady Miasta Piotrkowa Trybunalskiego z dnia 21 stycznia 2009 r.	
43	XXXVII/644/09	26.05.2009 r.	Rada Miasta Piotrkowa Trybunalskiego	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w rejonie ulic: Wierzejskiej, Broniewskiego w Piotrkowie Tryb.	15,28 ha
	XXX/582/13	27.02.2013 r.	Rada Miasta Piotrkowa Trybunalskiego	Zmiana: w sprawie zmiany ustaleń dotyczących infrastruktury telekomunikacyjnej w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego w rejonie ulic: Wierzejskiej, Broniewskiego w Piotrkowie Trybunalskim, zatwierdzonym uchwałą Nr XXXVII/644/09 Rady Miasta Piotrkowa Trybunalskiego z dnia 26 maja 2009 r. (Dz. Urz. Woj. Łódzkiego z dnia 4 lipca 2009 r. Nr 189, poz. 1737)	
44	XXXVIII/690/09	24.06.2009 r.	Rada Miasta Piotrkowa Trybunalskiego	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w rejonie ulic: Prostej, Piskowej, Krętej i Spacerowej w Piotrkowie Tryb.	22,20 ha
	XXX/584/13	27.02.2013 r.	Rada Miasta Piotrkowa Trybunalskiego	Zmiana: w sprawie zmiany ustaleń dotyczących infrastruktury telekomunikacyjnej w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego w rejonie ulic: Prostej, Piskowej, Krętej i Spacerowej w Piotrkowie Trybunalskim, zatwierdzonym uchwałą Nr XXXVIII/690/09 Rady Miasta Piotrkowa Trybunalskiego z dnia 24 czerwca 2009 r. (Dz. Urz. Woj.	

				Łódzkiego z dnia 11 sierpnia 2009 r. Nr 234, poz. 2106)	
45	XL/721/09 XXX/586/13	30.09.2009 r. 27.02.2013 r.	Rada Miasta Piotrkowa Trybunalskiego Rada Miasta Piotrkowa Trybunalskiego	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w rejonie Al. Armii Krajowej, ulic Słowackiego i Narutowicza oraz terenów PKP w Piotrkowie Trybunalskim Zmiana: w sprawie zmiany ustaleń dotyczących infrastruktury telekomunikacyjnej w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego w rejonie Al. Armii Krajowej, ulic Słowackiego i Narutowicza oraz terenów PKP w Piotrkowie Trybunalskim, zatwierdzonym uchwałą Nr XL/721/09 Rady Miasta Piotrkowa Trybunalskiego z dnia 30 września 2009 r. (Dz. Urz. Woj. Łódzkiego z dnia 17 listopada 2009 r. Nr 337, poz. 2786)	14,02 ha
46	XL/723/09 XLVII/780/09 XXX/588/13	30.09.2009 r. 23.12.2009 r. 27.02.2013 r.	Rada Miasta Piotrkowa Trybunalskiego Rada Miasta Piotrkowa Trybunalskiego Rada Miasta Piotrkowa Trybunalskiego	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w rejonie ulic: Wierzejskiej i Obwodnicy Miejskiej oraz Jeziora Bugaj w Piotrkowie Trybunalskim. Zmiana: W sprawie sprostowania błędu pisarskiego w uchwale Nr XL/723/09 Rady Miasta Piotrkowa Trybunalskiego z dnia 30 września 2009 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w rejonie ulic: Wierzejskiej i Obwodnicy Miejskiej oraz Jeziora Bugaj w Piotrkowie Trybunalskim Zmiana: w sprawie zmiany ustaleń dotyczących infrastruktury telekomunikacyjnej w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego w rejonie ulic: Wierzejskiej i Obwodnicy Miejskiej oraz Jeziora Bugaj w Piotrkowie Trybunalskim, zatwierdzonym uchwałą Nr XL/723/09 Rady Miasta Piotrkowa Trybunalskiego z dnia 30 września 2009 r. (Dz. Urz. Woj. Łódzkiego z dnia 17 listopada 2009 r. Nr 337, poz. 2787, ze zmianą (Dz. Urz. Woj. Łódzkiego z dnia 22 stycznia 2010 r. Nr 18, poz. 124)	47,80
47	VII/126/11	30.03.2011 r.	Rada Miasta Piotrkowa Trybunalskiego	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego zatwierdzonego Uchwałą Nr LII/615/98 Rady Miejskiej w Piotrkowie Trybunalskim z dnia 10 czerwca 1998 r. w sprawie zmian fragmentów miejscowego ogólnego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Piotrkowa Trybunalskiego, na terenach położonych w rejonie ulicy Kleszcz w Piotrkowie Trybunalskim	3,94 ha
48	VII/128/11	30.03.2011 r.	Rada Miasta Piotrkowa Trybunalskiego	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w rejonie ulic: Żeglarskiej, Tymiankowej i Sasanek w Piotrkowie Trybunalskim	30,60 ha
49	VII/130/11	30.03.2011 r.	Rada Miasta Piotrkowa Trybunalskiego	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w rejonie ulic: Łódzkiej, Gęskiej i Wiatracznej w Piotrkowie Trybunalskim	32,26 ha
50	XXII/402/12	29.05.2012 r.	Rada Miasta Piotrkowa Trybunalskiego	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru zawartego pomiędzy ulicami: Piłsudzkiego, Dzielna, Narutowicza i terenami kolejowymi w Piotrkowie Trybunalskim	1,38 ha
51	XXII/404/12	29.05.2012 r.	Rada Miasta Piotrkowa Trybunalskiego	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru zawartego pomiędzy ulicami: Piłsudzkiego, Dzielna, Narutowicza i Armii Krajowej w Piotrkowie Trybunalskim	1,23 ha
52	XXIII/421/12 XLVII/827/14	27.06.2012 r. 24.09.2014 r.	Rada Miasta Piotrkowa Trybunalskiego Rada Miasta Piotrkowa Trybunalskiego	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w rejonie ulicy Sulejowskiej- „Meble” W Piotrkowie Trybunalskim Zmiana: w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w rejonie ulicy Sulejowskiej „Meble” w Piotrkowie Trybunalskim	15,07 ha
53	XXIII/419/12	27.06.2012 r.	Rada Miasta Piotrkowa Trybunalskiego	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w rejonie ulicy Sulejowskiej- „Sigmatex”	3,34 ha
54	XXIII/423/12	27.06.2012 r.	Rada Miasta Piotrkowa Trybunalskiego	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w rejonie ulic: Cmentarnej, Partyzantów i rzeki Strawy w Piotrkowie Trybunalskim	13,60 ha
55	XXVIII/522/12	19.12.2012 r.	Rada Miasta Piotrkowa Trybunalskiego	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego parku im. ks. J. Poniatowskiego w Piotrkowie Trybunalskim	10,10 ha
56	XXVIII/524/12 XLII/829/14	19.12.2012 r. 24.09.2014 r.	Rada Miasta Piotrkowa Trybunalskiego Rada Miasta Piotrkowa Trybunalskiego	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w rejonie ulic: Wierzejskiej, Miast Partnerskich i Sulejowskiej w Piotrkowie Trybunalskim Zmiana: w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w rejonie ulic: Wierzejskiej, Miast Partnerskich i Sulejowskiej w Piotrkowie Trybunalskim	49,40 ha
57	XXIX/546/13	22.01.2013 r.	Rada Miasta Piotrkowa Trybunalskiego	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w rejonie ulicy Niskiej w Piotrkowie Trybunalskim	5,47 ha

58	XXIX/538/13 XXX/593/13	22.01.2013 r. 27.02.2013 r.	Rada Miasta Piotrkowa Trybunalskiego Rada Miasta Piotrkowa Trybunalskiego	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenów w rejonie ulicy Energetyków w Piotrkowie Trybunalskim Zmiana: w sprawie sprostowania błędu pisarskiego w uchwale Nr XXIX/538/13 Rady Miasta Piotrkowa Trybunalskiego z dnia 22 stycznia 2013 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów w rejonie ulicy Energetyków w Piotrkowie Trybunalskim	7,00 ha
59	XXX/590/13	27.02.2013 r.	Rada Miasta Piotrkowa Trybunalskiego	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w rejonie ulic: Wojska Polskiego, Jerozolimskiej, Garmcarskiej i Zamurowej w Piotrkowie Trybunalskim	6,90 ha
60	XXXIV/658/13	26.06.2013 r.	Rada Miasta Piotrkowa Trybunalskiego	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w rejonie ulicy Wolborskiej – Meszcze I w Piotrkowie Trybunalskim	2,24 ha
61	XLII/758/14 XLVIII/584/17	24.03.2014 r. 29.11.2017 r.	Rada Miasta Piotrkowa Trybunalskiego Rada Miasta Piotrkowa Trybunalskiego	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenów w rejonie ulicy 18-go Stycznia w Piotrkowie Trybunalskim Zmiana: W sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w rejonie ulicy 18-go Stycznia w Piotrkowie Trybunalskim	33,4 ha
62	III/30/14	22.12.2014 r.	Rada Miasta Piotrkowa Trybunalskiego	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenów w rejonie ulic: Wojska Polskiego, Polnej, i Al. Armii Krajowej w Piotrkowie Trybunalskim	2,54 ha
63	IV/45/15	28.01.2015 r.	Rada Miasta Piotrkowa Trybunalskiego	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w rejonie ulicy Wierzejskiej – „łącznica” w Piotrkowie Trybunalskim	4,96 ha
64	V/64/15	25.02.2015 r.	Rada Miasta Piotrkowa Trybunalskiego	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w rejonie ulic: Al. Gen. Władysława Sikorskiego, Poprzecznej i Romana Dmowskiego w Piotrkowie Trybunalskim	9,43 ha
65	VIII/104/15	22.04.2015 r.	Rada Miasta Piotrkowa Trybunalskiego	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w rejonie ulic: Al. Gen. W. Sikorskiego, M. Dąbrowskiej, J. Tuwima i T. Sygietwińskiego w Piotrkowie Trybunalskim	4,00 ha
66	XIV/164/15 XXXV/429/17	23.09.2015 r. 22.02.2017	Rada Miasta Piotrkowa Trybunalskiego Rada Miasta Piotrkowa Trybunalskiego	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenów w rejonie ulic: Sulejowskiej, Dalekiej i Wierzeje w Piotrkowie Trybunalskim Zmiana: W sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów w rejonie ulic: Sulejowskiej, Dalekiej i Wierzeje w Piotrkowie Trybunalskim	14,0 ha 14,0 ha
67	XVII/236/15	18.12.2015 r.	Rada Miasta Piotrkowa Trybunalskiego	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego Parku Śródmiejskiego im. Jana Pawła II w Piotrkowie Trybunalskim	4,44 ha
68	XXXVII/462/17	29.03.2017 r.	Rada Miasta Piotrkowa Trybunalskiego	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w rejonie ulicy Leśników w Piotrkowie Trybunalskim	7,74 ha
69	XL/513/17	28.06.2017 r.	Rada Miasta Piotrkowa Trybunalskiego	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego Rynku w Piotrkowie Trybunalskim	0,32 ha
70	LIII/659/18	28.03.2018 R.	Rada Miasta Piotrkowa Trybunalskiego	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w rejonie ulic: Autostrady A1, Al. Gen. Wł. Sikorskiego, Dworskiej, Belzackiej i Podmiejskiej w Piotrkowie Trybunalskim	23 ha
71	LV/702/18	30.05.2018 r.	Rada Miasta Piotrkowa Trybunalskiego	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenów w rejonie ulicy Batorego w Piotrkowie Trybunalskim	2,54 ha
72	LV/704/18	30.05.2018 r.	Rada Miasta Piotrkowa Trybunalskiego	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenów w rejonie ulic: Krakowskie Przedmieście, Garmcarskiej, Pereca i Al. Kopernika w Piotrkowie Trybunalskim	2,56 ha
73	IV/49/19	30.01.2019 r.	Rada Miasta Piotrkowa Trybunalskiego	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenów w rejonie ulicy Wierzejskiej – „Strzelnica” w Piotrkowie Trybunalskim	19,4 ha

5.2. Charakterystyka zasobów oraz analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego miasta

5.2.1. Charakterystyka miasta

Piotrków Trybunalski jest to miasto na prawach powiatu usytuowane w centralnej Polsce, w południowo-wschodniej części województwa łódzkiego. Miasto Piotrków Trybunalski graniczy z gminami: Sulejów, Rozprza, Wola Krzysztoporska, Grabica, Moszczenica i Wolbórz. Piotrków Trybunalski jako miasto powiatowe pozostawał w granicach województwa łódzkiego do 1975 r., kiedy otrzymał rangę miasta wojewódzkiego. Od 1999 r. jest ponownie miastem powiatowym o powierzchni 67,25 km², które zamieszkuje 72 211 ludności (stan na 31.12.2018 r.).

Pod względem geomorfologicznym rejon miasta Piotrków Trybunalski leży w obrębie mezoregionu Równiny Piotrkowskiej. Mezoregion należy do makroregionu Wzniesienia Południowomazowieckie.

W rejonie miasta Piotrkowa Trybunalskiego sieć rzeczna należy do dwóch systemów rzecznych Wisły i Odry. Ciekі przepływające w okolicach omawianego miasta należą do systemu rzeki Luciąży. Największą rzeką przepływającą przez Piotrków Trybunalski jest Strawa. Dopływem Strawy jest rzeka Wierzejka. Tuż przy

ujściu Wierzejki do Strawy przy drodze z Piotrkowa do Sulejowa znajduje się jezioro Bugaj. Jezioro to w chwili obecnej ma charakter zbiornika zaporowego i jest częściowo zarośnięte.

Fragment Zbiornika Bugaj o powierzchni ok. 35,8 ha wraz z terenem przylegającym do Zbiornika – ok. 1,8 ha został objęty ochroną jako użytek ekologiczny „Nad Bugajem”.

Na terenie Piotrkowa Trybunalskiego znajdują się trzy większe kompleksy leśne. W południowo-zachodniej części miasta (bezpośrednio przy jego granicy) położony jest Las Belzacki, w północno-wschodniej – Las Wolborski, z którym sąsiaduje powierzchniowo największy, tylko częściowo położony w granicach miasta, znajdujący się na terenie Sulejowskiego Parku Krajobrazowego, kompleks leśny.

Formy ochrony przyrody w Piotrkowie Trybunalskim występują w postaci pomników przyrody oraz użytków ekologicznych. W granicach miasta zawiera się fragment (1,445 ha) Rezerwatu Leśnego Meszcze (obszar w otulinie Sulejowskiego Parku Krajobrazowego).

5.2.2. Zarys historii obszaru miasta¹⁾

Pierwsze pisemne wzmianki o Piotrkowie Trybunalskim pochodzą z 1217 r. i 1222 r., choć początki osadnictwa na tym obszarze sięgają już VIII w. Z czasów wczesnego osadnictwa, pochodzą legendy świadczące o istnieniu pogańskich miejsc kultu religijnego. Zasiadaniu opisywanego terenu sprzyjało środowisko przyrodnicze. Położenie na Wysoczyźnie Piotrkowskiej w lasach Puszczy Nadpiliczańskiej, w widłach rzek Strawy i Strawki, wzdłuż których istniały podmokłe łąki, stworzyło dogodne warunki obronne dla rozwijającego się ośrodka osadniczego. XIII-wieczne zapisy wymieniają Piotrków jako miejsce sądów książęcych. W I połowie XIII w. dwukrotnie odbyły się tu zjazdy rycerstwa. Miejski charakter Piotrkowa potwierdza określenie „civitas” użyte przez Władysława Łokietka w królewskim dokumencie z 1313 r., natomiast data lokacji miasta nie jest znana.

W XIV w. pozycja polityczna Piotrkowa uległa wzmocnieniu, ponieważ został on stolicą nowoutworzonego powiatu. Wówczas Piotrków przejął funkcje administracyjne i sądownicze Wolborza i Rozprzy, dawnych kasztelani, na pograniczu których był położony. Miasto przeżywało swój rozkwit za rządów Władysława Łokietka, a następnie Kazimierza Wielkiego. Wówczas Piotrków rozbudowano – otoczono murem z bramami Krakowską, Sieradzką i Wolborską oraz fosą. Prawdopodobnie także za Kazimierza Wielkiego wybudowano poza murami miejskimi, niedaleko tzw. Wielkiej Wsi, zamek książęcy. Na jego miejscu w latach 1512 – 1519, za panowania Zygmunta I, królewski budowniczy Benedykt Sandomierzanin wybudował w obrębie wałów zachowany do czasów współczesnych zamek gotycko-renesansowy – wolnostojącą wieżę mieszkalną. Za budulec posłużyła cegła z ciosowymi, kamiennymi obramieniami gotycko-renesansowymi otworów okiennych i portali, na planie zbliżonym do kwadratu. Ten trzykondygnacyjny budynek posiadał piwnice.

Od początku XVII w. wieża znajdowała się w ruinie, zaś w 1657 r., uległa zniszczeniu na skutek oblężenia szwedzkiego. W tym samym wieku ponownie odbudowana. Obecnie w wieży znajduje się muzeum.

Z czasów Władysława Łokietka i Kazimierza Wielkiego pochodzą pierwsze murowane kościoły. Gospodarcza pozycja miasta Piotrkowa ukształtowała się w wyniku położenia na skrzyżowaniu najważniejszych średniowiecznych szlaków handlowych Polski, które zdecydowały o istnieniu komory celnej. Wytyczona przez Piotrków droga na Ruś i Węgry wymuszała na kupcach przejeżdżających przez miasto konieczność płacenia cel.

Przywilej lokacyjny na prawie magdeburkim nadany miastu przez Władysława Jagiellońskiego zakończył okres kształtowania średniowiecznych założeń układu miejskiego i był zarazem początkiem gwałtownego rozwoju miasta za panowania Jagiellonów, zwłaszcza w okresie XIV – XVI w. Schyłek średniowiecza i renesans przyniósł wzrost politycznej rangi Piotrkowa, określanego za Jagiellonów mianem drugiej stolicy kraju. Wzmocnienie pozycji miasta było bezpośrednią konsekwencją politycznych przemian w kraju – unii polsko-litewskiej. Dotychczasowa stolica Polski – Kraków – była zbyt odległa od Litwy, dlatego też dwór królewski często rezydował w Piotrkowie. Wówczas w mieście odbywały się książęce i królewskie zjazdy dzielnicowe, generalne synody kościelne prowincji gnieźnieńskiej, sejmy walne koronne (od 1493 r.). Dlatego też Piotrków odwiedzali ludzie kształtujący polityczną, społeczną i religijną myśl narodową – począwszy od wielkich polityków (A. Frycz Modrzewski), przez pisarzy (J. Kochanowski, M. Rej), a skończywszy na naukowcach (M. Kopernik). Wydarzenia polityczne i liczni goście wymagali obsługi przez

¹⁾ Gminny program opieki nad zabytkami Gminy Miasta Piotrków Trybunalski na lata 2015 - 2018

lokalną ludność, która dzięki temu bogaciła się. To znalazło wyraz w przestrzennym rozwoju miasta – pod murami miejskimi powstawały przedmieścia, zaś Wielka Wieś sąsiadująca z zamkiem stała się przedmieściem pałaców i magnackich dworów. Poza granicami miasta powstał także folwark Obrytka. Okresowi rozkwitu towarzyszyły też liczne klęski żywiołowe – pożary i epidemie, mimo to wysoka ranga polityczna, gospodarcza i kulturalna Piotrkowa zaowocowała ukształtowaniem się subregionu piotrkowskiego w obrębie historycznej ziemi sieradzkiej. W 2 połowie XVI w. polskie sądownictwo przeżywało kryzys, zaś w wyniku reformy utworzono w 1578 r. w Piotrkowie najwyższy sąd szlachecki – Trybunał Koronny dla Wielkopolski. Trybunały, od których pochodzi nazwa miasta, odbywały się corocznie, nieprzerwanie do 1793 r., w miejskim ratuszu. Ten okres 214 lat nie przyniósł znaczących zmian w rozwoju miasta zwłaszcza, że od 1655 r. Piotrków i okolice były miejscem nieustannych działań wojennych. Pozytywnym akcentem wspomnianych czasów był wiek XVII, kiedy do miasta przybyli zakonnicy – Bernardyni, Dominikanie, Franciszkanie, Pijarzy, Jezuici, lokalizując tu swoje klasztory, a ponadto prowadząc własne szkoły (Pijarzy, Jezuici). W 2 połowie XVII w. swoją obecność w przestrzeni miejskiej zaznaczyli Żydzi, którzy stworzyli dzielnicę żydowską z synagogą, kirkutem i rynkiem handlowym.

Po rozbiórce Polski w 1793 r. Piotrków znalazł się pod okupacją wojsk pruskich, zaś w 1816 r. pod rządami rosyjskimi. Miasto jednak nadal się rozwijało, o czym zdecydowało poprowadzenie przez Piotrków kolei warszawsko-wiedeńskiej oraz rozwój przemysłu (manufaktura, huty szkła) w końcu XIX w.

Po I wojnie światowej miasto utraciło znaczenie ośrodka regionalnego na rzecz Łodzi, stając się miastem powiatowym w województwie łódzkim. Osłabiło to rozwój miasta, lecz nie zrezygnowano z prac nad infrastrukturą (w 1927 r. oddano do użytku sieć kanalizacyjną, 1928 r. w sieć wodną). Wybuch II wojny światowej przerwał prace nad planem, wytyczono jednak ul. Śląską. Eksterminacja ok. 22 tysięcy ludności żydowskiej, czyli około połowy mieszkańców, a po wojnie napływ ludności z Warszawy, przyniosły wielkie zaburzenia demograficzne. W centrum miasta uległo zniszczeniu, m.in. 5 okazałych kamienic przy ulicy Słowackiego (tzw. „Krzywda”).

W latach powojennych dokonano kolejnych poszerzeń terytorium miasta: w 1953 r. włączono wieś Świerczów, Kleszcz i Wierzeje, a 1960 r. powiększono obszar do 40 km². Po odzyskaniu niepodległości Piotrków pełnił funkcję miasta powiatowego, od 1975 r. miasta wojewódzkiego, zaś współcześnie jest stolicą powiatu.

5.3. Krajobraz kulturowy i zabytki o najwyższym znaczeniu dla miasta

Synteza elementów przyrody i widocznych efektów działalności człowieka jest architekturą krajobrazu, czyli formą, która obok treści składa się na krajobraz kulturowy. Ochrona tego krajobrazu to pełna ochrona obiektu zabytkowego wraz z jego otoczeniem i walorami przyrodniczymi, roślinnością i warunkami socjologicznymi. Polega ona na ochronie najcenniejszych obiektów, zespołów, obszarów i świadomym ich przekształcaniu w taki sposób, by tworząc nowe wartości, unikać deformacji istniejącego, historycznie ukształtowanego dziedzictwa. Chronić należy więc nie tylko obiekty architektury, kapliczki i figury przydrożne, również krajobraz ukształtowany ludzką ręką. Ochrony wymaga również dziedzictwo niematerialne – przejawy kultury odziedziczone po przodkach i przekazywane kolejnym pokoleniom.

Ponadto dziedzictwo historyczne jest istotne o tyle, że wpływa na atrakcyjność turystyczną – głównie poprzez jego materialne wytwory, czyli zabytki, co może być wykorzystane w rozwoju miasta.

5.3.1. Dziedzictwo materialne

DZIEDZICTWO KULTUROWE MIASTA PIOTRKOWA TRYBUNALSKIEGO

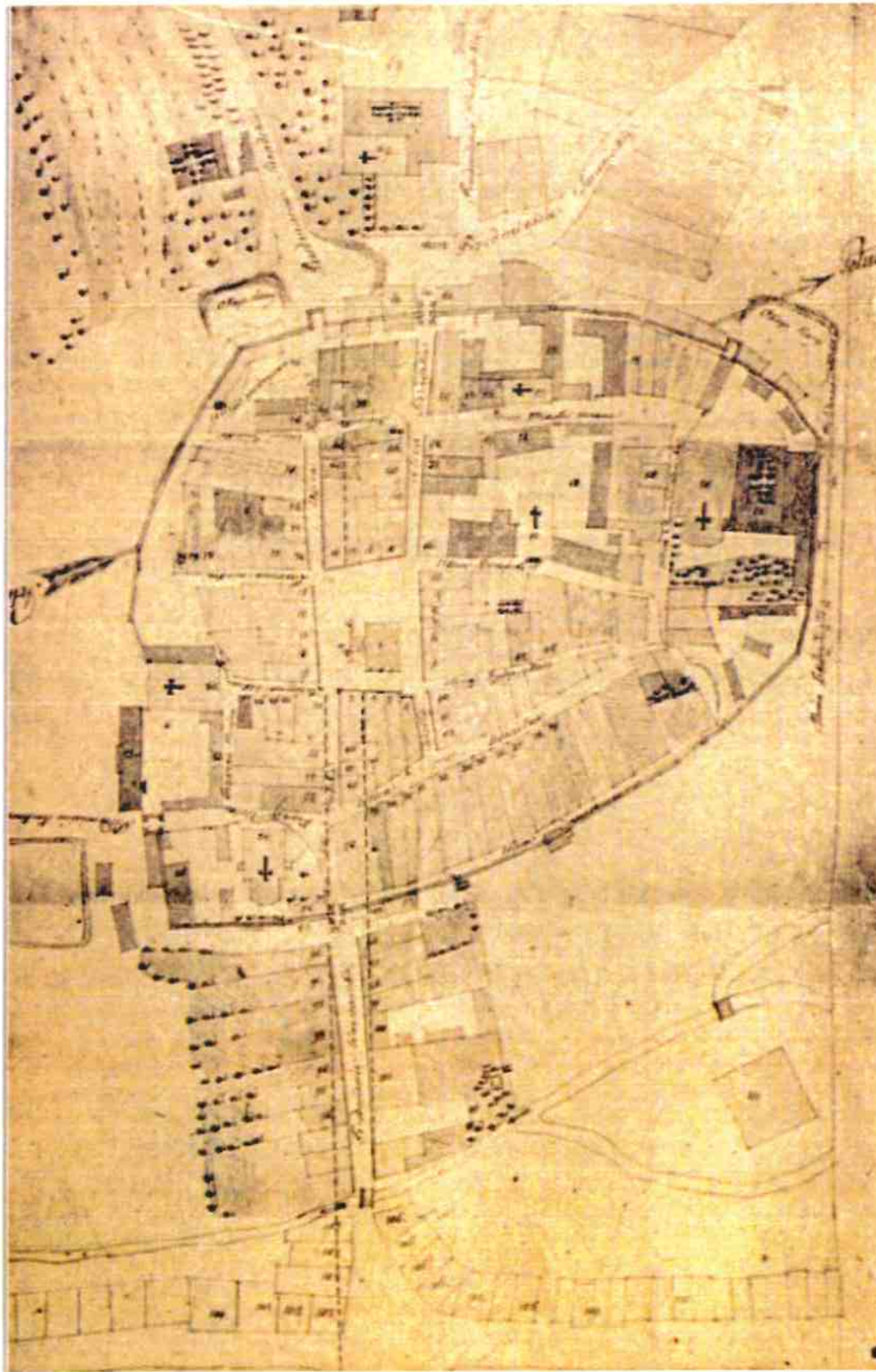
Piotrków Trybunalski odegrał bardzo istotną rolę w dziejach Polski. Od XIII w. był miejscem zjazdów rycerskich, od XV w. - miejscem synodów kościelnych prowincji gnieźnieńskiej (1442 – 1628). W XV – XVII w. pełnił funkcje sejmowej stolicy państwa – za sprawą ustaw z 1540 i 1543 r., które nakładały obowiązek prawny zwoływania najwyższych zgromadzeń ustawodawczych królestwa w Piotrkowie. Od 1578 r. do upadku państwa (1793 r.) miasto było siedzibą Trybunału Koronnego - sądu najwyższego szlachty polskiej. Zmienne koleje losu w okresie porozbiorowym sprawiły, że architektoniczny obraz miasta z okresu rozkwitu sejmowego i trybunalskiego został znacznie zatarty. Najlepiej zachował się dawny układ urbanistyczny, wykazujący wyraźne ślady rozplanowania średniowiecznego. Stare mury w XIX w. – za przyczyną produkcji taniach, seryjnych form budownictwa – otrzymały elewacje eklektyczne, w większości o niezbyt wysokich walorach architektonicznych i rozwiązaniach powielanych w tysiącach wariantów w prowincjonalnych miastach

cesarstwa rosyjskiego. Piotrków był też miastem wielu kultur – jego historię tworzyli Polacy, Rosjanie, Żydzi, Niemcy i Romowie, każdy z tych narodów pozostawił tu swoje dziedzictwo.

ROZWÓJ PRZESTRZENNY PIOTRKOWA TRYBUNAŁSKIEGO

Legenda przypisuje założenie osady, po raz pierwszy wzmiankowanej w 1217 r., Piotrowi Włostowicowi (1 poł. XII w.), od którego imienia otrzymała nazwę. Osiedle, zapewne jako własność księżęca, powstało na skraju kasztelanii rozpierskiej, w obrębie Terytorium Łęczyckiego, z którego w latach 1261 – 1264 wydzielono Księstwo Sieradzkie we władaniu Leszka Czarnego, potem Władysława Łokietka. W XIII w. Piotrków niejednokrotnie był miejscem pobytu książąt, więc musiał się tu znajdować się gród, przynajmniej dwór książęcy. W pobliżu znajdowała się przeprawa przez Strawę i jej dopływ Strawkę, która stała się węzłem kilku szlaków komunikacyjnych, zyskującym coraz większe znaczenie: na lewym brzegu Strawy zbiegały się drogi z Pomorza, Mazowsza i Rusi, na prawym – z Krakowa, Wrocławia i Poznania. Gród i kształtujący się węzeł dróg stwarzały sprzyjające warunki do powstania osady targowej. Jej układ przestrzenny pozostaje w sferze hipotez.

Jako miasto występuje Piotrków po raz pierwszy w dokumencie z 1313 r. Jego lokacja nastąpiła w okresie 1290 – 1300 za sprawą księcia sieradzkiego Władysława Łokietka). Prawa miejskie odnowił Władysław Jagiełło w 1404 r., po pożarze miasta ok. 1400 r. Najpóźniej w 2 poł. XIV w. miasto stało się siedzibą powiatu sądowego i starosty grodowego, ale już od XIII w. odbywały się tu zjazdy rycerstwa i duchowieństwa (synody archidiecezji gnieźnieńskiej), potem – państwowe i prowincjonalne zjazdy szlachty (1438 – 1492: 52 zjazdy), a w latach 1493 – 1567 obradowało tu 38 sejmów. Gdy w wyniku unii lubelskiej (1569 r.) miejscem zbierania się sejmów została Warszawa - po dziesięcioletniej przerwie – Piotrków (obok Lublina) stał się siedzibą trybunału koronnego – 1578 r.

Rys. nr 2. Plan miasta z 1786 r. prawdopodobnie autorstwa D. Merliniego (źródło: Kalinowski W., Rutkowski H., Piotrków Trybunalski, Ochrona Zabytków 7/2 (25), 1954, s. 78)

Nowe miasto zostało usytuowane na płaskim cyplu pomiędzy rzeką Strawą – od półn. a Strawką – od połn. Otrzymało formę nieregularnego wieloboku o wymiarach ok. 300 x 350 m, wydłużonego na linii półn. – połn. i układ szachownicowy, oparty o typowy schemat miasta pełnego średniowiecza, zmniejszony nieco miejscowymi warunkami topograficznymi. W linii wsch. – zach. podzielone zostało na pięć rzędów bloków, przy czym w środkowym usytuowany został niewielki, prostokątny rynek o wymiarach 45x65 m, z ośmioma ulicami wychodzącymi z narożników. Dwie z nich, ul. Grodzka i Sieradzka, prowadziły do bram. W połn. – wsch. narożniku miasta znajdował się kościół parafialny. Blok na półn. od rynku, pomiędzy ul. Rwańską i Nowym Rynkiem (dziś pl. Czarnieckiego), zwęża się wrzecionowato ku półn., co jest wynikiem odchylenia połn. odcinka murów miejskich idących wzdłuż Strawy ku zach., równoległe do skraju tarasu. Wprowadza to zakłócenie w prawidłową prostokątną sieć ulic. Nierozparcelowany połn. – zach. blok zajął klasztor dominikanów, powstały wkrótce po lokacji miasta.

Miasto otoczone było murem obronnym, którego budowa trwała w XIV – XV w. Wg późniejszych opisów miał on ok. 1,8 m grubości i ponad 5 m wysokości. Dookoła otaczała go fosa zasilana wodą ze Strawki. Na zewnątrz prowadziły trzy bramy: Sieradzka – na zach., Krakowska – na połn. i Wolborska – na wsch.

Za bramą Krakowską, wzdłuż drogi idącej na Przedbórz, znajdowało się przedmieście Krakowskie, na końcu którego wznosił się wybudowany w 1373 r., kościółek NMP. Bliżej miasta, przy moście na Strawce, stała kaplica św. Trójcy, zniszczona w czasie oblężenia miasta przez Szwedów w 1656 r. W XVI w. istniały już prawdopodobnie zabudowania na przedmieściach wzdłuż traktu do Sieradza i Torunia.

Na wsch. od miasta, nad Strawą, wznosił się zamek królewski zbudowany prawdopodobnie równocześnie z lokacją miasta, być może na miejscu starszego grodu (obecna budowla z I poł. XVI w.). Był on ufortyfikowany wałami i fosą, stanowiąc punkt obronny we wspólnym zespole z miastem. Wokół niego, na półn. i wsch., rozciągały się grunta starościńskie obejmujące m.in. Wielką Wieś i grunta przy stawie na Bugaju, z folwarkiem starościńskim – na wsch. od zamku. Na połn. od zamku ciągnęły się ziemie nadane za czasów króla Olbrachta biskupowi kujawskiemu Krzesławowi, później w 1503 r. – przez Aleksandra Jagiellończyka Janowi Łaskiemu.

Zabudowa miasta w XIV – XVI w., w przeważającej części była drewniana, z tzw. pruskiego muru, domy murowane mogły wznosić się przy rynku. Na terenie miasta i przedmieść istniało około 200 domów. Z budynków monumentalnych, prócz fary i klasztoru dominikanów, istniał zamek odbudowany przez Bartłomieja Berecci na polecenie Zygmunta Starego i wzmiankowane wyżej kościołki na przedmieściach.

Średniowieczny Piotrków, jako urbanistyczny zespół miejski, składał się więc z dwóch części. Jedną stanowiło miasto w obrębie muru warownego i należące doń przedmieście, drugą – królewska Wielka Wieś, podległa starościę piotrkowskiemu (jurydyka starościńska). Połn. część Wielkiej Wsi stanowiła w XVI w. dzielnicę dworów magnackich i kościelnych, skupionych wokół zamku królewskiego, natomiast połn. zachowała charakter wiejski. Tereny za przedmieściem Krakowskim, należące do wójta piotrkowskiego, zostały wcielone do miasta w 1698 r. Jan Łaski, który w 1503 r. otrzymał dwa place i dwór na połn. od zamku, w 1509 r. odstąpił je arcybiskupowi gnieźnieńskiemu. Z biegiem czasu rozwinęła się tu dzielnica zwana Biskupiem lub Jurydyką. Stanowiła odrębne miasteczko zlokalizowane między ob. ul. Jerozolimską i rzeką Strawą, od Wielkiej Wsi oddzielone przekopem, składające się z kilku ulic, które nie zachowały się w obecnym układzie przestrzennym.

Zaludnienie Piotrkowa w poł. XVI w. można szacować na około 2000 mieszkańców w obrębie miasta (bez przedmieść) i około 2500 do 3000 mieszkańców całego zespołu miejskiego. W bliskim sąsiedztwie miasta stały młyny: w poł. XVI w. dwa królewskie, wójtowny i klasztorny dominikanów. Prawdopodobnie istniała już miejska cegielnia, wzmiankowana w 1595 r. i piec wapienny. Na wielką skalę rozwijało się browarnictwo (napływ konsumentów podczas zjazdów) – w 1564 r. wzmiankowanych jest 154 piwowarów. W 1532 r. zatwierdzony został cech sukienników, w 1552 r. mieszczenie otrzymali przywilej na postrzygalię, swój cech mieli czapnicy. Piotrków przecinały dwie ważne drogi handlowe: stara droga „pruska” z Krakowa do Torunia i Gdańska, od której tutaj oddzielał się szlak wielkopolski na Poznań i droga z Wrocławia, rozgałęziająca się tu na dwa kierunki: „litewski” – do Warszawy i „ruski” – przez Radom lub Sandomierz.

Ustanowienie w 1578 r. przez Stefana Batorego Trybunału Koronnego w Piotrkowie było datą przełomową w rozwoju przestrzennym miasta. Trybunał był jednym z ważniejszych czynników, warunkujących historię Piotrkowa od 1578 do 1793 r. – inspirował rozwój określonej wytwórczości przemysłowej, usług i handlu, a także nadawał miastu charakter osiedla zjazdowego. W czasie kadencji trybunału (trwały od jesieni do wiosny) znajdowało się w mieście minimum o kilkaset osób więcej. Wokół miasta powstały liczne dwory i dworki, budowane przez mieszczan i przez szlachtę przybywającą tu na długie

okresy szlache. W tym czasie ukształtował się układ przestrzenny przedmieść, widoczny na planie z 1824 r. Natomiast W obrębie murów miejskich zmiany sieci ulicznej były stosunkowo niewielkie, związane z nowopowstającymi budynkami monumentalnymi.

Dla dziejów miasta duże znaczenie miały wydarzenia: 1615 r. – pożar, po którym miasto splądrowała miasto banda skonfederowanych żołnierzy, oraz pożary z 1640 i 1648 r. Następnie zdobycie miasta przez Szwedów – w końcu r. 1655, dni okupacji – do wyzwolenia na początku lipca 1656 r., powtórne zdobycie Piotrkowa – w kwietniu 1657 r. Po raz trzeci Piotrków został złupiony przez Szwedów w 1703 r. W latach 1731 i 1786 miasto ulegało pożarom. Koniec okresu trybunalskiego w historii Piotrkowa przyniósł drugi rozbiór Polski.

W 1629 r. liczba ludności na terytorium miejskim wynosiła około 2070 mieszkańców. W 1661 r. liczono w mieście 172 domy, a na przedmieściach – 84 domy i folwark, co wyznacza wielkość zaludnienia na ok. 2135 mieszkańców. W 1782 r. stały w mieście 204 domy, zamieszkałe przez tylko 1361 mieszkańców, zaś w końcu XVIII w. – 272 domy i 1496 osób (oprócz wojska i licznych Żydów). W omawianym okresie rozwój Piotrkowa wykazuje stopniowy spadek poziomu gospodarczego, przyśpieszony zwłaszcza przez klęski początku XVIII w. Zmniejszenie się ilości siodu dawanego staroście i wzrost importu piwa w okresie 1569 – 1661, dowodzi spadku wytwórczości browarnianej. Dość pręźnie rozwijało się natomiast rzemiosło pozacechowe (partactwo).

W XVII – XVIII w. trwała intensywna zabudowa terenów położonych na wsch. od miasta. Za bramą Wolborską powstało przedmieście Warszawskie ciągnące się do Strawy. Dalej, na wprost mostu na Strawie, powstał w 1624 r. klasztor franciszkanów (ob. Plac Pofranciszkański; kościół rozebrano w XIX w., w budynkach klasztoru ulokowano koszary) – duży barokowy zespół architektoniczny dominujący nad całą dzielnicą. W pobliżu zamku i na terenie Wielkiej Wsi powstało obszerne Miasto Żydowskie o zwartej, przeważnie drewnianej zabudowie przeważnie, z chaotycznym podziałem działek. W XVII w. za zamkiem, przy dzisiejszej ul. Jerozolimskiej, wybudowana została bożnica. Cała dzielnica wraz z zamkiem została zniszczona w poł. XVII w. przez Szwedów, lecz odbudowana została dość szybko; zamek – już w 1670 r.

Na pld. od zamku znajdowała się jurydyka Biskupie. Oddzielona od miasta rzeką i przekopem, stanowiła oddzielne miasteczko. Ludność, wyłącznie chrześcijańska, posiadała własnego burmistrza zatwierdzanego przez kapitułę gnieźnieńską. Dość zwarta zabudowana lokowała się wzdłuż ulic Franciszkańskiej i Lubelskiej, pośrodku stał dwór arcybiskupi i dwór biskupów kujawskich. W dzielnicy grupowała się głównie szlachta przybywająca na kadencje trybunału.

Na zach. od miasta, na wprost bramy Sieradzkiej, powstał w 1 poł. XVII w. zespół klasztorny bernardynów. Otoczony murami stanowił dodatkowy punkt obrony miasta. Wzdłuż rozwidlających się przy klasztorze dróg prowadzących na Bełzatkę i Byki powstały przedmieścia Sieradzkie i Toruńskie. Rozbudowały się również przedmieścia za bramą Krakowską: Krakowskie, Przedborskie i Wrocławskie. Istniejący tu na rozwidleniu dróg do Świerszczowa i Bujny gotycki kościółek, zniszczony w czasie wojen szwedzkich w 1657 r., już w 1666 r. został odbudowany. Na wprost kościołka, wzdłuż przedmieścia Przedborskiego ciągnął się obszerny podłużny plac. Wszystkie przedmieścia zabudowane były dość luźno drewnianymi domkami i dworakami szlacheckimi. Duże działki o charakterze rolniczym z zabudowaniami gospodarczymi świadczyły, że uprawa roli lub ogrodnictwo było głównym zajęciem mieszkańców przedmieść.

Po zajęciu Piotrkowa przez Szwedów w 1657 r. wprowadzono dodatkowe umocnienia ziemne zaś w murach wybito strzelnice. Powstały też cztery narożne bastiony i, wymienione w lustracji z 1661 r., blokhauzy. Z biegiem lat, średniowieczne umocnienia straciły znaczenie i zostały włączone w obręb zabudowy miejskiej. Zmieniła się również zabudowa w obrębie murów miasta. W 1580 r. pośrodku Rynku wybudowany został renesansowy ratusz – jednopiętrowy budynek na rzucie prostokąta, zwieńczony attyką. W zach. bloku, przyległym do murów miasta, powstał w XVII w. klasztor dominikanek. Rozpoczęto również budowy kościoła i kolegium pijarów oraz jezuitów w pobliżu fary. Oba te budynki, na skutek zniszczeń uległy przebudowie w XVIII w. W Rynku i przyległych ulicach powstały liczne kamienice mieszczańskie. Mimo pożarów (1615 r., 1640 r., 1648 r., 1731 r. i 1786 r.) u schyłku XVIII w. większość domów była murowana. Większość z nich uległa przebudowie w XIX i XX w. Domy podcieniowe wznosiły się w dwóch pierzejach rynkowych jeszcze do pocz. XX w.

Po pożarze miasta w 1786 r., starosta piotrkowski Przyłuski złożył memoriał do króla i Rady Nieustającej o wspomnienie zniszczonego miasta. Straty były ogromne, wypalone zostało prawie całe śródmieście, a koszty odbudowy obliczono na sumę 200 000 złotych. Mimo zniszczeń wojennych i pożarów

liczba budynków w Piotrkowie rosła i u schyłku XVIII w. doszła do 272. Dane nie obejmują Miasta Żydowskiego, w którym istniało ok. 100 budynków oraz jurydyki Biskupie.

W 1793 r. miasto dostało się pod panowanie pruskie, w 1807 r. znalazło się w granicach Księstwa Warszawskiego, od r. 1815 r. należało do Królestwa Polskiego. W 1827 r. liczba mieszkańców wynosiła 4276 osób, w Wielkiej Wsi mieszkało 660 osób, a Jurydyka liczyła 256 mieszkańców. W 1856 r. w całym Piotrkowie było 10 000 mieszkańców, 1871 r. – 17 000, 1900 r. – 28 000, 1923 r. – 42 000, przed drugą wojną światową liczba ludności przekroczyła 50 tysięcy.

Ożywienie gospodarcze Piotrkowa spowodowało przeprowadzenie przez miasto kolei warszawsko-wiedeńskiej w 1846 r. oraz utworzenie guberni piotrkowskiej w 1867 r. – wzrosła liczba ludności, miasto nabrało charakteru urzędniczego. W końcu XIX w. wzmógł się wprawdzie rozwój przemysłu, lecz do 1945 r. Piotrków pełnił głównie rolę ośrodka usługowego w dziedzinie handlu, administracji dla obszaru większego niż powiat piotrkowski. Przemysł umiejscowił się za torem kolejowym (budowa młyna parowego – 1861 r., 2 huty szkła – przed 1900 r. oraz włókiennicza Manufaktura Piotrkowska na Bugaju – 1898 r.

Pierwsze zmiany w obszarze miasta zaszły jeszcze na przełomie XVIII/XIX w., kiedy do jego terytorium została włączona jurydyka Biskupie. Tereny starościńskie wraz z Wielką Wsią włączono w czasach Królestwa Polskiego.

Od początku XIX w. prowadzono regulacje sieci drożnej na przedmieściach. W 1817 r. zburzono bramy Sieradzką i Krakowską, a w 1828 r. - część murów. W obrębie miasta i przedmieść nastąpiły zmiany w zabudowie. W 1819 r. wyburzono blok w płn. – wsch. części miasta, na którym utworzono Nowy Rynek (dziś pl. Czarnieckiego). Istniejące budynki poklasztorne zostały wykorzystane na cele publiczne i uległy przebudowom. Powstało wiele kamienic i domów, również na przedmieściach. Ok. 1830 r. na terenach przedmiejskich powstała wielka aleja prowadząca do nowego cmentarza (dziś ul. Cmentarna). Istniejące jeszcze obwarowania średniowieczne zostały stopniowo zniszczone do 1910 r.

Miało to związek z ogólną akcją regulacji miast w Królestwie Kongresowym. W 1824 r. sporządzono projekt regulacji, który objął miasto i tereny przedmiejskie. Plan, wykonany przez rządowego geometrę Wilhelma Bergemanna, zatwierdzony został przez Komisję Rządową Spraw Wewnętrznych i Policji w 1827 r. Projekt regulacji przewidywał stosunkowo niewielkie zmiany w sieci ulicznej wewnątrz murów miejskich, wyprostowanie ulic wylotowych w pobliżu nieistniejących już bram Krakowskiej i Wolborskiej oraz zasadnicze uporządkowanie dzielnicy żydowskiej na terenie Wielkiej Wsi. Zaprojektowano tu nową sieć prostokątnych ulic z nowym kwadratowym placem (później zw. Litewskim) u wylotu traktu wolborskiego. Realizacja projektu następowała powoli gdyż, w myśl istniejących przepisów, prostowania ulic dokonywano stopniowo w miarę postępujących zniszczeń istniejącej zabudowy, dla uniknięcia kosztów wykupywania nieruchomości. W pierwszym okresie zrealizowano parcelację terenów starościńskich położonych na wsch. od klasztoru franciszkanów oraz utworzono nowy plac przy trakcie wolborskim.

Po poł. XIX w. zasadniczy wpływ na losy Piotrkowa miało powstanie guberni piotrkowskiej (1867 – 1914), najbardziej uprzemysłowionej w Królestwie Polskim. Miasto stało się ośrodkiem administracyjnym i urzędniczym. Przeniesienie stolicy guberni do Łodzi na przełomie XIX/XX w. znacznie ograniczyło jego rozwój. Po I wojnie światowej Piotrków spadł do roli siedziby powiatu i tylko dzięki istnjącemu tu przemysłowi rozwijał się nadal, zmieniając jednak charakter z miasta urzędniczego na robotnicze. W latach okupacji znajdował się na terytorium Generalnej Guberni. W Polsce Ludowej Piotrków uzyskał perspektywę rozwoju i zaludnienia dzięki budowie dużego kombinatu bawełnianego na miejscu dawnej Manufaktury Piotrkowskiej.

Przeprowadzona w 1846 r. linia kolei warszawsko-wiedeńskiej biegła na zach. od miasta. Nowopowstały dworzec usytuowano w pobliżu jej skrzyżowania z ul. Sieradzką. Powstały tu liczne zabudowania kolejowe, a naprzeciwko dworca – obszerny zieleńiec ciągnący się od ul. Sieradzkiej. Rozwój miasta postępował teraz wzdłuż ul. Sieradzkiej i Toruńskiej, zaś jego centrum przesunęło się w okolice dzisiejszego pl. Kościuszki. Po 1867 r. w dzielnicy tej skoncentrowały się wszystkie instytucje państwowe z pałacem gubernatora na czele. Natomiast na terenie przedmieścia Krakowskiego gromadziła się głównie ludność rolnicza, a na terenie Wielkiej Wsi – proletariat i rzemieślnicy.

W 1882 r. sporządzono nowy projektu regulacji miasta. Przewidywał utworzenie szerokiej alei – w przedłużeniu dzisiejszej ul. Sienkiewicza z obszernym targowiskiem (plac Hali Targowej był kontynuacją projektu w nieco zmienionej formie), następnie parcelację Krakowskiego Przedmieścia i uregulowanie Strawy. Dookoła miasta, w nowym obszarze obejmującego 183,68 ha, powstała ulica obwodowa z okopem

wytyczającym granice miasta. Poza tym obszarem w 1919 r. znalazł się park księcia Józefa, położony na płd. od miasta, na krańcu alei 3-go Maja. W 1924 r. do miasta włączono przedmieścia od Bełzatkii po Bugaj.

Powstający u schyłku XIX w. na terenie miasta przemysł lokował się w pobliżu stawu Bugaj, gdzie w 1898 r. powstała manufaktura włókiennicza. Na płn. – zach. od miasta, w pobliżu kolei, uruchomiona została huta szkła „Hortensja” dawniej Heblera. Te wiodące na terenie miasta zakłady w okresie międzywojennym zatrudniały ok. 70% robotników (w 1924 r. – 1670 osób).

Nowa zabudowa miasta nosi typowe dla okresu cechy eklektyzmu, czytelne zwłaszcza w nowej dzielnicy między miastem średniowiecznym i dworcem kolejowym, gdzie powstawały gmachy publiczne i kamienice.

NAJCENNIJSZE ZABYTKI PIOTRKOWA TRYBUNALSKIEGO

Dzielnica staromiejska wraz z placem Trybunalskim, ob. Rynkiem

Dzielnica staromiejska wraz z placem Trybunalskim znajdowała się w obrębie murów miejskich, z których zachowały się relikty przy ul. Garncarskiej 2, Niepodległości i przy pl. Kościuszki. Dzielnica stanowi jeden z najlepiej zachowanych średniowiecznych zespołów urbanistycznych w środkowej Polsce i jeden z najciekawszych zespołów dawnej zabudowy miejskiej, z około 100 obiektami zabytkowymi. W rejestrze zabytków figuruje dzielnica staromiejska – plac Trybunalski, układ urbanistyczny – śródmieście, oraz mury miejskie.

Piotrkowskie Stare Miasto, ukształtowane w 2 poł. XIII w., na przełomie XIV i XV w. otoczone zostało murami obronnymi na planie owalu wytyczonego wzdłuż ob. ul. Stronczyńskiego, Placów Kościuszki i Niepodległości, wzdłuż kościoła i nowego kolegium Jezuitów, ul. Garncarskiej i Zamurowej, przekraczały ul. Wojska Polskiego, obejmując dawny klasztor i kościół Dominikanów. W murach były trzy bramy: Krakowska – w ul. Krakowskie Przedmieście, Wolborska – w ul. Starowarszawskiej, Sieradzka – w ul. Sieradzkiej. Obwarowania rozbierano sukcesywnie w latach 1817 – 1910. Przylegające do zrekonstruowanego w 1948 r., fragmentu muru od strony zach. domy, a od strony wsch. zabudowania klasztoru, kościoła, nowego kolegium Jezuitów i plebanii kościoła farnego, wzniesione zostały na murze obronnym miasta.

Do 2 poł. XIX w. centrum administracyjne dzielnicy stanowił Rynek Trybunalski o wymiarach wymiary 60 x 73 m, z nieistniejącym dziś ratuszem pośrodku. Obrys murów ratusza został uczytelniony po odkryciu jego piwnic w trakcie badań archeologicznych w 1964 r. W 1996 r. (ponownie w 2005 r.) odtworzony został średniowieczny pręgierz. Z każdego narożnika Rynku wychodziły pary ulic: Sieradzka i Rwańska, Grodzka i Sucha (ob. ul. Konarskiego), Szewska i Łazienna Mokra, oraz Krótka i Żydowska, w których miejscu powstała Plac Czarnieckiego – po pożarze miasta w 1819 r. Na płn. od kościoła farnego biegła ul. Farna, na płd. – ul. Krakowskie Przedmieście. Przy byłym klasztorze Dominikanów biegła ul. Dominikańska (ob. Wojska Polskiego) i prostopadle do niej – ul. Rycerska.

Kamienice przy Rynku i w obrębie starego miasta, pochodzące z XVIII i w większości z 2 poł. XIX w., prezentują klasycystyczny i eklektyczny wystrój elewacyjny, choć w kilku zachowały się kolebkowe sklepienia i ślady arkadowych podcieni a także rozległe piwnice.

Wśród ciekawszej zabudowy starego miasta wymienić należy kamienice:

- ul. Farna nr 8 – jedna z najstarszych piotrkowskich kamieniczek, z XVIII/XIX w.;
- nr 2 przy Rynku – ze śladami podcieni, sklepioną sienią i klatką schodową oświetloną nadbudowaną w dachu latarnią;
- nr 3 na rogu płn. pierzei Rynku i ul. Rwańskiej, posiadająca obszerne piwnice i zachowany belkowy strop z datą: 1786;
- Plac Czarnieckiego 10, bokiem do Rynku – z bogato zdobioną elewacją z przełomu XVIII/XIX w.;
- Rynek nr 8 – kamienica zwana Wójtowską, posiada wąskie, sklepione sienie, klatkę schodową oświetloną latarnią, drewniane ganki na dziedzińcu wewnętrznym;
- Grodzka nr 4 – z neorenesansową elewacją zdobioną medalionami z podobiznami prawdopodobnie właścicieli;
- nr 9 – płd. pierzeja Rynku/róg Konarskiego – z zachowanymi sklepieniami z XVIII w.;

– nr 10 – zbudowana w miejscu dwóch starszych; na parterze zachowane sklepienia z XVIII w., wąska sklepiona sień i wewnętrzny dziedziniec z kolumnadą i galeryjkami;

– Rynek nr 12 – dawna gospoda z zachowanymi na parterze sklepieniami pomieszczeniami. Od strony ul. Łaziennej Mokrej zachowały się wejścia do piwnic zwane szyjami, którymi spuszczano do wnętrza beczki;

– W narożniku ulic Łaziennej Mokrej i Szewskiej – zachowane na parterze sklepienia kolebkowe z lunetami i bogatą dekoracją;

W latach 2007 – 2011 przeprowadzono rewitalizację Starego Miasta w ramach projektu „Trakt Wielu Kultur”. Prace objęły remonty konserwatorsko-budowlane 3 budynków: Wieży Ciśnień oraz Małej i Dużej Synagogi, przebudowę Rynku z uczynieniem murów dawnego ratusza, przebudowę ulic Dąbrowskiego, Słowackiego, Pijarskiej, Łaziennej Mokrej, Konarskiego, Krakowskiego Przedmieścia, Zamkowej wraz z mostem, placu Czarnieckiego oraz rozbudowę monitoringu miejskiego.

W latach 2009 – 2014 przeprowadzono przebudowę ul. Polskiej Organizacji Wojskowej, Farnej, Rycerskiej – od ul. Wojska Polskiego do ul. Sieradzkiej, ul. Rwańskiej, Starowarszawskiej wraz z mostem – prace dotyczyły przebudowy sieci kanalizacji deszczowej, sanitarnej i sieci wodociągowej, oświetlenia, remontu nawierzchni, budowy chodników. Ponadto przeprowadzono remonty konserwatorsko-budowlane budynku Ośrodka Działań Artystycznych przy ul. Sieradzkiej 8, budynku I Liceum Ogólnokształcącego im. B. Chrobrego przy al. Kopernika 1, budynku Muzeum (Zamku Królewskiego) przy placu Zamkowym 4 a także działania promocyjne.

Zamek Królewski, obecnie siedziba Muzeum

Pierwsze wzmianki o zamku pochodzą z 1487 r. Informacje z lat 1511 – 1519 dotyczą budowy renesansowej rezydencji króla Zygmunta Starego za murami miasta. Po śmierci króla i przeniesieniu sejmów po 1569 r. do Warszawy, królewska rezydencja zaczęła tracić na znaczeniu. Zniszczona w czasie potopu szwedzkiego, została odbudowana ok. 1690 r. i do rozbiorów Rzeczypospolitej była siedzibą starostów i sądów grodzkich, wykorzystywaną sporadycznie przez Trybunał Koronny. W okresie zaborów zamek popadał w ruinę. Od 1869 r. służył wojskom rosyjskim. Rosjanie rozebrali najwyższą, reprezentacyjną kondygnację, na pierwszym piętrze urządzili zbrojownię i kancelarię wojskową, na parterze – cerkiew prawosławną, w piwnicach – garnizonową piekarnię. W 1918 r. i działacze Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego przejęli zamek od austriackich władz okupacyjnych i zaadaptowali go na siedzibę Zarządu Oddziału Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego i Muzeum Krajoznawczego (otwartego w 1922 r.) W 1949 r. Muzeum upaństwowiono. W latach 1963 – 1969 zrekonstruowano drugie piętro wg projektu Wacława Balda, w 1984 r. konserwowano kamieniarkę okien.

Zamek typu wieżowego, uważany za dzieło Benedykta Sandomierzanina, nadwornego budowniczego króla Zygmunta Starego. Budynek gotycko-renesansowy na rzucie zbliżonym do kwadratu, trójkondygnacyjny, wysoko podpiwniczony, nakryty stromym dachem namiotowym. Murowany z cegły i kamienia (partia cokołowa), w narożach wzmocniony ciosami z piaskowca, z kamiennymi obramieniami otworów. W dekoracji opasek okiennych pierwszej i drugiej kondygnacji (1520 – 1525) – laskowania, profile oraz gzymsy parapetowe i wieńczące podcięte gzymsami kostkowymi i fryzem ornamentalnym w typie astragalu. W przyziemiu niewielkie okna piwniczne, w kolejnych kondygnacjach powiększone – poprzez dwudzielne okna pierwszej i drugiej kondygnacji – do okien trójdzielnych w kondygnacji trzeciej. W elewacji płd. kamienna płaskorzeźba z wizerunkiem orła jagiellońskiego – z okresu międzywojennego. Zachowane piwnice sklepione kolebkowo, kamienne schody, gotycko-renesansowy portal łączący motyw profili i laskowania ramującego otwór i tworzącego w nadprożu prostokątną ramę z układem ślęmion i słupków.

Zamek został wyremontowany w latach 2009 – 2014 - przeprowadzono remont konserwatorsko-budowlany elewacji Zamku, wewnątrz Muzeum nie było rewitalizowane;

Zespół zamkowy w Bykach wraz z parkiem

Dawna wieś Byki, obecnie płn. część miasta, wzmiankowana od pocz. XV w., była siedzibą rodu Jaxa Bykowskich. Pierwotny zamek z XV/XVI w. został przekształcony, prawdopodobnie w 1604 r., w późnorenansowy pałac z czterema wieżami.

Obecnie jest to budynek murowany z kamienia i cegły, tynkowany, wzniesiony na rzucie prostokąta mocno wydłużonego na osi płn. – płd., dwukondygnacyjny, z trójkondygnacyjnym ryzalitem bramnym na osi fasady oraz dwiema trójkondygnacyjnymi wieżami, zróżnicowanymi w rzutach – po stronie płd. – wsch. i płn.

– wsch. Korpus nakryty dwuspadowo, ryzalit – czterospadowo, wieże: dwuspadowo i wielopłociowo. Wśród kamiennych detali zachowane renesansowe portale: w części środkowej dawnej baszty (najstarszej części zamku), w ryzalicie i przy wejściu od płn. oraz obramienia okienne.

Podczas I wojny światowej w Bykach stacjonowały wojska niemieckie, dewastując wnętrza pierwszego piętra. W czasie II wojny zawaleniu uległ płn. odcinek budowli, co pociągnęło za sobą konieczność rozbiórki fragmentu baszty. Potem budowla przeszła na własność Skarbu Państwa i została odrestaurowana w latach 1959 – 1964. W budynku mieściły się: Technikum Rolnicze, następnie Policealne Studium Weterynaryjne i Zasadnicza Szkoła Ogrodnicza. Od 1980 r. zamek w Bykach jest siedzibą Wojewódzkiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Piotrkowie Trybunalskim.

Park, ob. na rzucie zbliżonym do prostokąta otacza zamek od płd. i wsch. Na płn. od zamku usytuowane są trzy stawy, zapewne pierwotnie należące do założenia. Zachowany starodrzew.

ZESPOŁY SAKRALNE

Zespół kościoła parafialnego pw. św. Jakuba Apostoła

Zespół pochodzi z XV/XVI w., XVII w., 1872 – 1978, z plebanią z 2 poł. XVIII w. i z dawnym cmentarzem przykościelnym czynnym w okresie XIV – XIX w., zamyka się w kwadracie ulic Krakowskie Przedmieście – Garncarska – Starowarszawska – Zamurowa, konturowanym pełnym murem rozdzielonym słupkami, w który wpisane są budynki plebanii – od strony ul. Zamurowej i od ul. Garncarskiej.

Fara jest jedną z najważniejszych świątyń Rzeczypospolitej w XV – XVII w. – dzięki odbywającym się tu w latach 1456 – 1628 synodom kościelnym oraz uroczystym nabożeństwom rozpoczynającym obrady wszystkich sejmów koronnych zwoływanych w Piotrkowie, a potem – inauguracjom kolejnych sesji Trybunału Koronnego. Jest cennym przykładem gotyckiej architektury sakralnej z elementami barokowymi i neogotyckimi. Wzniesiona w XIV/XV w., stoi na miejscu starszej budowli, której cokół znajduje się przy płn. ścianie prezbiterium.

Kościół jest orientowany, jednonawowy, nawa na rzucie dwuprzęsłowego prostokąta, z niższym, czteroprzęsłowym, zamkniętym wielobocznie prezbiterium i siedmiokondygnacyjną wieżą ok. 55 m – od zach., z otworami strzelniczymi, zwieńczoną barokowym hełmem i wieżyczką komunikacyjną. Budynek oszkarpowany. Do nawy przylegają dwie barokowe kaplice, do prezbiterium – aneksy mieszczące zakrystie i składzik – od płd. oraz dawną kaplicę przedpogrzebową – od płn. Ściany murowane z cegły, tynkowane (z wyjątkiem wieży, częściowo szkarp), dach kryty dachówką. Schodkowy szczyt wsch. nawy – dekorowany tynkowanymi blendami, w ostatniej kondygnacji wieży – rząd arkadowych blend. Okna prezbiterium ostrołukowe, okna nawy zamknięte łukiem okrągłym. Prezbiterium i nawa nakryte są sklepieniem kolebkowym z lunetami, z nałożonym gwiazdzystym żebrowaniem. Nawa otwiera się dwiema półkolistymi arkadami do obu kaplic bocznych oraz jedną arkadą z kratą wypełnioną szkłem – na kruchtę podwieżową. Remonty i prace konserwatorskie w kościele prowadzone sukcesywnie w latach 2011 – 2016.

Barokowa plebania, okresowo pełniąca funkcje rezydencji prezydentów Trybunału Koronnego - od płd. i wsch. wsparta jest na odcinku dawnego muru obronnego miasta. Wzniesiona została w 1754 r. z fundacji proboszcza Macieja Mostowskiego. W latach 1813 – 1816 mieściła się w niej szkoła prowadzona przez Pijarów, w czasie Powstania Listopadowego zamieniona została na szpital wojsk polskich.

Zespół klasztorny Dominikanów, ul. Wojska Polskiego

Zespół pochodzi z XIV – XVIII w., XIX w., zachował się w znacznie okrojonej formie i obejmuje kościół, ob. par. pw. św. Jacka i Doroty Panny i Męczennicy, klasztor ob. plebanię, kaplicę pw. MB Różańcowej (1624 r.) i dzwonnice z dzwonem z 1615 r.

Klasztor założony z fundacji Władysława Łokietka i Kazimierza Wielkiego przed poł. XIV w. W końcu XIV w., wraz z otaczającym go obwodem warownym, włączony został w obręb odbudowanych po pożarze murów miasta. Jednonawowy gotycki kościół wzniesiony w latach 1331 – 1340, spłonął w 1531 r. i ponownie w 1643 r. Odbudowany został w stylu późnorenesansowym: obniżono ściany nawy, wykonano sklepienie kolebkowe z lunetami, dekorowane sztukateriami, powstała kruchta zach. oraz kaplica płd. Wzniesiona w 1624 r. kaplica MB Różańcowej, zbudowana z adaptacją pomieszczeń klasztornych, początkowo funkcjonowała, jako odrębna świątynia, z kryptą przeznaczoną dla rodu Bykowskich i zakonników. W latach 1820 - 1846 r. poszerzono kościół o nawy boczne z wykorzystaniem korytarza klasztornego – kaplica została włączona w obręb kościoła.

Po kasacie zakonu w 1864 r. klasztor służył lazaret dla wojsk pruskich, francuskich i rosyjskich. Przed 1879 r. budynek częściowo rozebrano – pozostawiono skrzydło zach., ob. zaadaptowane na potrzeby szkoły (Liceum Ogólnokształcące). Kościół w latach 1864 – 1922 był kościołem filialnym parafii farnej w Piotrkowie. Przeprowadzono wówczas remont: poszerzenie i podwyższenie naw bocznych, przebudowa wieży w duchu neorenesansowym, wzniesienie kostnicy w kruchcie. W 1922 r. erygowano parafię pw. św. Jacka i Doroty, w latach 1968 – 1975 we wsch. części kompleksu kościelnego powstał dom parafialny.

Kościół orientowany, trójnawowy, z wydłużonym, węższym, zamkniętym wielobocznie prezbiterium, oszkarpowany. Do nawy płu. przylega kaplica MB Różańcowej, do prezbiterium – zakrystia i „ciemna kaplica”. Ściany murowane, tynkowane, bez detali. Nawa główna i prezbiterium sklepione kolebkami z lunetami, zdobionymi późnorenesansowymi sztukateriami. Podobne sztukaterie na sklepieniu kaplicy MB Różańcowej.

Zespół klasztorny oo. Bernardynów, ul. Słowackiego 2

Datowany na XVII – XIX, obejmuje kościół pw. MB Anielskiej i św. Krzyża, klasztor i ogrodzenie z bramą. Zespół klasztorny, położony poza obrębem starego miasta, na wzniesieniu zwanym kiedyś Łysą Górką, bronił dostępu do miasta od strony zach. (przez Bramę Sieradzką). Założenie wzniesione w latach 1632 – 1643, zniszczone przez Szwedów w latach 1656 – 1657, odbudowane zostało do 1696 r. Na terenie klasztoru znajdował się cmentarz grzebalny. W 1735 r. drewniane ogrodzenie klasztoru zastąpiono murowanym, z bramą zdobioną figurami bernardynów – wg projektu zakonnika Wenecjusza Pensa. Po kasacie zakonu w 1864 r. w klasztorze umieszczono m.in. archiwum gubernialne, drukarnię, mieszkania, następnie areszt policyjny. W 1918 r. umieszczono w nim przytułek i szkołę śpiewu oraz muzeum - zarządzane przez księży świeckich. W 1922 r. zespół przekazany Bernardynom. Prace remontowe w zespole prowadzono w okresie międzywojennym oraz po wojnie. W latach 1968-1970 przebudowano ogrodzenie częściowo je likwidując – mur skopiowano, a kraty i rzeźby przeniesiono; zachowany fragment żelaznej kraty zrekonstruowano. Na cmentarzu przykościelnym stoi figura Matki Boskiej z 1827 r. i nagrobek J. K. Hildebrandta z 1827 r. Kolumna z figurą św. Antoniego z 1856 r. przeniesiona została sprzed bramy na miejsce koło prezbiterium.

W klasztorze Ojców Bernardynów Podwyższenia św. Krzyża mieści się **Sanktuarium Matki Bożej Piotrkowskiej** powstałe wokół Cudownego Obrazu Matki Bożej Piotrkowskiej – z 1625 r., autorstwa diakona z klasztoru oo. Bernardynów w Przyrowie. Obraz znajduje się w bocznym ołtarzu świątyni, koronowany został przez papieża Jana Pawła II.

Klasztor wzniesiony na planie czworoboku z wirydarzem pośrodku, zajmuje narożnik przy skrzyżowaniu ul. J. Słowackiego i Pl. T. Kościuszki. Kościół zamyka dziedziniec klasztorny od wsch., na zach. od zespołu znajduje się park powstały na miejscu zburzonych w 1939 r. kamienic, zwany zwyczajowo Krzywda. Klasztor murowany, dwukondygnacyjny, nakryty dwuspadowym i trójspadowymi dachami. Stoi na lekko wzniesionym terenie, od pld. osłoniętym kamiennym murkiem oporowym i zagospodarowanym zielenią. Elewacje w wyniku remontów zatraciły swój pierwotny charakter. W pomieszczeniach zachowane sklepienia kolebkowe, stropy płaskie i jeden strop kasetonowy.

Kościół barokowy, jednonawowy, z niewyodrębnionym prezbiterium zamkniętym półkoliście, wydłużony na osi płu. – pld., nakryty dwuspadowym dachem zamkniętym wielobocznie nad prezbiterium, z wieżyczką na sygnaturkę. Wieża w elewacji płu. – na rzucie czworoboku, z kruchtą w przyziemiu, nakryta dwukondygnacyjnym dzwonowato-barokowym hełmem. W ściany wieży wmurowane epitafia z XVII w. Wnętrze nakryte sklepieniem kolebkowym z lunetami. Do zakrystii prowadzą dębowe drzwi obite żelazną kratą z 1668 r. z trójryglowym zdobionym zamkiem, osadzone w znajduje się w kamiennym portalu z kartuszem herbu Nałęcz (Starczewskich).

Wystrój kościoła jest jednolity stylistycznie, barokowy, z ok. poł. XVIII w. przypisywany Gotfrydowi Sztekel. Ołtarz główny z 1758 r., trójosiowy, z rzeźbą Chrystusa na Krzyżu z 1646 r. Na uwagę zasługuje barokowa ambona, balustrada chóru muzycznego i prospekt organowy z wykonanymi w 1902 r. przez Jana Szymańskiego w Warszawie organami.

Zespół klasztorny Panien Dominikanek, pl. Kościuszki/Rycerska 3, 1627 r., XVIII w., XIX w.: **kościół, ob. rektorski, pw. MB Śnieżnej**, klasztor, ob. zakład wychowawczy, plebania.

Budowę kościoła i klasztoru, przyległych od strony on. Pl. T. Kościuszki do muru miejskiego, rozpoczęto w 1627 r. Zabudowania niszczone w 1648 r. (pożar) i w okresie „potopu szwedzkiego”, zostały

odbudowane do 1673 r., a wyposażenie kościoła poświęcono w 1685 r. Po kasacie klasztoru w 1864 r. mieściło się tu rządowe gimnazjum żeńskie. Przystosowanie wnętrza do funkcji szkoły i przebudowę kościoła projektował Feliks Nowicki. Obecnie mieści się tu Centrum Idei „Ku Demokracji”. Kościół przebudowano w 1882 r.

Zespół usytuowany w zwartej zabudowie. Kościół, elewacją wsch. wpisuje się w ciąg zabudowy zach. pierzei ul. Rycerskiej, klasztor elewacją wsch. opiera się o zachowany mur miejski, przedłużony w ogrodzenie posesji. Kościół barokowy, na rzucie prostokąta, jednonawowy, nakryty dwuspadowym dachem. Elewacje bez detali architektonicznych. Wnętrze sklepione kolebką z lunetami na gurtach. W ścianie pld. – dwa przejścia: do zakrystii i do krużganków.

W wyposażeniu ołtarz główny z 1755 r., z elementami wcześniejszego z 1684 r. i obrazem Matki Boskiej Śnieżnej z przełomu XVII/XVIII w., rokokowa ambona z 1767 r., krucyfiks umieszczony na belce tęczowej – z XVII w. oraz kartusze herbowe na sklepieniu nawy głównej, zapewne dobroczyńców klasztoru i kościoła. W krużgankach klasztoru widoczne polichromie – 17 malowideł z lat ok. 1676 – 1689 r. Zamalowane w 1869 r., i odsłonięte w 1953 r.

Budynek klasztoru zwieńczony barokowymi szczytami i z malowniczą elewacją od strony zach.

Zespół klasztorny pijarów, ul. Rwańska 6/Wojska Polskiego 24, 2 poł. XVII w., XVIII – XIX w.: kościół, od 1795 r. ewangelicki i klasztor, ob. nieużytkowany.

Kościół wchodzący w skład zespołu klasztornego oo. Pijarów obecnie wykorzystywany jest przez parafię ewangelicko-augsburską. Klasztor już w XIX w. został przekształcony na więzienie i taką funkcję pełnił do niedawna. Wraz z oddaniem do użytku nowego zakładu karnego, dawny klasztor został częściowo wyburzony.

Pijarzy przybyli do Piotrkowa w 1674 r. i osiedlili się w otrzymanej od Stanisława Jaxa Bykowskiego kamienicze przy ul. Rwańskiej. Urządzili w niej kaplicę i otworzyli szkołę. Kasata zakonu w 1864 r. przerwała ich działalność duszpasterską i dydaktyczną w Piotrkowie. Budynki klasztoru i kolegium, przez kilkakrotne przebudowy i adaptacje, pozbawione zostały barokowych cech stylowych; przetrwały one we wnętrzach. W zespole najlepiej zachował się jednonawowy kościół zbudowany w latach 1689 – 1718. Bryła kościoła częściowo zmieniona w 1824 r. i w k. XIX w., gdy do elewacji frontowej dobudowano dwie wieżyczki, a fasadę zwieńczono półkolistym szczytem.

Zespół klasztorny jezuitów, ul. Pijarska 2-4, XVII w., XVIII – XIX w.: kościół pw. św. Franciszka Ksawerego – Sanktuarium Matki Bożej Trybunalskiej, nowe kolegium, ob. LO, stare kolegium (klasztor).

Jezuici zostali sprowadzeni do Piotrkowa w 1677 r. z Rawy Mazowieckiej. Do budowy kościoła i kolegium przystąpili w 1695 r., po wykupie mieszczańskich parceli i kamienic. Właściwa budowa klasztoru, wg projektu J. I. Delamars'a, nastąpiła w latach 1701 – 1727. W 1731 r. pożar zniszczył kościół, odbudowany w 1733 r., z fasada wykonana została w 1740 – 1742. Po kasacie klasztoru w 1773 r. kościół przejęli Pijarzy. W 1864 r. nastąpiła kasata klasztoru pijarów i świątynia przeszła pod zarząd diecezjalny. Jezuici do Piotrkowa wrócili po I wojnie światowej.

Barokowy kościół jest cennym z architektonicznego punktu widzenia zabytkiem Piotrkowa – łączy cechy baroku i rokoka, architekturę z rzeźbą i malarstwem oraz wyposażeniem. Jest budowlą jednonawową, z trzema parami kaplic. Jego ściana pld. wsparta jest na fundamencie dawnych murów miejskich. Fasada – elewacja pln. – ujęta parą trójkondygnacyjnych wież, dzielona gzymsami i artykułowana pilastrami, zwieńczona jest dekoracyjnym szczytem. Barokowe, jednorodne wyposażenie wnętrza wykonane zostało przez snycerzy i rzeźbiarzy zakonników jezuickich: Ignacego Bartsch'a ze Śląska, Ferdynanda Kiltz'a, Wolfganga Wimmera, Mateusza Makowskiego. Kościół to jednocześnie **Sanktuarium Matki Bożej Trybunalskiej** Patronki Polskich Parlamentarzystów. Przedmiotem kultu jest słynący łaskami obraz Matki Bożej Pocieszenia, zwanej też Trybunalską.

Stare Kolegium jezuickie (klasztor) – powstało z połączenia i rozbudowy dwóch kamienic. W 1706 r. otworzono w nim szkołę. Budynek zniszczony przez pożar w 1731 r. został odbudowany i rozbudowany w 1736 r. W latach 1813 – 1816 pełnił funkcję składu medykamentów przy szpitalu wojskowym. Wyremontowany w 1828 r. ponownie pełnił funkcję szkoły. Od 1864 r. był plebanią kościoła pw. św. Franciszka Ksawerego. Po 1892 r. i ponownym remoncie pełni do dzisiaj funkcję szkoły. Dwukondygnacyjny budynek częściowo zachował sklepienia kolebkowe.

Nowe Kolegium, obecnie LO – jego budowę rozpoczęto w 1754 r. Niewykończony gmach w 1769 r. zajęły wojska rosyjskie walczące z konfederatami barskimi. W latach 1813 – 1816 budynek pełnił funkcję szpitala wojsk rosyjskich. W 1817 r. po rozbiórce bramy Krakowskiej, przyległej do budynku od wsch., dobudowano bursę i zamknięto dziedziniec szkolny, zaś gmach wzmocniono narożnymi skarpami. W 1833 r. szkołę odebrano zakonnikom i przemianowano na gimnazjum rządowe. Jest to monumentalny, wysoko podpiwniczony budynek z wyższym, wydatnym ryzalitem na osi fasady, nakryty czterospadowym dachem.

Zespół kościoła pw. Nawiedzenia Najświętszej Marii Panny, ul. Krakowskie Przedmieście 31/33, obejmuje kościół z 2 poł. XIV w., murowaną dzwonnice z 1900 r. i cmentarz przykościelny, z 2 poł. XIV w., czynny do 1880 r.

Kościół ufundowany w 1373 r. przez starostę sieradzkiego Jana Kmitę, położony poza murami obronnymi miasta, był palony i przebudowywany, ostatni raz w 1900 r. Zbudowany na niewielkim wzniesieniu, orientowany, jednonawowy z przybudówką z wejściem – od zach., pierwotnie gotycki, w wyniku licznych przebudów utracił cechy stylowe. Wyposażenie w większości barokowe, zachowane gotyckie rzeźby przyścienne Matki Boskiej z Dzieciątkiem, św. Barbary i św. Katarzyny.

Wg podań na terenie cmentarza przykościelnego grzebani skazanych wyrokiem Trybunału Koronnego. Pozostałością cmentarza są tablice epitafijne z XVII – XIX w. na elewacji kościoła i murze ogrodzeniowym oraz nagrobek.

Katedralna Cerkiew Prawosławna pw. Wszystkich Świętych przy ul. Słowackiego

Zbudowana w latach 1844 – 1847 wg projektu A. Gołońskiego – jako niewielki budynek na planie krzyża greckiego, rozbudowana w latach 1868 – 1870, wg projektu J. W. Sztrema: dobudowano nawę z wieżą i przedłużono ramiona krzyża. We wnętrzu ikonostas z ok. 1848 r., ikony i obrazy z przełomu XIX/XX w.

Zespół synagog: synagogi „Duża” i „Mała” (dawna szkoła żydowska), ob. biblioteka, ul. Jerozolimska 29, XVIII – XIX w. i po 1945 r.

Pierwsza, drewniana synagoga istniała w latach 1689 – 1740. Obecna wzniesiona w latach 1791 – 1793, w poł. XIX w. została przebudowana i rozbudowana przez wysunięcie elewacji zach. Spalona w czasie II wojny światowej, w latach 1964 – 1966 wyremontowana, została zaadoptowana dla potrzeb Biblioteki Publicznej. Za synagogą znajduje się teren czynnego w latach 1689 – 1795 cmentarza żydowskiego, zniszczonego przez Niemców. Obok budynek dawnej szkoły żydowskiej, ufundowany w 1765 r. przez Herna Piotrkowera. Na parterze mieściły się sale lekcyjne, na piętrze pomieszczenia sądu rabinackiego i zarządu gminy. Tam zachowany fragment polichromii ściennej namalowanej w 1931 r. przez Pereca Wilenberga – lwy podtrzymujące tablice z dziesięcioma przykazaniami. Na mocy porozumienia z Gminą Żydowską Synagoga została w 2000 r. zakupiona przez Gminę Piotrków Trybunalski.

·INNE ZESPOŁY I OBIEKTY

Ulica Słowackiego, wraz zabudową i układami zieleni komponowanej,

Ulica biegnie równoleżnikowo, od pl. Kościuszki w kierunku zach. – do granic miasta. Wykształcona z traktu na Bełzackim Przedmieściu wzmiankowanym w 2 poł. XVIII w. Od 1794 r. droga nosiła miano Sieradzkiego Przedmieścia. Przez 10 lat figurowała w dokumentach jako Widawskie Przedmieście, w latach 20. XIX w. – jako Trakt Wrocławski, następnie ulica Kaliska, ulica Chausse, Sieradzka, Widawska, od 1867 r. ponownie Kaliska, Petersburska, Szosa Bełchatowska i od 1927 r. jako ul. J. Słowackiego.

W 1846 r. przecięła ją linia kolei warszawsko-wiedeńskiej, w okolicy zaczęło kształtować się nowe centrum miasta. Na przełomie XIX/XX ulica zaczęła nabierać charakteru głównej arterii – tu lokalizowano eleganckie sklepy, restauracje, biura. W czasie bombardowania Piotrkowa 2 września 1939 r. przestał istnieć ciąg kamienic obok klasztoru oo. Bernardynów. W tym miejscu, nazywanym potocznie „Krzywda”, istnieje Park Śródmiejski im. św. Jana Pawła II, z amfiteatrem. W latach 70. i 80. XX w., wzdłuż ulicy, na odcinku od obecnej al. Armii Krajowej w kierunku zach. zbudowano ciąg osiedli mieszkaniowych, zmieniając wizerunek tej części ulicy. Przy ul. Słowackiego wznoszą się tu liczne zabytki architektury i historii, np.: omówiony kościół i klasztor oo. Bernardynów, cerkiew prawosławna, także gmach Sądu Okręgowego, kamienice nr 7 i 9, główny urząd pocztowy i wieża ciśnień.

Gmach Sądu, ob. Okręgowego i Rejonowego

Budynek neoklasycystyczny, wybudowany w latach 1905 – 1909 wg projektu Feliksa Nowickiego, na planie podkowy z dziedzińcem i fontanną pośrodku. Budynek podpiwniczony, trójkondygnacyjny, główny wyższy, z ryzalitem zwieńczonym trójkątnym szczytem z grupą rzeźb w zwieńczeniu, ujętym tralkową balustradą z wazonami. Elewacje poziomo boniowane, w górnych kondygnacjach rozczłonkowane pilastrami, w górnych kondygnacjach ryzalitu – półkolumny w porządku wielkim, z jońskimi głowicami. Wejście ujęte wgłębnym portykiem wspartym na parze kolumn. W skrzydle wsch. – siedziba Archiwum Państwowego, utworzonego w 1919 r.

Wieża ciśnień

Budowana w latach 1926 – 1927 wg projektu Władysława Horodeckiego, neoklasycystyczna. Wieża była częścią sieci wodno-kanalizacyjnej Piotrkowa. Wolnostojąca budowla na terenie dawnego ogrodu kolejowego, z którego zachowały się nieliczne drzewa. Założona na planie koła. W przyziemiu, wysoki dwuczęściowy cokół: dołem gładki i górą boniowany, zamknięty zwielokrotnionym gzymsem, przerwany otworem drzwi w wysuniętym portalu. W gładko tynkowanej ścianie wyżej – prostokątne okna ułożone spiralnie w linii wznoszącej się. W wydzielonej gzymsem partii wieńczącej – wieniec okien rozdzielonych pojedynczymi i podwójnymi pilastrami. Całość wieńczy wyładowany gzymś na kroksztynach, z herbem miasta otoczonym liśćmi akantu. W zwieńczeniu niski, gładki murek i płytki, namiotowy dach. Elewacje remontowane w 2008 r.

Pałac Rudowskich, ob. siedziba Państwowej Szkoły Muzycznej

Budynek wzniesiony w 1899 r., eklektyczny, z elementami neorenesansu. W okresie międzywojennym wynajęty szkole handlowej, w okresie II wojny światowej mieściła się tu szkoła kupiecka, po wojnie ponownie szkoła handlowa, później budowlana i odzieżowa. Rozległy, podpiwniczony budynek dwukondygnacyjny na rzucie litery E – z trzema ryzalitami zwieńczonymi balustradami tralkowymi – w fasadzie. W środkowym ryzalicie portyk kolumnowy dźwigający taras konturowany tralkową balustradą. Ściany parteru poziomo boniowane, wydzielone gzymsem, okna piętra ujęte w pilastry, opatrzone trójkątnymi szczytami, w zwieńczeniu ścian – mocno wyładowany gzymś na wolutowych kroksztynach. Dekoracji dopełniają płyciny podokienne i fryz geometryczny.

Dawny **Dom Stowarzyszenia Wzajemnej Pomocy Rzemieślników i Handlujących Miasta Piotrkowa**, ob. Miejski Ośrodek Kultury, al. 3 Maja 12

Zbudowany w latach 1912 – 1913 wg projektu Feliksa Nowickiego, neobarokowy, w kształcie litery H.

Budynek hali targowej, ul. Targowa 1

Budynek wybudowany w latach 1925 – 1927, wg projektu Władysław Horodeckiego. Trójkondygnacyjny, eklektyczny, z rzeźbami Zygmunta Otto z Warszawy wg projektów Jana Roszko z Krakowa – w fasadzie.

Zespół stacji kolei warszawsko-wiedeńskiej

Zespół datowany na 1864 r., k. XIX/XX, obejmuje dworzec kolejowy wraz z wiatą peronową, budynek biurowy i budynek mieszkalny – ob. handlowe, budynek ekspedycji, pompownię nr 2, parowozownię – ob. budynek gospodarczo-biurowy-magazyn, dwie piwnice, warsztaty mechaniczne – ob. komisariat, dom mieszkalny – ob. bibliotekę, koszary drogowe – ob. dom mieszkalny.

Stacja kolejowa zbudowana pierwotnie na peryferiach miasta obecnie, wraz z sąsiadującym dworcem autobusowym, stanowi ściśle centrum komunikacyjne Piotrkowa Trybunalskiego. Dworzec kolejowy – pierwotnie symetryczny, w 1873 r. został powiększony o skrzydło ptn., przeznaczone do obsługi podróżnych. Zadaszenie peronu wykonano w 1894 r. Obiekt po gruntownym remoncie w latach 2010 – 2012.

Zespół stacji kolejki wąskotorowej, ul. Przemysłowa

Zespół wzniesiony w latach 1902 – 1920, obejmuje budynek stacji, magazyn, parowozownię i szalet. Kolejka zapewniała połączenie pomiędzy piecami wapiennymi w Sulejowie z linią kolei normalnotorowej w Piotrkowie Trybunalskim. Ruch pasażerski zakończono w 1986 r., towarowy w 1987 r. W 2006 r. rozebrano torowisko – pozostało kilkaset metrów torów wokół stacji. W latach 1992 – 2006 na stacji istniał skansen prowadzony przez Towarzystwo Przyjaciół Kolei Wąskotorowej Piotrków – Sulejów. Po jego likwidacji budynek zamieniono na mieszkania.

PARKI I CMENTARZE

Park im. księcia Józefa Poniatowskiego, ul. Żeromskiego

Park założony w 1916 r. wg projektu Józefa Skrobanka. Domek ogrodnika i nieistniejące dzisiaj budynki projektował Stefan Mazurowski. W 1927 r. park powiększony o ogród botaniczny. Posiada cech ogrodu geometrycznego. Podzielony jest na tzw. Gabinety Roślinne – miejsca obsadzone określonymi gatunkami zieleni, poprzedzielane alejkami spacerowymi. Pośrodku znajduje się staw z fontanną. W części płd. parku znajduje się ogród botaniczny z rzadkimi gatunkami drzew korkowych, cierniowych i krzewami magnolii. Uzupełnieniem kompozycji są dwa głazy pamiątkowe poświęcone T. Kościuszce i H. Sienkiewiczowi. Znajduje się tu również kort tenisowy, a w sezonie zimowym sztuczne lodowisko.

Cmentarze prawosławny i rzymskokatolicki, ul. Cmentarna

Cmentarz założono w 1830 r. W latach 1852 – 1859 teren powiększono, w 1860 r. ogrodzono wspólnym murem i wymurowano bramy, w 1870 r. dokonano regulacji cmentarza – wytyczono alejki i kwatery, w 1871 r. obsadzono je drzewami: kasztanowcami, brzożami, akacjami, lipami i drzewkami morwy. W 1873 r. wzniesiono kaplicę cmentarną Karola Burgharda pw. św. Adeli, zaś w 1897 r. – kaplicę Augusta i Katarzyny Jüttnerów. W 1877 r. na cmentarzu znajdowało się łącznie 309 nagrobków. Przetrwało ok. 70, wśród nich – najstarszy nagrobek – Florentyny Zahorskiej z 1848 r.

Znajdują się tu nagrobki carskich urzędników, żołnierzy walczących z powstańcami 1863 r., powstańców styczniowych, znanych rodzin ziemiańskich, obywateli miasta Piotrkowa, zasłużonych dla historii regionu. Są tu cenne przykłady rzeźby nagrobnej wykonane w miejscowym warsztacie dwóch pokoleń rodziny Karbowski i znanych warszawskich warsztatów i pracowni rzeźbiarskich: J. Norblina (kaplica grobowa Jüttnerów), J. F. Cenglera (nagrobek Kańskich), A. Pruszyńskiego (nagrobki Skibińskich, Strzednickich), H. Żydoka (nagrobki Gampfa, Mianowskich, Kossowskich), P. Płeckiego (nagrobki Soczków, Chyliczkowskich), N. Nowakowskiego (nagrobek Saryusz – Wolskich) i innych. Na wielu nagrobkach odczytać można wierszowane epitafia zaczerpnięte z wierszy m.in. Kochanowskiego, Norwida, Konopnickiej.

Cmentarz ewangelicki, ul. Cmentarna

Założony w 1873 r. z nagrobkami z końca XVIII w. i pocz. XIX w. – przeniesionymi z nieistniejącego „starego” cmentarza ewangelickiego w obrębie ul. Reymonta – Aleja 3 Maja oraz z dużą kwaterą wojenną z I wojny światowej.

Cmentarz wojenny, ul. Partyzantów

Cmentarz wojenny z grobami żołnierzy z I wojny światowej i żołnierzy Wojska Polskiego poległych w obronie Piotrkowa w 1939 r. Przy nim – cmentarz rzymskokatolicki „nowy” założony w 1890 r. i powiększany do chwili obecnej. Na nim kwatery powstańców styczniowych, legionistów, pozostałości kwatery wojennej z I wojny światowej, mogiły zbiorowe ofiar terroru hitlerowskiego i pomniki charakterystyczne dla sztuki cmentarnej końca XIX w. i okresu międzywojennego.

Cmentarz żydowski, ul. Spacerowa 95

Cmentarz założony w 1792 r. (obecna część płn. cmentarza), powiększany kilkakrotnie w latach 1867 – 1930. Jeden z lepiej zachowanych cmentarzy żydowskich w Polsce środkowej. Zachowane macewy, pomniki nagrobne od XVIII w. po czasy współczesne, przedzielone dużymi, zbiorowymi mogiłami ofiar terroru hitlerowskiego z lat 1939 – 1942.

5.3.2. Dziedzictwo niematerialne

Dziedzictwo niematerialne to tradycja, żywe przejawy kultury odziedziczone po przodkach i przekazywane kolejnym pokoleniom. Jest to niezmiernie ważny aspekt dziedzictwa kulturowego, istotny w procesie kształtowania tożsamości każdej grupy społecznej i jednostki. Dziedzictwo niematerialne obejmuje tradycje i przekazy ustne, w tym język - jako narzędzie przekazu, spektakle i widowiska, zwyczaje, obyczaje i obchody świąteczne, wiedzę o wszechświecie i przyrodzie oraz związane z nią praktyki, umiejętności związane z tradycyjnym rzemiosłem.

Konwencja UNESCO w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego z 2003 r., kładzie nacisk na ochronę praktyk, wyobrażeń, przekazów, wiedzy i umiejętności oraz na związane z nimi instrumenty, przedmioty, artefakty i przestrzeń kulturową. Dziedziczenie tradycji, jej utrwalanie i przekazywanie kolejnym pokoleniom stanowi zasadniczą formę jej ochrony. W projekcie Programu ochrony niematerialnego

dziedzictwa kulturowego, przygotowanego przez Narodowy Instytut Dziedzictwa, założono wdrożenie celowych działań, które powinny odbywać się na płaszczyźnie krajowej, regionalnej i lokalnej.

Oprócz obfitującej w wydarzenia historii miasta wpisującej się w historię regionu, świadectw kultury materialnej (rozwój urbanistyczny, architektura, budownictwo, przemysł), na krajobraz kulturowy składają się również wartości niematerialne stanowiące trwałe dziedzictwo kulturowe regionu, które powinno być kultywowane i zachowane dla następnych pokoleń.

PIOTRKOWSKI PODREGION KULTUROWY

Z punktu widzenia zachowania dziedzictwa kulturowego Piotrkowa Trybunalskiego niezwykle istotnym jest odradzanie się Piotrkowskiego Podregionu Kulturowego, wyróżniającego się odrębnym strojem ludowych, obyczajami i zwyczajami. Obecnie „ludowy strój piotrkowski” znowu wraca do łask, jest eksponowany w Muzeum w Dziale Etnografii.

Stroje piotrkowskie noszone były na początku XX w. na obszarze ograniczonym na wschodzie doliną Pilicy, na północy granicami dawnych powiatów rawskiego i łódzkiego, na zachodzie i południu sięgały Głupic, Zawad, Poraja i Ręczna. Ziemia Piotrkowska to obszar położony na rubieżach dawnej Wielkopolski. Od północy sąsiaduje z Mazowszem a od wschodu z Małopolską. Były to tereny rolnicze, z centrami gospodarczymi i handlowymi w Wolborzu, Sulejowie i Rozprzy, obszar przejściowy pomiędzy Wielkopolską a Małopolską. W 1895 r. w „Tygodniku Piotrkowskim” pisano „Coraz mniej krawców umie szyć sukmany i odzież wieśniaczą. Kobiety i mężczyźni przebrani w suknie miejskie, zatracają etnograficzny charakter okolic całych, przerobieni z polskiego włościanina kosmopolitycznego kolonistę”. Stroje piotrkowskie odróżniały się od sąsiadującego stroju opoczyńskiego na wschodzie, radomszczańskie na południu, sieradzkiego na zachodzie oraz łęczyckiego na północy. Mimo elementów wspólnych posiadały lokalne odmiany: wolską i bełchatowską.

Strój kobiecy składał się z nakrycia głowy, którym dla mężatek był czepiec lub półczepek, koszuli, wełniaka, zapaski na ramiona i do pasa. Uzupełniały go: spódnica, wyszywany fartuszek, bluzeczka, gorset haftowany, sznury paciorków oraz trzewiki. Najstarsze koszule miały krój przyramkowy, późniejsze krój z karczkiem, w końcu zostały zastąpione bluzkami. Zdobiono je głównie haftem krzyżykowym: białym i czerwono-czarnym. Mankiety i kołnierzyk obrabiano szydełkiem. Wełniaki szyte były z jednego płata tkaniny długości około 5 – 6 m. Najstarszy typ wełniaka miał tło czerwone, na którym występowały w różnych układach paski, które od końca XIX w. miały wprowadzoną tzw. czyli splot kostkowy, dający efekt dekoracyjny w postaci geometrycznych wzorków w formie ząbków.

Strój męski roboczy obejmował koszulę wiążaną pod szyją białym troczkiem, portki, najczęściej farbowane na granatowo lub czarno, czapkę lub słomiany kapelusz i trepy o wierzchu skórzanym, rzadziej buty. W chłodniejsze dni dochodził jeszcze spencer lub lejbik. Natomiast strój świąteczny dorosłych mężczyzn i kawalerów składał się z haftowanej koszuli, portek, lejbika ozdobionego błyszczącymi guzikami, spencerka, czapki oraz butów. W chłodniejsze dni przywdziewali jeszcze sukmanę, na którą zakładali włóczkowy pas.

PRODUKTY TRADYCYJNE (REGIONALNE)

Na obszarze miasta Piotrków Trybunalski nie zarejestrowano specjalów jako produkty lokalne. Unikalnymi potrawami regionu są: zalewajka i bliny, wyroby wędliniarskie z pieca, trunki: lokalne piwa – Trybunał i Cornelius, oraz Jan Olbracht piwo rzemieślnicze, miody pitne, napój na bazie chmielu i jałowca Jałowiec. Z uwagi na wysoką produkcję trzody chlewnej, na stołach gości bardzo często schab przyrządzany na różne sposoby np. „bryzol”.

Piotrkowskie piwowarstwo

Początki piotrkowskiego piwowarstwa sięgają średniowiecza i są bezpośrednio związane z historią powstania Piotrkowa, dziś zwanego Trybunalskiego. Najstarsza zachowana pisana wzmianka o piotrkowskim piwie pochodzi z 1487 roku, kiedy to król Kazimierz Jagiellończyk potwierdził prawa kupców piotrkowskich. Z badań historycznych wiemy jednak, że piwo warzone było w Piotrkowie od założenia miasta, a przez wieki powstawały tu wręcz rekordowe w skali kraju jego ilości. Za sprawą szlacheckich sejmów i trybunałów, historia lokalnego browarnictwa jest wyjątkowo bogata. W XVI w., XVII w. istniał specjalny gatunek piwa produkowanego w mieście, które nazywane było „Piwo piotrkowskie”. Browar Franciszka Braulińskiego w 20-leciu międzywojennym produkował piwo o nazwie „Porter Trybunalski”, a Browar Sulimar produkuje obecnie piwo „Trybunał”.

W Piotrkowie Trybunalskich przy ul. Szewskiej 2 powstało Muzeum Piwowarstwa w Centrum Edukacji Browarniczej w Piotrkowie Trybunalskim. W muzeum można zwiedzić trasę historycznego Szlaku Piwowarskiego – samodzielnie z mapką lub z profesjonalnym przewodnikiem – śladami dawnych browarów oraz karczm i wyszynków, gdzie sejmowa szlachta biesiadowała i debatowała dawniej nad losami kraju. Możesz zażyć relaksacyjnej kąpieli w Łażniach Piwnych, a nawet zwiedzić pracujący browar rzemieślniczy.

Marcepany Króla Zygmunta

Przy ul. Grodzkiej mieści się Muzeum Marcepanu, które prowadzą studenci z piotrkowskiej filii Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach. W muzeum odbywają się warsztaty marcepanowe, w trakcie których przedstawiana historia marcepanu oraz można własnoręcznie przygotować z naturalnych składników marcepan.

·LOKALNE LEGENDY

Na terenie miasta Piotrków Trybunalski ciągle żywe jest przekazywanie lokalnych legend do których należą m.in.²⁾:

- Legenda o naszym królowi Jadwigi,
- Legenda o księciu Łokietku i dzwonnicy kościoła Farnego,
- Legenda o Opiekunce Miasta,
- Legenda o porwanej zakonnicy,
- Legenda o dwóch siostrach,
- Legenda o sędziwie czartowskim,
- Legenda o zatopionej wsi,
- Legenda o Belbogu i Łysej Górze,
- Legenda o Piotrze Morawiaku,
- Legenda o świętym dębie i Czarnym.

Opis powyższych legend można znaleźć na stronie internetowej Centrum Informacji Turystycznej – www.cit.piotrkow.pl.

·TRAKT WIELU KULTUR

Wyróżniającym elementem kulturowym Piotrkowa Trybunalskiego jest Trakt Wielu Kultur, który stanowi nie tylko zintegrowany projekt rewitalizacji zabytkowej części miasta, ale jest to również oznakowany i promowany produkt turystyki kulturowej, obrazujący wielokulturowość Piotrkowa, będący wizytówką trybunalskiego grodu.

²⁾ <http://www.cit.piotrkow.pl/o-piotrkowie-t17/legendy-o-piotrkowie-t11> (data dostępu 21.06.2019 r.)

Rys. 3. Logo - Trakt Wielu Kultur

Na trasie Traktu znajduje się 30 obiektów. Zgodnie ze swoją nazwą Trakt prezentuje zróżnicowane kultury współtworzące dzisiejszy Piotrków - rosyjską, żydowską, luterańską czy filmową. Poznanie każdej z nich umożliwiają wydane przewodniki, ulotki i materiały promocyjne. Trasa Traktu prowadzi od dworca kolejowego (dawnego dworca Kolei Warszawsko-Wiedeńskiej), poprzez Wieżę Ciśnień, Cerkiew Prawosławną, budynek sądu, klasztor oo. Bernardynów, ss. Dominikanek, mury obronne, Stare Miasto, Kościoły ewangelicko-augsburski, oo. Jezuitów, Farny, Zamek Królewski a na Wielkiej Synagodze skończywszy. Celem projektu jest ożywienie gospodarcze i społeczne zdegradowanego obszaru miasta poprzez renowację substancji architektonicznej, poprawę dostępności komunikacyjnej, zwiększenie atrakcyjności obszarów miejskich dla inwestorów lokalnych i zewnętrznych. Rekonstrukcja elewacji zabytkowych budynków, rewaloryzacja nawierzchni ulic, urządzenie zieleni miejskiej i elementów małej architektury znacznie podnosi standard przestrzeni publicznych oraz walory architektoniczne miasta.

INSTYTUCJE KULTURY

Działalność w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego oraz kształtowania współczesnego środowiska kulturowego na terenie miasta Piotrkowa Trybunalskiego prowadzą:

Miejski Ośrodek Kultury (MOK): Budynek I – Al. 3 Maja 12, Budynek II – ul. J. Słowackiego 13 – MOK ma 40-letnią bogatą tradycję. Posiada zróżnicowane pod względem powierzchni, funkcji i wyposażenia sale, w których istnieje możliwość zorganizowania: koncertów, spotkań, szkoleń, wykładów, pokazów itp.

Muzeum w Piotrkowie Trybunalskim, Plac Zamkowy 4 – dzieje muzeum piotrkowskiego wiążą się ściśle z dziejami Piotrkowskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego, który grupa Piotrkowian skupiona wokół Michała Rawity Witanowskiego utworzyła 20 maja 1908 r. Jednym z celów, które postawili sobie piotrkowscy krajoznawcy, była organizacja Muzeum Krajoznawczego Ziemi Piotrkowskiej. Zaczątkiem zbiorów muzealnych był zbiór „skamieniałości” ofiarowany w 1909 r. przez Stanisława Psarskiego – właściciela kamieniołomów w Sulejowie

Obecne zbiory w czterech podstawowych działach: archeologii, historii, etnografii i sztuki liczą około 17 tysięcy eksponatów. W ekspozycjach stałych prezentowane są zbiory mebli, obrazów, broni białej i palnej, materiały związane z historią miasta i zabytki archeologiczne pochodzące z badań własnych prowadzonych w regionie piotrkowskim.

Muzeum w Piotrkowie Trybunalskim mieści się w budynku wzniesionym dla Zygmunta Starego przez muratora królewskiego Benedykta Sandomierzana. Budowę gmachu rozpoczęto w 1512 r., zakończono zaś w 1519 r. W 2019 r. obchodzona będzie 500-lecie rocznicy ukończenia prac budowlanych nad zamkiem królewskim Zygmunta I Starego w Piotrkowie i oddania go do użytkowania ostatnim Jagiellonom.

Ośrodek Działań Artystycznych (ODA), mieści się w dwóch budynkach: ul. Dąbrowskiego 5, ul. Sieradzka 8 – jest to miejsc tworzenia, prezentacji i dokumentacji sztuki najnowszej oraz edukacji artystycznej o ustalonej renomie w Polsce i świecie. Istotą programu Ośrodka jest ukazywanie różnorodnych dyscyplin sztuki współczesnej w procesie ich przemian, w momencie reagowania na aktualne zjawiska kulturalno-cywilizacyjne we współczesnym świecie.

Miejska Biblioteka Publiczna im. Adama Próchnika, ul. Marii-Skłodowskiej Curie 3 – biblioteka powstała w 1923 r. z inicjatywy ówczesnego ławnika Wydziału Szkolnictwa i Oświaty Pozaszkolnej – Adama Próchnika. Od 1 stycznia 2000 r., na mocy porozumienia zawartego przez Zarząd Miasta Piotrkowa Trybunalskiego i Starostwo Powiatowe, Miejska Biblioteka Publiczna pełni również funkcje biblioteki powiatowej. Obecnie mieści się w budynku Mediateki 800-lecia. Biblioteka służy rozwijaniu i zaspakajaniu potrzeb czytelnich i informacyjnych mieszkańców, upowszechnianiu wiedzy i nauki, rozwojowi kultury, dba o sprawne funkcjonowanie sieci bibliotecznej i systemu informacyjnego na terenie miasta.

·ORGANIZACJE TURYSTYCZNE

Centrum Informacji Turystycznej (CIT), ul. Zamurowa 11 – CIT odpowiada przede wszystkim za pozyskiwanie, przetwarzanie i udzielanie kompleksowej informacji turystycznej obejmującej miasto Piotrków Trybunalski oraz obszar województwa łódzkiego i kraju. Zajmuje się także organizowaniem wydarzeń o charakterze turystycznym oraz udziału w obcych wydarzeniach promocyjnych krajowych i zagranicznych celem promocji miasta i walorów turystycznych.

Polskie Towarzystwo Turystyczno – Krajoznawcze, Oddział im. Michała Rawity – Witanowskiego w Piotrkowie Trybunalskim, Pl. Czarnieckiego 10 – działa od 1908 r. i jest najstarszą organizacją turystyczną regionu piotrkowskiego. Centrum udziela informacji o atrakcjach turystycznych i bazie turystycznej Piotrkowa Trybunalskiego oraz regionu piotrkowskiego. Prowadzi poradnictwo turystyczne.

·ORGANIZACJE POZARZĄDOWE

W sferze kultury, na terenie miasta Piotrkowa Trybunalskiego, działają także organizacje pozarządowe. Do najprężniej działających należą:

- Stowarzyszenie Działań Artystycznych „Galeria OFF”,
- Stowarzyszenie Przyjaciół Ognisk Artystycznych,
- Stowarzyszenie „Busola dla Artystycznie Uzdolnionych Dzieci”,
- Stowarzyszenie Folkloru Miejskiego „AGRAFA”,
- Stowarzyszenie Loża Kulturalna,
- Towarzystwo Przyjaciół Miasta Piotrkowa Trybunalskiego,
- Towarzystwo Przyjaciół Zabytków Ziemi Piotrkowskiej,
- Piotrkowskie Towarzystwo Fotograficzne „Fcztery”,
- Piotrkowskie Towarzystwo Taneczne,
- Piotrkowski Klub Kolekcjonerów,
- Stowarzyszenie Loża Kulturalna Stare Miasto,
- Europejskie Stowarzyszenie Miłośników Modelarstwa Kolejowego,
- Piotrkowskie Stowarzyszenie Rozwoju, Promocji i Integracji Europejskiej „EURO – CENTRUM” w Piotrkowie Trybunalskim.

·POZOSTAŁE ORGANIZACJE ZAJMUJĄCE SIĘ KRZEWIENIEM KULTURY

Sala Pamięci Żołnierzy Armii Krajowej Okręgu Łódź im. mjr Gaja znajduje się w dwóch salach w klasztorze oo. Bernardynów (wejście od ul. Słowackiego). Powstała w 1982 r. jako oddolna inicjatywa przyjaciół i rodzin żołnierzy AK. Znajdują się tutaj setki pamiątek z okresu II Wojny Światowej.

Sala Tradycji Sądownictwa im. Stanisława Szrednickiego – sala znajduje się w budynku Sądu Okręgowego przy ul. Słowackiego 5. Jest to mikromuzeum dotyczące historii sądownictwa polskiego, poświęcone pamięci Stanisława Szrednickiego, pierwszego w historii prezesa polskiego Sądu Najwyższego.

Kontakt do zamówienia zwiedzania: Sylwia Jendrych, Punkt Informacyjny Krajowego Rejestru Karnego w Sądzie Okręgowym.

Centrum Idei „Ku Demokracji”, ul. Rycerska 3 – Centrum powstało dzięki remontowi, rozbudowie oraz dostosowaniu istniejących zabudowań klasztoru Panien Dominikanek i nadaniu obiektowi funkcji kulturalnych. Przedsięwzięcie to jest nakierowane na udostępnienie ogółowi społeczeństwa oferty kulturalnej, która poprzez sposób przekazu i oferowaną tematykę będzie kształtować postawy i propagować wszelkie wartości związane z demokracją. Polska kultura, obyczaje i historyczna pamięć, są nierozzerwalnie związane z demokracją. Demokracja jest sprzężona z dziejami Piotrkowa Trybunalskiego, który jest kolebką polskiego parlamentaryzmu.

Działalność artystyczna w Centrum obejmuje różne dziedziny sztuki: koncerty, wystawy i wernisaże, warsztaty artystyczne, spotkania z pisarzami i poetami, spotkania z ludźmi sztuki, kultury, spektakle teatralne, projekcje filmowe, prezentacje młodych twórców kultury. Centrum to także dobre miejsce na spotkania środowisk twórczych, prelekcje naukowe, seminaria, konferencje i sympozja.

WYBRANE IMPREZY O CHARAKTERZE KULTUROWYM

Na terenie miasta organizowane są liczne wydarzenia o charakterze kulturalnym i rozrywkowym. Do najważniejszych imprez można zaliczyć:

-Dni Miasta – Imieniny Piotrków – cykl imprez muzycznych, sportowych i rekreacyjnych z okazji Dni Miasta. Impreza organizowana jest w czerwcu;

-Ogólnopolski Festiwal Folkloru Miejskiego – festiwal odbywa się co roku w maju w Amfiteatrze Miejskim w Piotrkowie Trybunalskim. To nie tylko przegląd sztuki kapel podwórkowych działających w instytucjach kultury z całego kraju, ale to także warsztaty i panele dyskusyjne. Głównym celem Festiwalu jest propagowanie folkloru miejskiego przejawiającego się w tradycyjnym ulicznym i podwórkowym muzykowaniu;

-Koncert „Kamienica na podwórzu” – widowisko muzyczne organizowane przez Stowarzyszenie Busola, MOK oraz UM w Piotrkowie Trybunalskim;

-Dni Muzyki Kameralnej – cykl koncertów organizowanych przez Muzeum w Piotrkowie Trybunalskim od 50 lat (kwiecień);

-Jazz Scena Zamek – cykliczne koncerty organizowane od kilku lat przez Muzeum w Piotrkowie Trybunalskim (cały rok);

-Jarmark Trybunalski – nawiązująca do historycznych jarmarków impreza handlowo-wystawiennicza, która odbywa się na piotrkowskim Rynku (czerwiec) w trakcie Imienin Piotrków;

-Ogólnopolski Festiwal Nadzieja – (listopad). Festiwal „Nadzieja” jest cykliczną imprezą odbywającą się raz do roku w Piotrkowie Trybunalskim. Przedsięwzięcie to jest jedną z największych chrześcijańskich imprez muzyczno-kulturalnych w tej części Polski);

-PiotrkOFF Art Festiwal – to cykliczna impreza o charakterze muzycznym dopuszczająca możliwość uzupełnienia oferty programowej innymi dziedzinami sztuki. Wspólnym mianownikiem jest prezentacja tych obszarów muzyki, filmu, teatru czy sztuk wizualnych, które ogólnie traktowane są jako niszowe, nie nastawione na odbiór masowego odbiorcy (październik);

-Trybunały – jest to cykliczny festiwal, który wyznacza kierunek działań twórczych i stanowi dla piotrkowian okazję do zobaczenia wielobarwności działań artystycznych. Każdy festiwalowy dzień jest ukłonem w kierunku wybranej gałęzi sztuki: teatru, muzyki, fotografii, sztuki plastycznej, kabaretu (październik);

-Ogólnopolski Konkurs Poetycki o „Rubinową Hortensję” – jeden z najbardziej prestiżowych konkursów literackich o zasięgu ogólnopolskim (listopad);

-Ogólnopolski Festiwal Pianistyczny im. I. Paderewskiego – organizowany przez PSM I i II stopnia organizowany co dwa lata: listopad/grudzień;

-Ogólnopolski Konkurs Klarnetowy – organizowany przez PSM I i II stopnia co dwa lata: maj;

-Ogólnopolskie Impresje Taneczne – konkurs formacji tanecznych (listopad);

- Święto 25. Pułku Piechoty** – festyn rodzinny z udziałem grup rekonstrukcji historycznych (wrzesień);
- Festiwalu Smaku „Trybunały Nalewkowe”** to cykliczna, ogólnopolska impreza, organizowana w lipcu. Jest to festiwal, który nawiązuje do polskiej tradycji tworzenia zdrowych napitków, które sięgają XVI w. Głównym celem festiwalu jest poszukiwanie oraz propagowanie regionalnych trunków z całej Polski, niekoniecznie znanych szerszej liczbie osób, a które bez wątpienia posiadają ogromną wartość smakową i kulturową;
- Sąd czartowski** – plenerowa impreza historyczna nawiązująca do piotrkowskich legend związanych z Trybunałem Koronnym. Głównym punktem imprezy będą prawdziwe walki z udziałem Rycerskiej Kadry Polskiej w Rynku Trybunalskim;
- „Noc Muzeów”** – wydarzenie cykliczne, ogólnopolskie (maj);
- Międzynarodowy Festiwal Sztuki Interakcje** – to najważniejszy, cykliczny projekt organizowany w Polsce nieprzerwanie od 1999 r., prezentujący takie dziedziny sztuki jak performance, happening, akcjonizm, konceptualizm, kontekstualizm traktowane wspólnie jako podstawowe praktyki dyscypliny określanej szerokim mianem „sztuka żywa” (wrzesień);
- Festyn Hutnicze tradycje Piotrkowa** – impreza dotychczas jednorazowa;
- Piotrkowskie Biennale Sztuki** – ogólnopolski konkurs artystów sztuk wizualnych, którego celem jest przegląd i prezentacja współczesnych tendencji w sztuce, lipiec-sierpień, co dwa lata;
- Festiwal Kultury Miast Partnerskich** – impreza corocznie odbywa się w ostatni weekend maja;
- Festiwal Old Town Jazz** – od IV do XII to cykliczna impreza organizowana od 2011 r. Projekt ten to wspólna nazwa cyklu koncertów i wydarzeń towarzyszących poświęconych kulturze jazzowej;
- Wieczór Tańca i Mody** – październik;
- Piotrkowska Jesień Organową** – to ogólnomiejska impreza muzyczna, odbywająca się od 2011 r. w Piotrkowie Trybunalskim w miesiącu październiku. Projekt składa się z trzech/czterech koncertów muzyki organowej i religijnej, przeznaczona dla szerokiego grona słuchaczy;
- Konkurs recytatorski „Rzeczpospolita Niepodległa”** – 11 listopada;
- Ogólnopolski Festiwal „Nadzieja”** – listopad;
- Wystawy psów myśliwskich;**
- Piotrkowskie Święta Miodu** – lipiec;
- Narodowy Dzień Czytania** – wrzesień każdego roku;
- Rocznica Zbrodni Katyńskiej** – kwiecień;
- Festiwal Klarnetowy** – maj 2021 r.;
- Regionalny Konkurs Akordeonowy** – kwiecień 2020 r.;
- Piotrkowskie Spotkania Fletowe** – organizowane przez PSM I i II stopnia co trzy lata: marzec;
- Przeгляд Piosenki Religijnej** – maj/czerwiec każdego roku;
- Panorama Taneczna „O Złotego Piotrka”** – czerwiec każdego roku;
- Koncert Chwały** – Boże Ciało każdego roku;
- Plener Miast Partnerskich** – czerwiec;
- Piotrkowski Miesiąc Fotografii** – kwiecień.
- Obchody 500-lecia powstania Zamku królewskiego** – 21 września 2019 r.;
- Obchody 3 Maja** – każdego roku;
- 230. Rocznica Konstytucji 3 Maja** (w 2021 roku);
- Spotkania na Trakcie** – 2019, 2021, 2023;
- Imieniny Piotrków - Dni Miasta** (2 połowa czerwca każdego roku);

- Rocznica Zbrodni Katyńskiej – kwiecień;
- Obchody 11 listopada, 3 Maja;
- odpalenie choinki w Rynku Trybunalskim – 6 grudnia;
- Miejska Wigilia.

TURYSTYKA

Na atrakcyjność turystyczną miasta Piotrkowa Trybunalskiego mają wpływ takie czynniki jak: zabytki, dobrze rozwinięta infrastruktura okołoturystyczna i baza noclegowa oraz atrakcyjne położenie w centralnej Polsce. Jednym z elementów turystyki na terenie miasta są ważne, w tym o zasięgu europejskim, szlaki kulturowe/turystyczne zlokalizowane na terenie miasta:

– **samochodowy Szlak Romański** – trasa turystyczna łącząca miejscowości o przeszłości rzymskiej. W województwie łódzkim to trasa samochodowa licząca 445 km, która prowadzi nie tylko przez miejscowości z zabytkami rzymskimi, ale także miasta regionu, w tym Piotrków Trybunalski.

– **Szlak Kolei Warszawsko-Wiedeńskiej** – szlak, na którym można zwiedzać kolejowe zabytki techniki w połączeniu z obiektami kulturowymi miejscowości wzdłuż szlaku stanowią niezwykłą atrakcją turystyczną. W województwie łódzkim podróż Szlakiem Kolei Warszawsko-Wiedeńskiej (143 km) zajmuje około 3 godziny (nie uwzględniając postojów i zwiedzania obiektów zabytkowych znajdujących się na Szlaku). Na trasie znajdują się także miasto Piotrków Trybunalski.

– **Niebieski szlak turystyczny – Szlak Rzeki Pilicy** – łączna długość szlaku wynosi 121 km. Rozpoczyna się on w Piotrkowie Trybunalskim, kończy w Krzętowie i przebiega przez następujące miejscowości: Barkowice Mokre, Bronisławów, Swolszewice Duże, Smardzewice, Karolinów, Sulejów, Przedbórz.

– **Zielony szlak turystyczny – Szlak Rekreacyjny** – Jest to szlak krótki o łącznej długości 22 km, rozpoczyna się w Piotrkowie Trybunalskim.

– **Magistrala rowerowa W-E (192 km)** – koncepcja szlaki turystycznego zakłada połączenie Niemiec, Polski i Ukrainy w transeuropejską trasę rowerową. Przebiegając przez cenne tereny nie tylko pod względem przyrodniczym, ale i historycznym, wskazuje również Piotrków Trybunalski, jako miejsce warte zwiedzenia.

– **Szlak Grunwaldzki (180 km)** – szlak został oznakowany na 600. rocznicę bitwy pod Grunwaldem, jako część ogólnopolskiego szlaku kulturowego. Przebiega historyczną trasą przemarszu wojsk Władysława Jagiełły przed bitwą pod Grunwaldem – od Krakowa przez Grunwald do Malborka.

Lokalne szlaki turystyczne:

- Okólny po mieście i przedmieściach Piotrkowa,
- Szlak rekreacyjny wokół Piotrkowa,
- Szlak rzeki Pilicy,
- Szlak partyzancki im. Hubala.

W ramach Traktu Wielu Kultury opracowano następujące trasy turystyczne, które związane są ściśle z zabytkami:

- Szlak zabytków,**
- Trakt Luterański,**
- Piotrkowskie Kapliczki,**
- Trakt Rosyjski,**
- Trakt Żydowski.**

5.4. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony

Zgodnie z art. 7 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. formami ochrony zabytków są:

- wpis do rejestru zabytków;

– wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa;

– uznanie za pomnik historii;

– utworzenie parku kulturowego;

– ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Na obszarze miasta Piotrków Trybunalski funkcjonują dwie z ww. form, jest to wpis do rejestru zabytków oraz ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

5.4.1. Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków

Na terenie miasta Piotrkowa Trybunalskiego znajduje się 97 zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków (Tabela nr 2). Są to jedne z najcenniejszych elementów krajobrazu kulturowego na terenie miasta. Obiekty te objęte są wszelkimi rygorami prawnymi wynikającymi z treści odpowiednich aktów prawnych, w tym przede wszystkim - rygorami ochrony konserwatorskiej wynikającymi z przepisów ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Wszelkie działania podejmowane przy tego typu obiektach wymagają pisemnego pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Tabela nr 2. Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków na terenie miasta Piotrkowa Trybunalskiego

LP.	ULICA	NR	NAZWA OBIEKTU	DATA	NR REJESTRU	DATA WPISU DO REJESTU
1	3 Maja	12	Resursa	1912-1913 r.	447	1995-06-16
2	Bełzacka	160	Park dworski	2 poł. XIX w.	119	1967-09-11
3	Cmentarna	10	Kaplica grobowa Tatiany Maksimownej Andriejewej	1904 r.	446	1995-04-28
4	Cmentarna	10	Cmentarz prawosławny	1830 r.	446	1995-04-28
5	Cmentarna	10	Kaplica pogrzebowa na cmentarzu prawosławnym	1870-1875	446	1995-04-28
6	Cmentarna	10/12	Kaplica A.K. Juttnera na „starym” cmentarzu	1897 r.	A/86	2009-12-10
7	Cmentarna	10/12	Kaplica Adeli Burchard na „starym” cmentarzu	1875 r.	A/86	2009-12-10
8	Czarnieckiego	7	Zajazd pod Matką Boską;	XVIII w.	665	1967-09-11
9	Czarnieckiego	9	Dom	2 ćw. XIX w.	1116	1972-05-22
10	Czarnieckiego/Farna/Rynek	10	Dom	XV-XVIII w.	666	1967-09-12
11	Dąbrowskiego	14	Willa WANDA	1905 r.	343	1984-08-28
12	Dąbrowskiego	15	Dom	kon. XIX w.	391	1988-05-31
13	Farna	2	Dom	XVI/XVII	671	1972-05-22
14	Farna	3	Dom	XIX w.	1118	1972-05-22
15	Farna	4	Dom	XVII w.	1119	1972-05-22
16	Farna	6	Dom	XVII? w.	1120	1972-05-22
17	Farna	8	Dom	XVIII w.	668	1967-09-12
18	Farna/Grodzka	5/6	Dom	XVII? w.	667	1967-09-12
19	Garncarska		Mury obronne	XIV/XVIII/XX w.	658	1967-09-04
20	Grodzka	2	Dom (2 kamienice z oficynami)	1 poł. XVIII w.	A/95	2010-08-03
21	Grodzka/Konarskiego	1/2	Dom	przed poł. XVIII w.	669	1967-09-12
22	Jerozolimska	29	Synagoga	1791-1793	661	1967-09-11

23	Jerozolimska	29	Synagoga mała szkoła żydowska przy synagodze	1765-1765 r.	662	1967-09-11
24	Konarskiego/Pijarska	4/5	Dom	XVIII w.	670	1967-09-12
25	Kościuszki	5	Klasztor Dominikanek, ob. sióstr Imienia Jezusa;	1627-1637 r.	065	1967-09-09
26	Kościuszki	3/5	Mury obronne	XIV/XVII/XX w.	659	1967-09-09
27	Kościuszki/Rycerska/Sieradzka	6/5/5	Dom Złoty Róg	1880 r.	426	1992-03-23
28	Krakowskie Przedmieście	31/33	Cmentarz rzymsko-katolicki przykościelny	XIV w.	A/36	2007-05-31
29	Krakowskie Przedmieście	31/33	Kościół parafialny rzymsko-katolicki pw. Nawiedzenia NMP	1373 r.	A/36	2007-05-31
30	Krakowskie Przedmieście/Garncarska	2/2	Kościół parafialny rzymsko-katolicki pw. św. Jakuba	przed 1400 r.	200	1967-09-04
31	Krakowskie Przedmieście/Garncarska	2/2	Plebania kościoła par. pw. św. Jakuba	1754 r.	654	1967-09-04
32	Łazienna Mokra/Szewska	1/2	Dom	XVIII w.	211	1967-09-12
33	Niepodległości		Mury obronne	XIV/XVII/XX w.	656	1967-09-08
34	P.O.W.	5	Dworzec PKP w zespole dworca PKP	1846 r.	440	1995-05-18
35	P.O.W.	3b	Magazyn ekspedycji w zespole dworca PKP	ok. 1890 r.	440	1995-05-18
36	P.O.W./Słowackiego	5/9	Budynek administracyjny w zespole dworca PKP	1846 r.	440	1995-05-18
37	P.O.W./Słowackiego	5/29	Zespół dworca PKP	1912-1914 r.	440	1995-05-18
38	Pasaż Rudowskiego	4	Pałac	1899 r.	276	1979-03-27
39	Pijarska	4	Kościół kl. rz-kat. pw. św. Franciszka Ksawerego oo. Jezuitów	1701-1727 r.	207	1967-09-04
40	Pijarska/Kopernika	2	Kolegium nowe zespół klasztorny oo. Jezuitów	1754 r.	208	1967-09-04
41	Pijarska/Kopernika	2	Kolegium stare zespół klasztorny oo. Jezuitów	1692 r.	653	1967-09-04
42	Przemysłowa	27	Magazyn w zespole dworca PKP stacji kolei wąskotorowej	1902 r.	441	1994-08-18
43	Przemysłowa	27	parowozownia stacji kolei wąskotorowej	1902 r.	441	1994-08-18
44	Przemysłowa	27	Stacja kol. wąskotorowej kolei wąskotorowej	1902 r.	441	1994-08-18
45	Przemysłowa	27	Szalet stacyjny kolei wąskotorowej	ok. 1920 r.	441	1994-08-18
46	Rwańska	4	Dom	1 poł. XIX w.	673	1967-09-12
47	Rwańska	6	Dom ob. kościoła ewang.-augsb.	1689-1718 r.	674	1967-09-12
48	Rwańska	6	Kościół kl. rz-kat. oo. Pijarów ob. ewangelicko-augsburski	1689-1718 r.	659	1967-09-09
49	Rwańska/Sieradzka	2/1	Dom	XVIII w.	676	1967-09-12
50	Rwańska/Wojska Polskiego	8/24	Klasztor oo. Pijarów (były areszt)	XVII/XVIII w.	660	1967-09-09
51	Rycerska	3	Kościół kl. rz-kat. ob. Najświętszej PM Śnieżnej, Panien Dominikanek	1627 r.	675	1967-09-08

52	Rycerska	3	Plebania klasztoru Panien Dominikanek	XVII w.	130	1967-09-12
53	Rynek Trybunalski	4	Dom	ok. 1835 r.	682	1967-09-16
54	Rynek Trybunalski	7	Dom	1855-1866 r.	426	1994-04-06
55	Rynek Trybunalski	9	Dom	XVI w.	683	1967-09-16
56	Rynek Trybunalski	10	Dom	XV-XIX w.	684	1967-09-16
57	Rynek Trybunalski	11	Dom	1849 r.	448	1989-09-07
58	Rynek Trybunalski/pl. Czarnieckiego	5/1	Dom	XVI w. ?	1124	1972-05-26
59	Rynek Trybunalski/Grodzka	8	Dom	przed 1786l w.	A/95	2010-08-03
60	Rynek Trybunalski/Lazienna Mokra	12/2	Dom	XVIII w.	671	1967-09-12
61	Rynek Trybunalski/Rwańska	3/1	Dom	pocz. XVIII w.	A/18	2004-09-07
62	Rynek Trybunalski/Sieradzka	2/2	Dom	przed 1702 r.	681	1967-09-16
63	Rynek Trybunalski/Szewska	1/1	Dom	pocz. XIX w.	680	1967-09-14
64	Sieradzka	4	Dom	poł. XIX w.	1121	1972-05-22
65	Sieradzka	8	Dom	2 poł. XIX w.	A/158	2015-01-07
66	Sieradzka/Rycerska	6/10	Dom	1 poł. XIX w.	1122	1972-05-22
67	Słowackiego	1	Dom	poł. XIX w.	677	1967-09-14
68	Słowackiego	2	Brama klasztorna oo. Bernardynów	1625-1643 r.	062	1967-06-07
69	Słowackiego	2	Klasztor oo. Bernardynów	1625-1643 r.	203	1967-04-07
70	Słowackiego	2	Kościół kl. rz-kat. pw. MB Anielskiej i Św. Krzyża oo. Bernardynów	1632-1640	203	1967-04-07
71	Słowackiego	2	Ogrodzenie klasztorna oo. Bernardynów	1735 r.	203	1967-06-07
72	Słowackiego	3	Dom	1873-1876 r.	678	1967-09-14
73	Słowackiego	5	Sąd i Starostwo Powiatowe	1906-1908 r.	278	1979-04-02
74	Słowackiego	13	Dom	1845-1847 r.	679	1967-09-14
75	Słowackiego	27	Dom pracowników kolei w zespole dworca PKP	1879 r.	440	1995-05-18
76	Słowackiego	29	Dom w zespole dworca PKP	1846 r.	440	1995-05-18
77	Słowackiego	29	Koszary drogowe w zespole dworca PKP	1846-1887 r.	440	1995-05-18
78	Słowackiego	29	Magazyn zasobów w zespole dworca PKP	1874 r.	440	1995-05-18
79	Słowackiego	29	Parowozownia w zespole dworca PKP	1870-1871 r.	440	1995-05-18
80	Słowackiego	29	Piwnica na naftę i olej w zespole dworca PKP	pocz. XX w.	440	1995-05-18
81	Słowackiego	29	Piwnica na naftę w zespole dworca PKP	pocz. XX w.	440	1995-05-18
82	Słowackiego	29	Pompiwnia nr 2 w zespole dworca PKP	ok. 1915 r.	440	1995-05-18
83	Słowackiego	29	Warsztaty w zespole dworca PKP	1846-1873 r.	440	1995-05-18
84	Słowackiego	15/16	Cerkiew pw. Wszystkich Świętych	1844-1847 r.	265	1976-10-07
85	Spacerowa		Cmentarz żydowski	1792 r.	408	1989-12-27
86	Stare Miasto		Układ przestrzenny	XIII w.	002	1962-02-01
87	Stronczyńskiego	1	Gimnazjum żeńskie	1890-1897 r.	A/60	2008-07-29
88	Szewska/Rycerska	3/12	Dom	1 poł. XIX w.	1123	1972-05-26

89	Urbanistyka		Układ przestrzenny	VII-XX w.	333	1967-09-14
90	Wojska Polskiego	35	Kaplica rz.-kat. pw. Matki Bolesnej Różańcowej oo. Dominikanów	1612-1624	657	1967-09-08
91	Wojska Polskiego	35	Klasztor poddominikański	1331-1370 r.	202	1967-09-08
92	Wojska Polskiego	35	Kościół kl. rz.-kat. pw. śś. Jacka i Doroty, oo. Dominikanów	1331-1370 r.	201	1967-09-08
93	Wojska Polskiego/ Jerozolimska	5/3	Dom	XIX w.	685	1967-09-16
94	Zamkowy	4	Zamek	1509-1521 r.	209	1967-09-04
95	Żeromskiego/Żwirki		Park miejski im. ks. J. Poniatowskiego	1916-1927 r.	373	1986-11-10
96	Kasztelańska	9	Park zamkowy	1 poł. XIX w.	288	1983-08-31
97	Kasztelańska	9	Zamek	przed 1604 r.	209	1967-09-16

5.4.2. Zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków

Zgodnie z art. 3 pkt 1 i 3 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, zabytek ruchomy to rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, będących dziełem człowieka lub związanych z jego działalnością, stanowiących świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Wojewódzki konserwator zabytków może wydać z urzędu decyzję o wpisie zabytku ruchomego do rejestru w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę albo wywiezienia za granicę zabytku o wyjątkowej wartości historycznej, artystycznej lub naukowej.

Zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków podlegają ochronie konserwatorskiej wynikającej z przepisów ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Właściciel lub posiadacz zabytku ruchomego zobowiązany jest między innymi do:

- zapewnienia warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwale zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie,
- zapobiegania zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków,
- udaremniania niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków,
- przeciwdziałania kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę.
- kontroli stanu zachowania i przeznaczenia zabytków,
- uwzględnienia zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Najcenniejsze zabytki ruchome z terenu miasta Piotrków Trybunalski wpisane są do rejestru zabytków ruchomych. Stanowią one głównie wyposażenie i wystrój obiektów sakralnych. Ze względów bezpieczeństwa nie publikuje się szczegółowych danych dotyczących tych obiektów (Tabela nr 3).

Tabela nr 3. Zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków na terenie miasta Piotrkowa Trybunalskiego

LP.	MIEJSCE	IŁOŚĆ OBIEKTÓW, DATA I NUMER REJESTRU ZABYTEKÓW ORAZ DECYZJI
1	kościół pw. Nawiedzenia NMP	7 obiektów wpisanych do rejestru zabytków na mocy decyzji z dn. 3.08.1972 r., znak: KL.IV-660/53/72, pod nr rejestru: B/167
		12 obiektów wpisanych do rejestru zabytków na mocy decyzji z dn. 8.10.2004 r., znak: WUOZ-660/38/2004, pod nr rejestru: B/9
3	kościół rzymskokatolicki pw. św. Jakuba	67 obiektów wpisanych do rejestru zabytków na mocy decyzji z dn. 23.06.1972 r., znak: KL.IV-660/39/72, pod nr rejestru: B/159
		2 obiekty wpisane do rejestru zabytków pod nr rej.: B/146 na mocy decyzji znak: KL.IV-5330/16/90 z dn. 4.10.1990 r.
5	kościół ewangelicko-augsburski	1 obiekt wpisany do rejestru zabytków na mocy decyzji z dn. 18.10.2018 r., znak: WUOZ-BR.5140.64.2018.KS, pod nr rejestru: B/232

		3 obiekty wpisane do rejestru zabytków na mocy decyzji z dn. 7.08.1972 r., znak: KL.IV-660/56/72, pod nr rejestru: 169
7	kościół akademicki Panien Dominikanek pw. Matki Bożej Śnieżnej przy ul. Rycerskiej 3	1 obiekt wpisany do rejestru zabytków pod nr rej.: B/226 na mocy decyzji znak: WUOZ-B.5140.18.2016.KS z dn. 13.04.2016 r.
		polichromie wpisane do rejestru zabytków pod nr rej.: B/170 na mocy decyzji znak: WUOZ-660/108/11 z dn. 9.09.2011 r.
		15 obiektów wpisanych do rejestru zabytków pod nr rej.: B/163 na mocy decyzji znak: KL.IV-660/43/72 z dn. 27.06.1972 r. (nowy nr rej.: B/38 _{/1-15,} informacja urzędowa znak: WUOZ-660/83/07 z dn. 6.11.2007 r.)
		29 obiektów wpisanych do rejestru zabytków pod nr rej.: B/39 _{/1-29} na mocy decyzji znak: WUOZ-660/89/2007 z dn. 3.12.2007 r.
11	kościół oo. Jezuitów pw. św. Franciszka Ksawerego	64 obiekty wpisane do rejestru zabytków pod nr rej.: B/161 na mocy decyzji z dn. KL.IV-660/41/72 z dn. 26.06.1972 r.
12	kościół pw. św. Jacka i Doroty	23 obiekty wpisane do rejestru zabytków pod nr rej.: B/162 na mocy decyzji znak: KL.IV-660/42/72 z dn. 27.06.1972 r.
13	kościół oo. Bernardynów pw. Matki Boskiej Anielskiej i św. Krzyża	39 obiektów wpisanych do rejestru zabytków pod nr rej.: B/160 na mocy decyzji znak: KL.IV-660/40/72 z dn. 26.06.1972 r.
		71 obiektów wpisanych do rejestru zabytków pod nr rej.: B/132 na mocy decyzji znak: KL.IV-5330/4/89 z dn. 30.01.1989 r.
15	cerkiew prawosławna pw. Wszystkich Świętych przy ul. Słowackiego 15	7 obiektów wpisanych do rejestru zabytków pod nr rej.: B/163 _{/1-7} na mocy decyzji znak: WUOZ-660/38/11 z dn. 20.04.2011 r.
		polichromie wpisane do rejestru zabytków pod nr rej.: B/148 na mocy decyzji znak: PSOZ-6600/9/91 z dn. 6.05.1991 r. (nowy nr rej.: B/171 _{/10,} informacja urzędowa znak: WUOZ-660/137/11 z dn. 6.10.2011 r.)
		9 obiektów wpisanych do rejestru pod nr rej.: B/168 na mocy decyzji znak: KL.IV-660/54/72 z dn. 5.08.1972 r. (nowy nr rej.: B/171 _{/1-9,} informacja urzędowa znak: WUOZ-660/137/11 z dn. 6.10.2011 r.)
18	cmentarz prawosławny przy ul. Cmentarnej 10	27 obiektów wpisanych do rejestru zabytków na mocy decyzji z dn. 28.04.1995 r., znak: PSOZ-6500/11/94/95, pod nr rejestru: 165
19	cmentarz rzymskokatolicki przy ul. Cmentarnej 10/12	11 obiektów wpisanych do rejestru zabytków na mocy decyzji z dn. 28.01.2016 r., znak: WUOZ-B.5140.5.2016.KKP, pod nr rejestru: B/224 _{/1-11}
		1 obiekt wpisany do rejestru zabytków na mocy decyzji z dn. 16 maja 1989 r., znak: KL.IV-5330/8/89, pod nr rejestru: B/136 (nowy nr rej.: B/138 _{/2,} informacja urzędowa: WUOZ-660/52/10 z dn. 27.04.2010 r.)
		2 obiekty wpisane do rejestru zabytków na mocy decyzji z dn. 15.03.1995 r., znak: PSOZ-6500/1/95, pod nr rejestru: B/164 (nowy nr rej.: B/138 _{/3-4,} informacja urzędowa: WUOZ-660/52/10 z dn. 27.04.2010 r.)
		1 obiekt wpisany do rejestru zabytków na mocy decyzji z dn. 16.05.1989 r., znak: KL.IV-5330/9/89, pod nr rejestru: B/135 (nowy nr rej.: B/138 _{/1,} informacja urzędowa: WUOZ-660/52/10 z dn. 27.04.2010 r.)
		14 obiektów wpisanych do rejestru zabytków pod nr rej.: B/135 _{/1-14} na mocy decyzji znak: WUOZ-660/42/10 z dn. 19.04.2010 r.
24	cmentarz rzymskokatolicki „Nowy” przy ul. Partyzantów 1/Spacerowej 12/24	1 obiekt wpisany do rejestru zabytków pod nr rej.: B/225 na mocy decyzji znak: WUOZ-B.5140.6.2016.KKP z dn. 28.01.2016 r.
25	budynek dawnej szkoły żydowskiej (obecnie biblioteka) przy ul. Jerozolimskiej 29	polichromie wpisane do rejestru zabytków pod nr rej.: B/134 na mocy decyzji znak: KL.IV-5330/7/89 z dn. 17.03.1989 r.
26	budynek przy ul. Słowackiego	sztukaterie oraz balustrady wpisane do rejestru zabytków na mocy decyzji z dn. 17.10.1979 r., znak: KL.IV-5330/4/79, pod nr rejestru: 98

5.4.3. Pomnik historii³⁾

Pomnik historii to jedna z pięciu form ochrony zabytków wymienionych w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z 2003 r. Terminem tym określa się zabytek nieruchomy o szczególnym znaczeniu dla kultury. Rangę pomnika historii podkreśla fakt, że jest on ustanawiany przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej specjalnym rozporządzeniem na wniosek Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. W treści prezydenckiego rozporządzenia wyszczególnia się cechy danego zabytku świadczące o jego najwyższej wartości, określa się precyzyjnie jego granice i zamieszcza schematyczną mapkę obiektu.

W czerwcu 2018 r. został złożony do NID-u przez miasto Piotrków Trybunalski wniosek o uznanie za pomnik historii pn. Piotrków Królewski, Sejmowy, Trybunalski.

Wskazany tytuł obiektu nasuwa jego elementy składowe: wydarzenia, które miały miejsce osadzone w materii miasta. To wszystko składa się na jego unikatowy charakter reprezentując jednocześnie wyjątkowe wartości historyczne. Piotrków jest miejscem upamiętniającym wydarzenia historyczne, związane z działalnością ważnych dla Polski instytucji: zjazdów szlacheckich, sądów książęcych, synodów biskupich, sejmów i posiedzeń Trybunału Koronnego. Wszystkie te wydarzenia, które miały miejsce w Piotrkowie odzwierciedliły się w architekturze, urbanistyce i w życiu mieszkańców miasta. Składają się one na wyjątkowy charakter tego miejsca. Kryteria, które niejednokrotnie są podnoszone we wniosku to wartości historyczne, niepowtarzalność, wartości kulturalne, wartości architektoniczno-urbanistyczne.

Wartości historyczne

Wartości historyczne stanowią o szczególnych wydarzeniach, które miały miejsce w Piotrkowie, oraz ich wpływie i roli jaką odgrywały. Szczególnie warto podkreślić jest wydarzenie związane z powstaniem dwuizbowego parlamentu, który w takiej formie funkcjonuje do dnia dzisiejszego, bowiem w Piotrkowie nastąpiło ostateczne ustalenie kształtu parlamentu polskiego z podziałem na Izby Senacką i Poselską. Nie bez znaczenia pozostają wszystkie wydarzenia, które miały miejsce w mieście, nie tylko odbite w murach miasta ale i w życiu jego mieszkańców. Podkreślić należy, że wydarzenia, które miały miejsce w Piotrkowie mają swoje potwierdzenie w źródłach archiwalnych.

Niepowtarzalność

Nieczęsto na mapie Polski można znaleźć miasto, gdzie miały miejsce tak doniosłe w historii Państwa Polskiego wydarzenia. Wszystko to łączy się na unikalny charakter i wyjątkowe znaczenie. Uzasadnione jest zatem zachowanie spuścizny dla przyszłych pokoleń.

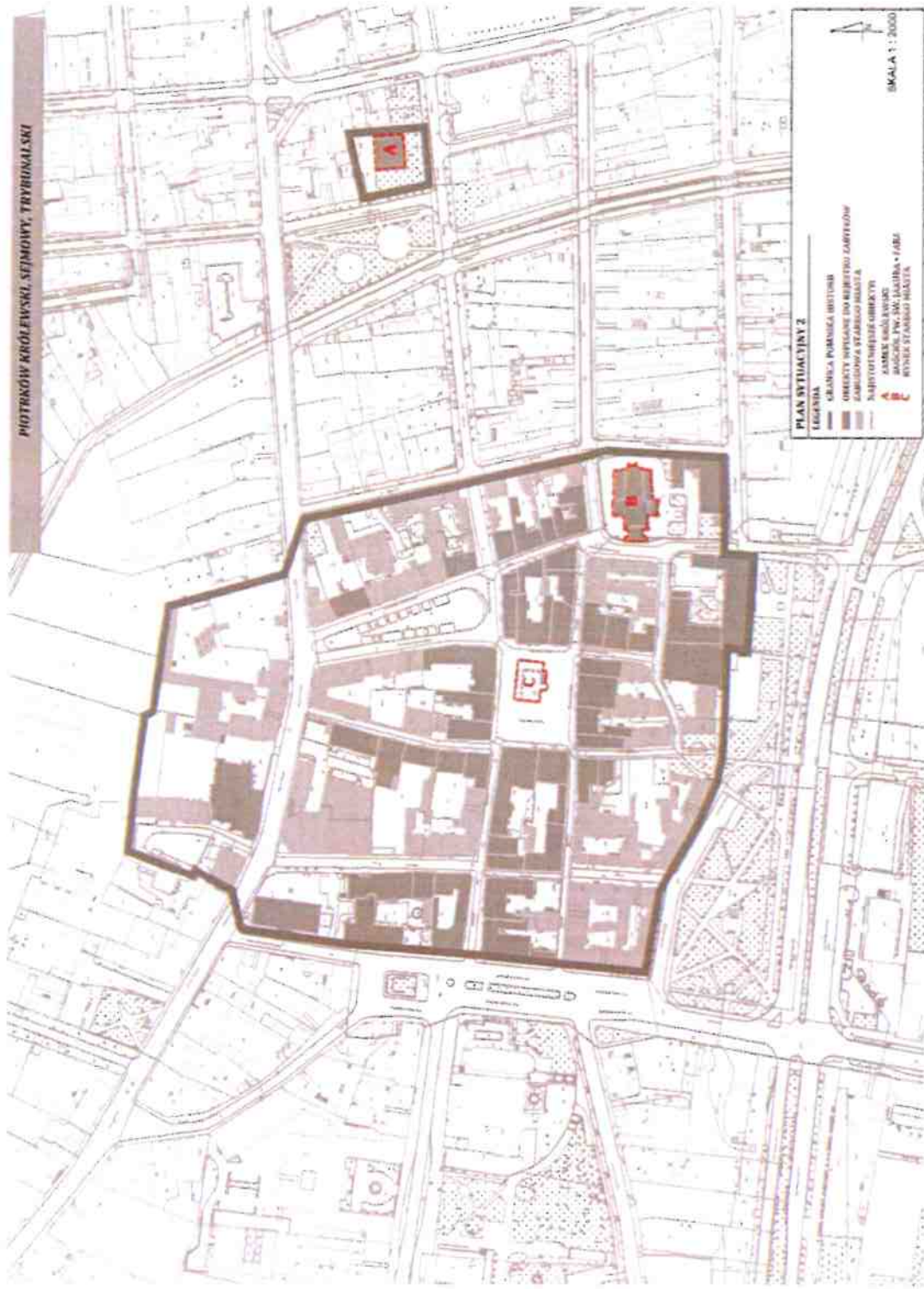
Wartości kulturowe

Wydarzeniom historycznym towarzyszyły m.in. kult obrazu Matki Bożej Trybunalskiej, który jest kontynuowany do dnia dzisiejszego, co stanowi o wartościach kulturowych miejsca.

Wartości architektoniczno-urbanistyczne

Wydarzenia historyczne, które miały miejsce w Piotrkowie osadzone w murach miasta, wyrażone są nie tylko w architekturze obiektów, ale również w czytelnym układzie urbanistycznym. Miasto bowiem było nie tylko „teatrem” wydarzeń, ale również czynnym uczestnikiem. Na szczególną uwagę zasługuje w tym miejscu szczególny charakter architektury zamku królewskiego czy też paleta obiektów sakralnych o różnorodnej architekturze: kościół farny pw. św. Jakuba, ówczesny kościół oo. Jezuitów pw. św. Franciszka Ksawerego – obecnie Sanktuarium Matki Bożej Trybunalskiej (z obrazem Matki Bożej Trybunalskiej – patronki Polskich Parlamentarzystów), ówczesny kościół oo. Pijarów – obecnie ewangelicko-augsburski, kościół oo. Dominikanów pw. św. Jacka i Doroty, Kościół Akademicki Panien Dominikanek pw. Matki Bożej Śnieżnej – stanowią dopełnienie świeckiej struktury przestrzennej.

³⁾ WNIOSEK O UZNANIE ZA POMNIK HISTORII PIOTRKÓW KRÓLEWSKI, SEJMOWY, TRYBUNALSKI
Opracowanie: KOMISJA DO PRZYGOTOWANIA WNIOSKU O WPISANIE NA LISTĘ POMNIKÓW HISTORII
w składzie: Paweł Czajka, Janusz Korczak – Ziolkowski, Katarzyna Szokalska, Zbigniew Białas, Waldemar Domarańczuk, Marcin Gąsior, Ks. Grzegorz Gogol, Ks. Jan Jakimiuk, Jolanta Kopeć, Tomasz Matuszak, Marta Walak, Renata Wojtczak, Jacek Ziętek Ks. ppłk Wiesław Żydel; Współpraca: Dorota Adamska, Paulina Bąk, Halina Braun, Jerzy Dankowski, Paulina Maćkowiak, Marlena Zygiel; Mapy: Paulina Maćkowiak, Piotrków Trybunalski, czerwiec 2018 r.

Rys. nr 4. Plan sytuacyjny nr 2 do wniosku o uznanie za pomnik historii pn. Piotrków Królewski, Sejmovy, Trybunalski, źródło - Wniosek o uznanie za pomnik historii pn. Piotrków Królewski, Sejmovy, Trybunalski

5.5. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków

Do obowiązków samorządu lokalnego należy ochrona zabytków, które znajdują się na terenie gminy. Zadania te precyzuje art. 4 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Gminy mają dbać między innymi o: „zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwale zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie” oraz zapobiegać „zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków”. Do obowiązków nałożonych przez ustawę na gminę należy: „uwzględnienie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska”, czemu ma służyć gminna ewidencja zabytków.

W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

- 1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru,
- 2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków,
- 3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Szczegółowe wytyczne na temat opracowania i prowadzenia gminnej ewidencji zabytków zostały określone w Rozporządzeniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. z 2011 r., Nr 113, poz. 661). Konsekwencją ujęcia obiektów lub obszarów niewpisanych do rejestru zabytków w gminnej ewidencji zabytków jest obowiązek uzgodnienia z wojewódzkim konserwatorem zabytków planowanych przy nich działań za pośrednictwem właściwego organu gminy lub organu administracji architektoniczno - budowlanej. Uzgodnienia z wojewódzkim konserwatorem zabytków w odniesieniu do ww. ustawy obiektów prowadzone są na etapie wydania decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego (art. 53. ust. 4 pkt 2, art. 60 ust. 1 ustawy z dnia 27 marca 2003 r.) oraz na etapie wydania decyzji o pozwoleniu na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego (art. 39 ust. 3 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane). Ponadto właściciele lub posiadacze zabytków ujętych w gminnej ewidencji zabytków mają obowiązek zawiadomienia wojewódzkiego konserwatora zabytków o wszelkich zagrożeniach, niekorzystnych zmianach oraz o zmianie stanu prawnego zabytku. Mają też obowiązek uczestniczenia w kosztach badań archeologicznych prowadzonych na swoim terenie.

Ustawa z dnia 18 marca 2010 r. o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz o zmianie innych ustaw (Dz. U. 2010 r. Nr 75, poz. 474) istotnie wzmacnia rangę gminnej ewidencji zabytków, poprzez między innymi obowiązek uzgadniania z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków projektów decyzji o ustaleniu o warunków zabudowy i zagospodarowania terenu (WZIZT) oraz projektów budowlanych dotyczących obiektów ujętych między innymi w gminnej ewidencji zabytków.

Gminna ewidencja zabytków jest dokumentem otwartym. Powinna być stale weryfikowana i aktualizowana.

Gminna ewidencja zabytków miasta Piotrkowa Trybunalskiego (GEZ) została przyjęta Zarządzeniem nr 61 Prezydenta Miasta Piotrkowa Trybunalskiego z dnia 3 marca 2014 r. w sprawie założenia gminnej ewidencji zabytków Miasta Piotrkowa Trybunalskiego w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych oraz zabytków archeologicznych z terenu gminy Miasta Piotrkowa Trybunalskiego. Spis obiektów ujętych w GEZ przedstawia Tabela nr 4 i 5 (stanowiska archeologiczne).

Tabela nr 4. Obiekty ujęte w gminnej ewidencji zabytków z terenu miasta Piotrkowa Trybunalskiego

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	OBIEKT	ULICA	NR
1	Piotrków Trybunalski	kamienica	Rynek Trybunalski/Szewska 1	1
2	Piotrków Trybunalski	kamienica	Rynek Trybunalski/Sieradzka 2	2
3	Piotrków Trybunalski	kamienica	Rynek Trybunalski/Rwańska 1/3	3
4	Piotrków Trybunalski	kamienica	Rynek Trybunalski	4
5	Piotrków	kamienica	Rynek Trybunalski/Plac Czarnieckiego 1	5

	Trybunalski			
6	Piotrków Trybunalski	kamienica	Rynek Trybunalski	7
7	Piotrków Trybunalski	kamienica	Rynek Trybunalski/Grodzka 2	8
8	Piotrków Trybunalski	kamienica	Rynek Trybunalski	9
9	Piotrków Trybunalski	kamienica	Rynek Trybunalski	10
10	Piotrków Trybunalski	kamienica	Rynek Trybunalski	11
11	Piotrków Trybunalski	kamienica	Szewska /Rycerska 12	3
12	Piotrków Trybunalski	kamienica	Szewska	10
13	Piotrków Trybunalski	kościół klasztorny rzymsko-katolicki Panien Dominikanek pw. Matki Boskiej Śnieżnej	Rycerska	3
14	Piotrków Trybunalski	dom klasztoru Panien Dominikanek	Rycerska	3
15	Piotrków Trybunalski	kamienica	Rycerska/Sieradzka 5	5
16	Piotrków Trybunalski	kamienica	Rycerska/Sieradzka 3	8
17	Piotrków Trybunalski	kamienica	Rycerska	14
18	Piotrków Trybunalski	kamienica	Rwańska/Sieradzka 1	2
19	Piotrków Trybunalski	kamienica	Sieradzka	4
20	Piotrków Trybunalski	kamienica	Sieradzka/Rycerska 10	6
21	Piotrków Trybunalski	kamienica	Sieradzka	8
22	Piotrków Trybunalski	kamienica	Sieradzka/Plac Kościuszki 7	10
23	Piotrków Trybunalski	kamienica	Rwańska	4
24	Piotrków Trybunalski	kamienica	Rwańska	5
25	Piotrków Trybunalski	kościół ewangelicko - augsburski (dawny kościół klasztorny rzymsko-katolicki OO. Pijarów)	Rwańska	6
26	Piotrków Trybunalski	dom kościoła ewangelicko-augsburskiego, dawniej dom klasztorny OO. Pijarów	Rwańska	6
27	Piotrków Trybunalski	kamienica	Łazienna - Mokra/Szewska 2	1
28	Piotrków Trybunalski	kamienica	Rynek Trybunalski/Łazienna Mokra 2	12
29	Piotrków Trybunalski	kamienica	Łazienna - Mokra	4
30	Piotrków Trybunalski	kamienica	Łazienna - Mokra	6
31	Piotrków Trybunalski	kamienica	Pijarska	1
32	Piotrków Trybunalski	kamienica	Pijarska	3
33	Piotrków Trybunalski	dom - oficyna kamienicy Rynek Trybunalski 10	Pijarska	7
34	Piotrków Trybunalski	kamienica	Konarskiego/Pijarska 5	4
35	Piotrków Trybunalski	kamienica	Krakowskie Przedmieście/ Pijarska 1	1
36	Piotrków Trybunalski	budynek mieszkalny	Farna	2
37	Piotrków Trybunalski	budynek mieszkalno - usługowy	Farna	3
38	Piotrków Trybunalski	budynek mieszkalny	Farna	4
39	Piotrków Trybunalski	budynek mieszkalno - usługowy	Farna/Grodzka 6	5
40	Piotrków Trybunalski	budynek mieszkalno - usługowy	Farna	6
41	Piotrków Trybunalski	kamienica	Farna	8

42	Piotrków Trybunalski	kamienica	Garncarska	7
43	Piotrków Trybunalski	kamienica	Garncarska	13
44	Piotrków Trybunalski	kamienica	Garncarska	21
45	Piotrków Trybunalski	mury obronne	Garncarska	-
46	Piotrków Trybunalski	kamienica	Grodzka/Konarskiego 2	1
47	Piotrków Trybunalski	dwie kamienice z oficynami	Grodzka	2
48	Piotrków Trybunalski	kamienica	Grodzka	3
49	Piotrków Trybunalski	kamienica - dawny "Złoty Róg"	Plac Kościuszki/Rycerska 5/ Sieradzka 5	6
50	Piotrków Trybunalski	kamienica - "EUROPA"	Plac Kościuszki	4
51	Piotrków Trybunalski	kamienica	Plac Czarnieckiego	2
52	Piotrków Trybunalski	kamienica	Plac Czarnieckiego/Wojska Polskiego 20	5
53	Piotrków Trybunalski	zajazd (dawny zajazd pod Matką Boską)	Plac Czarnieckiego	7
54	Piotrków Trybunalski	kamienica	Plac Czarnieckiego	8
55	Piotrków Trybunalski	kamienica	Plac Czarnieckiego	9
56	Piotrków Trybunalski	kamienica	Plac Czarnieckiego	10
57	Piotrków Trybunalski	dwie kamienice	Stronczyńskiego/Wojska Polskiego 28	4
58	Piotrków Trybunalski	kamienica	Stronczyńskiego	2
59	Piotrków Trybunalski	Gmach dawnego Gimnazjum Żeńskiego - murowany budynek Gimnazjum Żeńskiego wraz z działką nr 51/1 i ogrodzeniem dz. 51/1	Stronczyńskiego	1
60	Piotrków Trybunalski	kamienica	Starowarszawska	2
61	Piotrków Trybunalski	kamienica	Starowarszawska/Zamurowa 14, 16, 18	3
62	Piotrków Trybunalski	kamienica	Starowarszawska/Zamurowa 12	4
63	Piotrków Trybunalski	kamienica	Starowarszawska	5
64	Piotrków Trybunalski	kamienica	Starowarszawska	6
65	Piotrków Trybunalski	kamienica	Starowarszawska	7
66	Piotrków Trybunalski	kamienica	Starowarszawska	8
67	Piotrków Trybunalski	kamienica	Starowarszawska	9
68	Piotrków Trybunalski	kamienica	Starowarszawska	10
69	Piotrków Trybunalski	kamienica	Starowarszawska	11
70	Piotrków Trybunalski	kamienica	Starowarszawska	12
71	Piotrków Trybunalski	kamienica	Starowarszawska	13
72	Piotrków Trybunalski	kamienica	Starowarszawska	15
73	Piotrków Trybunalski	kamienica	Starowarszawska	16
74	Piotrków Trybunalski	kamienica	Starowarszawska	17/19
75	Piotrków Trybunalski	kamienica	Starowarszawska	18
76	Piotrków Trybunalski	kamienica	Starowarszawska	20
77	Piotrków Trybunalski	kamienica	Starowarszawska	25
78	Piotrków Trybunalski	kamienica (obiekt wyburzony)	Starowarszawska	27
79	Piotrków Trybunalski	zamek	Plac Zamkowy	4
80	Piotrków Trybunalski	kamienica	Plac Zamkowy	1
81	Piotrków Trybunalski	kamienica	Plac Zamkowy	2
82	Piotrków Trybunalski	Muzeum	Plac Zamkowy	3
83	Piotrków Trybunalski	kamienica	Wspólna	8
84	Piotrków Trybunalski	synagoga	Jerozolimska	29
85	Piotrków Trybunalski	synagoga mała (kiedyś szkoła żydowska przy synagodze)	Jerozolimska	29
86	Piotrków Trybunalski	kościół parafii rzymsko-katolickiej pw. św. Jakuba "Fara"	Krakowskie Przedmieście	2

87	Piotrków Trybunalski	plebania parafii rzymsko-katolickiej pw. św. Jakuba "Fara"	Krakowskie Przedmieście	2
88	Piotrków Trybunalski	wieżyczka komunikacyjna parafii rzymsko-katolickiej pw. św. Jakuba "Fara"	Krakowskie Przedmieście	2
89	Piotrków Trybunalski	zespół kościelny parafii rzymsko-katolickiej pw. św. Jakuba "Fara"	Krakowskie Przedmieście	2
90	Piotrków Trybunalski	ogrodzenie zespołu kościelnego - parafii rzymsko-katolickiej pw. św. Jakuba "Fara"	Krakowskie Przedmieście	2
91	Piotrków Trybunalski	cmentarz rzymsko-katolicki przykościelny	Krakowskie Przedmieście	2
92	Piotrków Trybunalski	kancelaria	Krakowskie Przedmieście	2
93	Piotrków Trybunalski	cmentarz żydowski "stary" - dziś skwer	Jerozolimska	29
94	Piotrków Trybunalski	kolegium stare - zespół klasztorny O.O. Jezuitów - obecnie I LO	Pijarska	2
95	Piotrków Trybunalski	kolegium nowe - zespół klasztorny OO. Jezuitów - obecnie I LO	Pijarska	2
96	Piotrków Trybunalski	budynek gospodarczy	Pijarska	2
97	Piotrków Trybunalski	sala gimnastyczna	Pijarska	2
98	Piotrków Trybunalski	kościół klasztorny rzym.-kat pw. św. Franciszka Ksawerego	Pijarska	4
99	Piotrków Trybunalski	zespół klasztorny OO. Jezuitów (obecnie Domu Zakonnego Towarzystwa Jezusowego)	Pijarska	4
100	Piotrków Trybunalski	mury obronne (miejskie)	Plac Niepodległości	-
101	Piotrków Trybunalski	kamienica	Plac Niepodległości	4
102	Piotrków Trybunalski	odcinek muru obronnego w zespole klasztornym Panien Dominikanek	Plac Kościuszki	3/5
103	Piotrków Trybunalski	klasztor Panien Dominikanek	Plac Kościuszki	5
104	Piotrków Trybunalski	kamienica	Słowackiego	1
105	Piotrków Trybunalski	zespół klasztorny OO. Bernardynów	Słowackiego	2
106	Piotrków Trybunalski	przykościelny cmentarz rzymsko-katolicki OO. Bernardynów	Słowackiego	2
107	Piotrków Trybunalski	park - dawny Ogród Bernardyński (przekształcony)	Słowackiego	2
108	Piotrków Trybunalski	brama klasztoru i kościoła OO. Bernardynów	Słowackiego	2
109	Piotrków Trybunalski	klasztor OO. Bernardynów	Słowackiego	2
110	Piotrków Trybunalski	kościół OO. Bernardynów (klasztorny rzymsko-katolicki) pw. Matki Boskiej Anielskiej i Św. Krzyża	Słowackiego	2
111	Piotrków Trybunalski	kamienica	Słowackiego	3
112	Piotrków Trybunalski	kamienica - Sąd Okręgowy (dawniej sąd i starostwo powiatowe)	Słowackiego	5
113	Piotrków Trybunalski	kamienica	Słowackiego	7
114	Piotrków Trybunalski	kamienica	Słowackiego	9
115	Piotrków Trybunalski	kamienica	Słowackiego	11
116	Piotrków Trybunalski	kamienica	Słowackiego	13
117	Piotrków Trybunalski	zespół kościelny	Słowackiego	15
118	Piotrków Trybunalski	cerkiew Parafii Prawosławnej pw. Wszystkich Świętych	Słowackiego	15
119	Piotrków Trybunalski	park przycerkiewny	Słowackiego	15
120	Piotrków Trybunalski	plebania - dawny "Dom Popów"	Słowackiego	16
121	Piotrków Trybunalski	kamienica	Słowackiego	18

122	Piotrków Trybunalski	kamienica	Słowackiego	20
123	Piotrków Trybunalski	kamienica	Słowackiego	21
124	Piotrków Trybunalski	kamienica	Słowackiego	22
125	Piotrków Trybunalski	kamienica	Słowackiego	23
126	Piotrków Trybunalski	kamienica	Słowackiego	24
127	Piotrków Trybunalski	kamienica	Słowackiego	26
128	Piotrków Trybunalski	zespół dworcowy Polskich Kolei Państwowych (zespół stacji dawnej kolei warszawsko-wiedeńskiej w Piotrkowie Tryb.)	Słowackiego/POW 3-5	29
129	Piotrków Trybunalski	wieża ciśnień - zbiornik wodny cylindryczny	Słowackiego	25
130	Piotrków Trybunalski	kamienica	Słowackiego	28
131	Piotrków Trybunalski	kamienica	Słowackiego	30
132	Piotrków Trybunalski	kamienica	Słowackiego	32
133	Piotrków Trybunalski	kamienica	Słowackiego	35
134	Piotrków Trybunalski	kamienica	Słowackiego	41
135	Piotrków Trybunalski	kamienica	Słowackiego	49
136	Piotrków Trybunalski	kamienica	Słowackiego	50
137	Piotrków Trybunalski	kamienica	Słowackiego	52
138	Piotrków Trybunalski	kamienica	Słowackiego	57
139	Piotrków Trybunalski	kamienica	Słowackiego	65
140	Piotrków Trybunalski	kamienica	Słowackiego	70
141	Piotrków Trybunalski	kamienica	Dąbrowskiego	3
142	Piotrków Trybunalski	kamienica	Dąbrowskiego	6
143	Piotrków Trybunalski	kamienica - siedziba Uniwersytetu Medycznego w Łodzi	Dąbrowskiego	7
144	Piotrków Trybunalski	kamienica (dawna siedziba dyrekcji Huty Szkła "Hortensja")	Dąbrowskiego	9
145	Piotrków Trybunalski	kamienica - salon meblowy	Dąbrowskiego	10
146	Piotrków Trybunalski	willa "Wanda" i oficyna willi - dawna siedziba Wojskowej Komisji Uzupelnień	Dąbrowskiego	14
147	Piotrków Trybunalski	kamienica	Dąbrowskiego	15
148	Piotrków Trybunalski	kamienica	Dąbrowskiego	16
149	Piotrków Trybunalski	kamienica	Dąbrowskiego	18
150	Piotrków Trybunalski	kamienica	Dąbrowskiego	20
151	Piotrków Trybunalski	kamienica	Sienkiewicza	4
152	Piotrków Trybunalski	kamienica	Sienkiewicza	6
153	Piotrków Trybunalski	kamienica - Szkoła Podstawowa nr 8 im. Emilii Plater	Sienkiewicza	8
154	Piotrków Trybunalski	kamienica - Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 4	Sienkiewicza	10/12
155	Piotrków Trybunalski	kamienica	Sienkiewicza	13a
156	Piotrków Trybunalski	kamienica	Sienkiewicza	14
157	Piotrków Trybunalski	hala targowa	Sienkiewicza	19
158	Piotrków Trybunalski	pałac - Państwowa Szkoła Muzyczna	Pasaż Rudowskiego	4
159	Piotrków Trybunalski	kamienica	Aleje 3-go Maja	3
160	Piotrków Trybunalski	kamienica - "INVEST - BANK" S.A. (Powszechny Bank Budowlany)	Aleje 3-go Maja	4
161	Piotrków Trybunalski	kamienica - kiedyś Szkoła Podstawowa nr 10 im. Mikołaja Reja	Aleje 3-go Maja	7
162	Piotrków Trybunalski	willa - Powiatowa Stacja Sanitarno - Epidemiologiczna (Sanepid)	Aleje 3-go Maja	8
163	Piotrków Trybunalski	kamienica	Aleje 3-go Maja	10
164	Piotrków Trybunalski	budynek handlowo-usługowy	Aleje 3-go Maja	11
165	Piotrków Trybunalski	resursa - Miejski Ośrodek Kultury	Aleje 3-go Maja	12

166	Piotrków Trybunalski	dom - klub i restauracja	Aleje 3-go Maja	14
167	Piotrków Trybunalski	kamienica	Aleje 3-go Maja	16
168	Piotrków Trybunalski	kamienica	Aleje 3-go Maja	17
169	Piotrków Trybunalski	kamienica	Aleje 3-go Maja	18
170	Piotrków Trybunalski	kamienica	Aleje 3-go Maja	19
171	Piotrków Trybunalski	kamienica	Aleje 3-go Maja	20
172	Piotrków Trybunalski	kamienica	Aleje 3-go Maja	21
173	Piotrków Trybunalski	kamienica	Aleje 3-go Maja	23
174	Piotrków Trybunalski	kamienica	Aleje 3-go Maja	29
175	Piotrków Trybunalski	kamienica - Ośrodek Szkolno-Wychowawczy - zespół szkół	Aleje 3-go Maja	36/38
176	Piotrków Trybunalski	kamienica	Aleje 3-go Maja/Zeromskiego 29	36/38
177	Piotrków Trybunalski	kamienica -dawny Gmach Izby Skarbowej i Kasy Gubernialnej	Piastowska	1
178	Piotrków Trybunalski	kamienica	Narutowicza/Próchnika 1	18
179	Piotrków Trybunalski	kamienica - Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie	Próchnika	34
180	Piotrków Trybunalski	dom mieszkalny	Narutowicza	2
181	Piotrków Trybunalski	kamienica	Jerozolimska	12
182	Piotrków Trybunalski	cmmentarz prawosławny Parafii Prawosławnej pw. "Wszystkich Świętych"	Cmentarna	10
183	Piotrków Trybunalski	cmmentarz rzymsko - katolicki Parafii rzymsko-katolickiej pw. św. Jakuba "stary"	Cmentarna	12
184	Piotrków Trybunalski	cmmentarz ewangelicki Parafii Ewangelicko-Augsburskiej	Cmentarna	14
185	Piotrków Trybunalski	kaplica pogrzebowa na cmentarzu prawosławnym	Cmentarna	10
186	Piotrków Trybunalski	kaplica grobowa Tatiany Maksimownej Andriejewej na cmentarzu prawosławnym	Cmentarna	10
187	Piotrków Trybunalski	mur cmentarny z bramą cmentarza prawosławnego	Cmentarna	10
188	Piotrków Trybunalski	kaplica cmentarna A.K. Juttner rzymsko-katolicka "stary"	Cmentarna	10/12
189	Piotrków Trybunalski	kaplica cmentarna Adeli Burchard rzymsko-katolicka (cmentarz rzym-kat. "stary")	Cmentarna	12
190	Piotrków Trybunalski	cmmentarz rzymsko-katolicki "nowy"	Partyzantów	1
191	Piotrków Trybunalski	cmmentarz wojenny z I i II wojny	Partyzantów	1
192	Piotrków Trybunalski	cmmentarz żydowski	Spacerowa	93
193	Piotrków Trybunalski	kapliczka rzymsko-katolicka (przydrożna)	Krzywa	14
194	Piotrków Trybunalski	kamienica	Krakowskie Przedmieście	24
195	Piotrków Trybunalski	kapliczka rzymsko-katolicka z rzeźbą Matki Boskiej Niepokalanego Poczęcia	Krakowskie Przedmieście	31/33
196	Piotrków Trybunalski	kościół parafii rzymsko -katolickiej pw. Najświętszej Marii Panny	Krakowskie Przedmieście	31/33
197	Piotrków Trybunalski	przykościelny cmentarz rzymsko-katolicki przy parafii rzymsko-katolickiej pw. Nawiedzenia NMP.	Krakowskie Przedmieście	31/33
198	Piotrków Trybunalski	kamienica	Krakowskie Przedmieście	42
199	Piotrków Trybunalski	kamienica	Krakowskie Przedmieście	44
200	Piotrków Trybunalski	park	Belzacka	-
201	Piotrków Trybunalski	szpital i zakład opieki medycznej	Wojska Polskiego	2
202	Piotrków Trybunalski	kamienica	Wojska Polskiego	3
203	Piotrków Trybunalski	kamienica	Wojska Polskiego/ Jerozolimska 3	5
204	Piotrków Trybunalski	kamienica	Wojska Polskiego	7

205	Piotrków Trybunalski	kamienica	Wojska Polskiego	9
206	Piotrków Trybunalski	kamienica	Wojska Polskiego	10
207	Piotrków Trybunalski	kamienica	Wojska Polskiego	11
208	Piotrków Trybunalski	kamienica	Wojska Polskiego	13
209	Piotrków Trybunalski	kamienica	Wojska Polskiego/Plac Czarnieckiego 4/Rwańska 9	22
210	Piotrków Trybunalski	kamienica	Wojska Polskiego	23a
211	Piotrków Trybunalski	kamienica - przedszkole niepubliczne	Wojska Polskiego	27
212	Piotrków Trybunalski	kamienica	Wojska Polskiego	29/31
213	Piotrków Trybunalski	kamienica	Wojska Polskiego	32
214	Piotrków Trybunalski	kamienica	Wojska Polskiego	33
215	Piotrków Trybunalski	kamienica	Wojska Polskiego	34
216	Piotrków Trybunalski	kamienica - przedszkole niepubliczne	Wojska Polskiego	36
217	Piotrków Trybunalski	kamienica	Wojska Polskiego	38
218	Piotrków Trybunalski	kamienica	Wojska Polskiego	39
219	Piotrków Trybunalski	kamienica	Wojska Polskiego	40
220	Piotrków Trybunalski	kamienica	Wojska Polskiego	41/43
221	Piotrków Trybunalski	kamienica	Wojska Polskiego	44
222	Piotrków Trybunalski	kamienica	Wojska Polskiego	45
223	Piotrków Trybunalski	kamienica	Wojska Polskiego	48
224	Piotrków Trybunalski	kamienica	Wojska Polskiego	50
225	Piotrków Trybunalski	kamienica	Wojska Polskiego	52
226	Piotrków Trybunalski	kamienica	Wojska Polskiego	54
227	Piotrków Trybunalski	kamienica	Wojska Polskiego	55
228	Piotrków Trybunalski	kamienica	Wojska Polskiego	58
229	Piotrków Trybunalski	dom	Wojska Polskiego	61
230	Piotrków Trybunalski	kamienica	Wojska Polskiego	62
231	Piotrków Trybunalski	kamienica	Wojska Polskiego	63
232	Piotrków Trybunalski	kamienica	Wojska Polskiego	64
233	Piotrków Trybunalski	kamienica	Wojska Polskiego	65
234	Piotrków Trybunalski	kamienica	Wojska Polskiego	67
235	Piotrków Trybunalski	kamienica	Wojska Polskiego	69
236	Piotrków Trybunalski	kamienica	Wojska Polskiego	71
237	Piotrków Trybunalski	kamienica	Wojska Polskiego	74/76
238	Piotrków Trybunalski	siedziba towarzystw - Pogotowie Opiekuńcze w Piotrkowie Tryb.	Wojska Polskiego	75
239	Piotrków Trybunalski	kamienica - Instytut Medyczny	Wojska Polskiego	77
240	Piotrków Trybunalski	kamienica	Wojska Polskiego	79
241	Piotrków Trybunalski	kamienica	Wojska Polskiego	83
242	Piotrków Trybunalski	kamienica	Wojska Polskiego	85
243	Piotrków Trybunalski	kamienica	Wojska Polskiego	93
244	Piotrków Trybunalski	kamienica	Wojska Polskiego	95
245	Piotrków Trybunalski	budynek więzienny - obecnie obiekt handlowo-usługowy-biurowy	Wojska Polskiego/Rwańska 8	24
246	Piotrków Trybunalski	park miejski im. ks. J. Poniatowskiego	Żeromskiego/Żwirki	22
247	Piotrków Trybunalski	zamek - siedziba Łódzkiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Bartoszewicach, Rejon Piotrków Tryb.	Kasztelańska	9
248	Piotrków Trybunalski	park zamkowy	Kasztelańska	9
249	Piotrków Trybunalski	dom mieszkalny	Sulejowska	7
250	Piotrków Trybunalski	przędzalnia manufaktury włókienniczej - budynek po byłym "Sigmatexie"	Sulejowska	45
251	Piotrków Trybunalski	szkoła-Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 1	Roosevelta	1

252	Piotrków Trybunalski	Stare Miasto-układ przestrzenny ("Dzielnica Staromiejska" - Plac Trybunalski wraz z zabudową oraz arteriami wylotowymi)	Stare Miasto	-
253	Piotrków Trybunalski	Urbanistyka-układ przestrzenny	Urbanistyka - układ przestrzenny	-
254	Piotrków Trybunalski	dzwonnica murowana	Krakowskie Przedmieście	31/33
255	Piotrków Trybunalski	kamienica	Dąbrowskiego	11a
256	Piotrków Trybunalski	klasztor OO. Pijarów - były areszt	Rwańska/Wojska Polskiego 24	8
257	Piotrków Trybunalski	dom manufaktury włókienniczej	Sulejowska	47
258	Piotrków Trybunalski	komin kotłowni	Sulejowska	47
259	Piotrków Trybunalski	budynek sali gimnastycznej Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych nr 1	Roosevelta	1
260	Piotrków Trybunalski	willa fabryczna	Kostromska	37
261	Piotrków Trybunalski	Szkoła Podstawowa Nr 11 im. Henryka Sienkiewicza	Szmidta	3
262	Piotrków Trybunalski	budynek stacji kolejki wąskotorowej PKP	Przemysłowa	27
263	Piotrków Trybunalski	magazyn dawnej stacji kolejki wąskotorowej PKP	Przemysłowa	27
264	Piotrków Trybunalski	parowozownia kolei wąskotorowej	Przemysłowa	27
265	Piotrków Trybunalski	szalet stacyjny (nieużytkowany) kolei wąskotorowej	Przemysłowa	27
266	Piotrków Trybunalski	kapliczka Matki Boskiej	Narutowicza	42
267	Piotrków Trybunalski	kapliczka	Cmentarna	-
268	Piotrków Trybunalski	kapliczka	Zamkowa/Curie Skłodowskiej 1/Wojska Polskiego 2	24
269	Piotrków Trybunalski	kapliczka	Batorego	-
270	Piotrków Trybunalski	kapliczka	Reymonta	7
271	Piotrków Trybunalski	kaplica cmentarna na cmentarzu ewangelickim	Cmentarna	14
272	Piotrków Trybunalski	kamienica	Plac Czarnieckiego	3
273	Piotrków Trybunalski	kamienica	Zamurowa	11
274	Piotrków Trybunalski	kościelnia (dawna)	Zamkowa	24
275	Piotrków Trybunalski	sąd powiatowy	Toruńska	4
276	Piotrków Trybunalski	cmentarz prawosławny przykościelny	Słowackiego	15
277	Piotrków Trybunalski	kamienica	Pereca	6
278	Piotrków Trybunalski	budynek dworca	P.O.W.	5
279	Piotrków Trybunalski	wiąta peronowa	P.O.W.	5
280	Piotrków Trybunalski	budynek handlowy (dawny budynek biurowy / administracyjny)	P.O.W./Słowackiego 29	5
281	Piotrków Trybunalski	budynek biurowy (dawny dom mieszkalny pracowników kolei)	P.O.W./Słowackiego 27	5
282	Piotrków Trybunalski	budynek ekspedycji (magazyn ekspedycji dworca PKP)	P.O.W.	3b
283	Piotrków Trybunalski	pompiwnia nr 2 dworca PKP	Słowackiego	29
284	Piotrków Trybunalski	budynek biurowo - gospodarczy - dawna parowozownia dworca PKP (bez przebudowanych segmentów skrajnych)	Słowackiego	29
285	Piotrków Trybunalski	magazyn (magazyn zasobów dworca PKP)	Słowackiego	29
286	Piotrków Trybunalski	piwnica na naftę i olej dworca PKP	Słowackiego	29
287	Piotrków Trybunalski	piwnica na naftę dworca PKP	Słowackiego	29
288	Piotrków Trybunalski	budynek mieszkalny i komisariat SOK (dawne warsztaty)	Słowackiego	29

		mechaniczne dworca PKP)		
289	Piotrków Trybunalski	biblioteka (dawny budynek mieszkalny)	Słowackiego	29
290	Piotrków Trybunalski	budynek mieszkalny (dawne koszary drogowe dworca PKP)	Słowackiego	29
291	Piotrków Trybunalski	zespół klasztorny OO. Pijarów	Rwańska	6
292	Piotrków Trybunalski	zespół klasztorny Panien Dominikanek	Rycerska	3
293	Piotrków Trybunalski	ogrodzenie klasztoru OO. Bernardynów	Słowackiego	2
294	Piotrków Trybunalski	kościół klasztorny rzymsko - katolicki pw. św. Jacka i Doroty (w zespole klasztornym dominikanów)	Wojska Polskiego	35
295	Piotrków Trybunalski	klasztor poddominikański OO. Dominikanów (obecnie plebania)	Wojska Polskiego	35
296	Piotrków Trybunalski	kaplica rzymsko-katolicka pw. Matki Boskiej Różańcowej przy kościele poddominikańskim	Wojska Polskiego	35
297	Piotrków Trybunalski	dawny zespół klasztorny OO. Dominikanów	Wojska Polskiego	35
298	Piotrków Trybunalski	kamienica	Zamurowa/Zamkowa/Farna 2	7
299	Piotrków Trybunalski	kamienica	Pereca	4
300	Piotrków Trybunalski	zespół budynków szpitalnych	Wojska Polskiego/Zamkowa 24	2
301	Piotrków Trybunalski	ementarz ewangelicki z I wojny światowej	Witosa/Meszcze	12
302	Piotrków Trybunalski	parowozownia (ob. lokomotywnia) z obrotnicą stacji towarowej	Roosevelta/Towarowa 1	9
303	Piotrków Trybunalski	warsztaty parowozowni stacji towarowej	Roosevelta/Towarowa 1	9
304	Piotrków Trybunalski	budynek administracyjno-socjalny stacji towarowej	Roosevelta/Towarowa 1	9
305	Piotrków Trybunalski	budynek mieszkalny stacji towarowej	Roosevelta/Towarowa 1	9
306	Piotrków Trybunalski	budynek mieszkalny (dawny dom dozorczy 8. odstępu drogowego) stacji towarowej	Roosevelta/Towarowa 1	9
307	Piotrków Trybunalski	budynek ekspedycji towarowej	Roosevelta/Towarowa 1	9
308	Piotrków Trybunalski	budynek mieszkalny wielorodzinny	Roosevelta	9
309	Piotrków Trybunalski	budynek gospodarczy północny stacji towarowej (komórki lokatorskie)	Roosevelta	9
310	Piotrków Trybunalski	budynek gospodarczy południowy stacji towarowej (komórki lokatorskie)	Roosevelta	9
311	Piotrków Trybunalski	wodociągowa wieża ciśnień stacji towarowej	Roosevelta/Towarowa 1	9
312	Piotrków Trybunalski	budynek pompowni wody	Roosevelta/Towarowa 1	9
313	Piotrków Trybunalski	schron przeciwlotniczy	Roosevelta/Towarowa 1	9

* obiekty napisane wytłuszczonym drukiem wpisane są do rejestru zabytków

5.6. Zabytki archeologiczne w gminnej ewidencji zabytków

Zgodnie z art. 3 pkt. 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami zabytkiem archeologicznym jest zabytek nieruchomy, będący powierzchniową, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem.

Przedmiotem ochrony są zatem nie tylko poszczególne wytwory człowieka, ale i ich kulturowy kontekst - razem tworzą integralną całość, w terminologii naukowej zwaną stanowiskiem archeologicznym. Wydzielony wytwór określa się natomiast mianem artefaktu. Stanowiskiem archeologicznym jest obszar występowania archeologicznych zabytków nieruchomych i ruchomych jako spójnej całości, zaś artefaktem jest wydzielony, indywidualny zabytek ruchomy, np. pozyskany w trakcie badań archeologicznych. Wzajemne powiązanie przestrzenne poszczególnych nieruchomych i ruchomych części stanowiska archeologicznego stanowi właściwą, oryginalną i niepowtarzalną substancję zabytku archeologicznego.

Zgodnie z ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wszystkie zabytki archeologiczne, bez względu na stan zachowania, podlegają ochronie i opiece. Na obszarach występowania stanowisk archeologicznych oraz w strefie ich ochrony, prowadząc inwestycje wymagające robót ziemnych, przed uzyskaniem pozwolenia na budowę lub przed rozpoczęciem prac ziemnych, należy przeprowadzić ratownicze badania archeologiczne w zakresie uzgodnionym z wojewódzkim konserwatorem zabytków. Wyniki badań często stanowią jedyną dokumentację następujących po sobie faktów osadniczych na tym terenie. Pozwalają one skorygować, uszczegółowić i potwierdzić informacje uzyskane ze źródeł pisanych. Pozyskany w trakcie badań materiał ruchomy umożliwia uzupełnienie danych o kulturze materialnej mieszkańców. Należy przy tym pamiętać, że zasięg stanowisk archeologicznych został wyznaczony na mapach na podstawie badań powierzchniowych i niekoniecznie może dokładnie odpowiadać zasięgowi występowania pozostałości osadnictwa pradziejowego pod ziemią. Dlatego należy traktować go zawsze orientacyjnie, ponieważ może okazać się, że obiekty archeologiczne zalegają także w sąsiedztwie wyznaczonego na podstawie obserwacji powierzchniowej, zasięgu stanowiska.

Obszar miasta Piotrkowa Trybunalskiego został rozpoznany stosowaną obecnie metodą powszechnej inwentaryzacji zabytków archeologicznych Polski pod nazwą Archeologiczne Zdjęcie Polski. Na terenie miasta Piotrkowa Trybunalskiego znajduje się 48 zewidencjonowanych stanowisk archeologicznych (Tabela nr 5) ujętych w gminnej ewidencji zabytków archeologicznych. Nie występują stanowiska wpisane do rejestru zabytków.

Tabela nr 5. Stanowiska archeologiczne ujęte w gminnej ewidencji zabytków na terenie miasta Piotrkowa Trybunalskiego

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	OBIEKT	NR OBSZARU AZP	NR ST. NA OBSZARZE AZP	NR ST. W MIEJSCOWOŚCI
1	Piotrków Trybunalski (kolonia Byki)	osada	73-53	7	1
2	Piotrków Trybunalski (Byki)	pałac	73-54	4	1
3	Piotrków Trybunalski (Byki)	osada	73-54	5	3
4	Piotrków Trybunalski (Byki)	cmentarzysko z okresu wczesnego średniowiecza - późnego średniowiecza	73-54	10	2
5	Piotrków Trybunalski	1. ślad osadniczy z późnego średniowiecza 2. osada z okresu nowożytnego	73-54	12	25
6	Piotrków Trybunalski	osada	73-54	13	26
7	Piotrków Trybunalski (Meszcze)	1. ślad osadniczy kultury przeworskiej z okresu wpływów rzymskich 2. osada z okresu nowożytnego	73-54	21	27
8	Piotrków Trybunalski (Meszcze)	1. ślad osadniczy z okresu późnego średniowiecza 2. osada z okresu nowożytnego	73-54	22	28
9	Piotrków Trybunalski	osada z okresu późne średniowiecze - okres nowożytny	74-53	9	16
10	Piotrków Trybunalski	1. ślad osadniczy z późnego średniowiecza 2. osada z okresu nowożytnego	74-53	10	17
11	Piotrków Trybunalski	osada z okresu nowożytnego	74-53	11	18
12	Piotrków Trybunalski	osada z okresu nowożytnego	74-53	12	19
13	Piotrków Trybunalski	osada z okresu nowożytnego	74-53	13	21
14	Piotrków Trybunalski	osada z okresu nowożytnego	74-53	14	20
15	Piotrków Trybunalski	STARE MIASTO (kultura staropolska - polska) z późnego średniowiecza - okresu nowożytnego	74-54	1	12
16	Piotrków Trybunalski	SKARB (kultura polska)	74-54	2	1
17	Piotrków Trybunalski	1. SKARB 2. SKARB 3. RATUSZ	74-54	3	2
18	Piotrków Trybunalski	ślad osadniczy kultury łużyckiej	74-54	4	3
19	Piotrków Trybunalski	ślad osadniczy (pradzieje)	74-54	5	4
20	Piotrków Trybunalski	ślad osadniczy (pradzieje)	74-54	6	5
21	Piotrków Trybunalski	ślad osadniczy kultury staropolskiej	74-54	7	6

22	Piotrków Trybunalski	zamek	74-54	8	7
23	Piotrków Trybunalski	śląd osadniczy kultury przeworskiej	74-54	9	8
24	Piotrków Trybunalski	skarb kultury prapolskiej	74-54	10	9
25	Piotrków Trybunalski (Zalesice)	cmentarzysko popielniowe kultury pomorskiej	74-54	13	3
26	Piotrków Trybunalski (Świerczów)	1. cmentarzysko kultury pomorskiej z okresu lateńskiego 2. osada kultury przeworskiej z okresu rzymskiego	74-54	14	1
27	Piotrków Trybunalski (Kleszcz)	cmentarzysko kultury trzcinieckiej	74-54	15	1
28	Piotrków Trybunalski	śląd osadniczy kultury przeworskiej	74-54	16	10
29	Piotrków Trybunalski (Zalesice)	osada kultury przeworskiej	74-54	26	4
30	Piotrków Trybunalski	cmentarzysko	74-54	27	11
31	Piotrków Trybunalski	1.miasto kultury prapolskiej-polskiej z okr. średniowiecza- okr. nowożytnego 2.klasztor kultury polskiej z okr. nowożytnego	74-54	28	12
32	Piotrków Trybunalski	cmentarzysko popielniowe kultury grobów kłozowych	74-54	29	13
33	Piotrków Trybunalski	śląd osadniczy kultury staropolskiej	74-54	30	22
34	Piotrków Trybunalski	1.osada kultury staropolskiej 2.śląd osadniczy kultury polskiej	74-54	31	15
35	Piotrków Trybunalski	1.krzemienica 2.osada kultury pucharów lejkowatych(?) lub kultury ceramiki sznurowej (?) 3.osada kultury huzyckiej	74-54	33	23
36	Piotrków Trybunalski	osada kultury polskiej	74-54	34	24
37	Piotrków Trybunalski	1.śląd osadniczy kultury staropolskiej z późnego średniowiecza 2.śląd osadnictwa kultury polskiej z okresu nowożytnego	74-54	35	29
38	Piotrków Trybunalski	osada kultury polskiej	74-54	36	30
39	Piotrków Trybunalski	1.śląd osadnictwa kultury przeworskiej z okresu wpływów rzymskich 2.osada kultury polskiej okresu nowożytnego	74-54	37	31
40	Piotrków Trybunalski	osada kultury polskiej	74-54	38	32
41	Piotrków Trybunalski	śląd osadnictwa (pradzieje)	74-54	39	33
42	Piotrków Trybunalski	osada kultury polskiej	74-54	40	34
43	Piotrków Trybunalski	1.śląd osadnictwa (pradzieje) z epoki kamienia/epoki brązu 2.osada kultury polskiej z okresu nowożytnego	74-54	41	35
44	Piotrków Trybunalski	osada kultury polskiej	74-54	42	36
45	Piotrków Trybunalski	1.śląd osadnictwa kultury staropolskiej z późnego średniowiecza 2.śląd osadnictwa kultury polskiej z okresu nowożytnego	74-54	43	37
46	Piotrków Trybunalski	osada kultury polskiej	74-54	44	38
47	Piotrków Trybunalski	1. śląd osadnictwa kultury staropolskiej z późnego średniowiecza 2. śląd osadnictwa kultury polskiej z okr. nowożytnego	74-54	45	39
48	Piotrków Trybunalski	1. śląd osadnictwa kultury staropolskiej (fragment ceramiki); 2. osada kultury polskiej (fragment ceramiki).	74-53	56	41

6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy – analiza SWOT

Analiza SWOT stanowi jedną z najpopularniejszych technik analitycznych, pozwalających na porządkowanie informacji oraz diagnozowanie sytuacji wspólnoty samorządowej w konkretnym aspekcie. Stanowi użyteczną pomoc przy dokonywaniu oceny zasobów i otoczenia danej jednostki samorządu terytorialnego, ułatwia też identyfikację problemów i określenie priorytetów rozwoju. Jej nazwa to skrót od pierwszych liter angielskich słów, stanowiących jednocześnie pola przyporządkowania czynników mogących mieć wpływ na powodzenie planu strategicznego – silne strony, słabe strony, szanse i zagrożenia.

Czynniki rozwoju podzielić można – ze względu na ich pochodzenie – na wewnętrzne, na które społeczność lokalna ma wpływ (silne i słabe strony), oraz na czynniki zewnętrzne – umiejscowione w bliższym i dalszym otoczeniu jednostki (szanse i zagrożenia), na które społeczność lokalna nie ma bezpośredniego wpływu. Jednocześnie czynniki te można podzielić według kryterium charakteru wpływu na społeczność lokalną, dzięki czemu wyróżnić można czynniki: pozytywne, czyli atuty i szanse, oraz negatywne, czyli słabości i zagrożenia.

W Tabeli nr 6 zostały przedstawione silne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia dotyczące zasobu zabytkowego, warunków dla realizacji działań w zakresie inicjowania, wspierania, koordynowania badań i prac budowlanych w odniesieniu do nieruchomości zabytkowych, jak również upowszechniania i promowania dziedzictwa materialnego i niematerialnego dla rozwoju miasta Piotrkowa Trybunalskiego, które w zakresie walorów i zasobów dziedzictwa kulturowego i tożsamości regionalnej posiada bardzo duży potencjał, co jest związane z wysokimi walorami krajobrazu kulturowego, bogatą historią, istnieniem wielu cennych obiektów reprezentujących różne kultury.

Tabela nr 6. Analiza SWOT

CZYNNIKI ZEWNĘTRZNE I WEWNĘTRZNE MAJĄCE WPŁYW NA DZIEDZICTWO KULTUROWE W MIEŚCIE PIOTRKÓW TRYBUNALSKI	
SILNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> · zabytki wysokiej rangi – zamek, zespół klasztorny oo. Jezuitów, zespół klasztorny oo. Bernardynów, zespół klasztorny Panien Dominikanek, kościół parafialny pw. św. Jakuba, zespół cmentarzy i dworzec PKP; · zachowany w znacznym stopniu historyczny układ urbanistyczny miasta; · 11 obiektów/obszarów wskazanych jako obiekty reprezentatywne w Wojewódzkim programie opieki nad zabytkami na lata 2016 – 2019; · wysoka kultura niematerialna – folklor, tradycje regionu, przekazywanie wielu legend; · występowanie szlaków kulturowych – Zamków, Kolei Warszawsko – Wiedeńskiej, Traktu Wielu Kultur; · produkty regionalne, w tym tradycja piwowarstwa oraz marcepanu; · tradycje związane z szklaną przeszłością Piotrkowa – Hutami szkła i ich wyrobami; · jednolite i kompleksowe oznakowanie atrakcji kulturowych na terenie Miasta Piotrków Trybunalski; · opracowane miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego gminy uwzględniające ochronę dziedzictwa kulturowego oraz wyznaczone strefy ochrony konserwatorskiej; · dotowanie zabytków – konkurs „Nowa Elewacja” oraz na konkurs na wykonywanie prac konserwatorskich i remontowych w obiektach sakralnych położonych na terenie Miasta Piotrkowa Trybunalskiego wpisanych do rejestru zabytków, Młode Stare Miasto; · tereny objęte prawnymi formami ochrony przyrody: park krajobrazowy, pomniki przyrody i użytki ekologiczne; · aktywna działalność Miejskiego Ośrodka Kultury (MOK), Muzeum oraz Centrum Informacji Turystycznej (CIT); · bogata gama imprez o charakterze kulturowym; · dogodny połączenie komunikacyjne – lokalizacja blisko autostrady A1. 	<ul style="list-style-type: none"> · stan zabezpieczenia niektórych obiektów zabytkowych, postępujący proces ich niszczenia; · niewystarczające środki z budżetu miasta przeznaczane na ochronę zabytków; · stosunkowo niewielka dbałość właścicieli o obiekty wpisane do gminnej ewidencji zabytków; · zły stan techniczny niektórych obiektów zabytkowych; · nie w pełni wykorzystane zasoby przyrodniczo- kulturowe – elementy kolejki wąskotorowej, parowozownia towarowa, brak wypracowanego produktu regionalnego; · niszczenie zabytków przemysłowych (Huty Szkła); · zaniedbania XIX-wiecznej zabudowy historycznej Starego Miasta (Podzamcze).
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> · wzrastająca liczba właścicieli przeprowadzających prac remontowo-budowlanych przez prywatnych właścicieli obiektów zabytkowych; · kreatywność inwestorów turystycznych; · utworzenie pomnika historii; 	<ul style="list-style-type: none"> · odpływ wysoko wykwalifikowanej kadry z terenu gminy, migracja zarobkowa młodszych pokoleń i związane z tym ztracanie więzi z regionem; · brak realnych systematycznych zachęt dla prywatnych inwestycji

<ul style="list-style-type: none"> · możliwość utworzenia Parku Kulturowego; · szansa rozwoju turystyki pielgrzymkowej; · kreowanie nowych obszarów i produktów turystycznych w oparciu o atrakcyjny sposób zagospodarowania obiektów zabytkowych; · systematyczne opracowywanie aktualizacji dokumentów na poziomie miasta; · rosnąca rola samorządu włączającego się w sferę ochrony dziedzictwa; · wprowadzenie i egzekwowanie polityki ochrony walorów środowiska naturalnego i kształtowania przestrzennego; · możliwość wsparcia finansowego z różnych źródeł, w tym ze środków Unii Europejskiej; · wzrost dotacji na prace z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami, w tym na prace konserwatorskie; · moda na folklor – podniesienie atrakcyjności obszaru poprzez kreowanie produktów i imprez o charakterze kulturowym; · realizacja projektu rewitalizacji Podzamcza – „Młode Stare Miasto”; · rewitalizacja obiektów po przemyśle (Huty Szkła), Manufaktura na Bugaju; · współpraca z organizacjami dająca szansę odnowy zabytków na Szlaku, Kolei warszawsko-Wiedeńskiej, Zamków i innych; · wypracowanie form współpracy jednostek działających na rzecz ochrony zabytków – organów rządowych, samorządowych i organizacji społecznych. 	<ul style="list-style-type: none"> w zabytki; · pogarszający się stan techniczny niektórych obiektów zabytkowych na terenie miasta; · bardzo wysokie koszty remontów obiektów zabytkowych; · skomplikowane procedury w ubieganiu się o środki zewnętrzne skutkujące stosunkowo niewielkim wykorzystaniem środków z Unii Europejskiej, zwłaszcza przez osoby prywatne; · działania inwestycyjne prowadzone m.in. przez prywatnych właścicieli obiektów, w których interes indywidualny inwestora jest przedkładany nad dobro społeczne, tj. dobro zabytku; · samowola budowlana – wprowadzanie elementów obcych, nowej zabudowy, np. nieprzemyślanej, niezgodnej z historyczną kolorystyką oraz samowola reklamowa; · niedostosowanie sposobu użytkowania niektórych obiektów zabytkowych do ich charakteru; · położenie geograficzne – bliskość miasta Łodzi.
---	---

7. Założenia programowe oraz zasady oceny realizacji Gminnego programu opieki nad zabytkami

GPOnZ służy ochronie i wykorzystaniu lokalnych zasobów dziedzictwa kulturowego w różnych dziedzinach życia społecznego. Realizacja wyznaczonych celów wymaga przede wszystkim zmiany w świadomości, szczególnie w obszarze odpowiedzialności, jednostki samorządu terytorialnego, podmiotów, instytucji i sfer funkcjonalnych, które odpowiadają za ochronę środowiska kulturowego i naturalnego, za ład i zagospodarowanie przestrzenne, a także wyznaczone kierunki rozwoju miasta. Ważne jest także, aby właściciele zabytkowych obiektów zmienili swoje podejście, przyczyniając się w ten sposób do poprawy stanu zachowania wszelkich dóbr środowiska kulturowego i naturalnego.

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami określa główne cele GPOnZ, do których należą:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju,
- uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej,
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania,
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego,
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami,
- określenie warunków współpracy w właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków,
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

W GPOnZ wyznaczono cel strategiczny oraz cel operacyjny, dla których opracowano trzy działania wraz z zadaniami, które stanowią kontynuację poprzedniego Programu. Zostały one sformułowane w perspektywie wieloletniej i wykraczają często poza czteroletni okres obowiązywania GPOnZ. Możliwy jest podział realizacji zadań na podokresy w powiązaniu z ustawowym obowiązkiem złożenia po 2 latach przez władze miasta sprawozdania z częściowego wykonania GPOnZ. Wykonanie takiego sprawozdania powinno być poprzedzone oceną poziomu realizacji GPOnZ, która powinna uwzględniać: wykonanie zadań, które zostały przyjęte do realizacji w czteroletnim okresie obowiązywania GPOnZ oraz efektywność ich wykonania. Sposób weryfikacji zadań został ujęty w ostatniej kolumnie w Tabelach nr 7, 8 i 9.

CEL STRATEGICZNY: **CENNE DZIEDZICTWO KULTUROWE MIASTA PIOTRKOWA TRYBUNALSKIEGO PODSTAWĄ DUMY I MOTYWEM ROZWOJU.**

CEL OPERACYJNY: **KREOWANIE WARTOŚCI I WALORÓW MIASTA PIOTRKOWA TRYBUNALSKIEGO.**

Tabela nr 7. Zadania w ramach Działania nr I

DZIAŁANIE I. ZACHOWANIE CIĄGŁOŚCI CENNYCH WARTOŚCI DZIEDZICTWA KULTUROWEGO.	
<p>W celu zachowania cennego dziedzictwa kulturowego Miasta Piotrków Trybunalski są tworzone odpowiednie warunki i procedury postępowania wspierające rewitalizacje, rewaloryzacje i remonty obszarów i obiektów zabytkowych. Należy prowadzić dalsze skuteczne działania w celu pozyskania funduszy ze środków zewnętrznych.</p>	
ZADANIA	SPOSÓB WERYFIKACJI
Zintegrowana – kompleksowa rewitalizacja tkanki urbanistycznej w ramach projektu „Rewitalizacja terenów Podzamcza - Młode Stare Miasto w Piotrkowie Trybunalskim”.	Jakie działania zaplanowano, jakie podjęto, z kim współpracowano, wysokość zaplanowanych/poniesionych środków
<p>Promowanie obiektów reprezentatywnych wyznaczonych w Wojewódzkim programie opieki nad zabytkami w województwie łódzkim na lata 2016 – 2019:</p> <ul style="list-style-type: none"> – układ urbanistyczny, – zespół zamkowo - parkowy Bykowskich Piotrków Trybunalski ul. Kasztelańska 9, – zespół dworca Kolei Warszawsko-Wiedeńskiej, – Zamek Królewski Zygmunta Starego, pl. Zamkowy 4, – zespół cmentarzy: rzymskokatolicki, prawosławny, ewangelicki, wojskowy, żydowski, ul. Cmentarna/Partyzantów/Spacerowa, – zespół klasztorny oo. Jezuitów, ul. Pijarska 2/4, – zespół klasztorny oo. Bernardynów ul. Słowackiego 2, – cerkiew prawosławna pw. Wszystkich Świętych, ul. Słowackiego 15, – zespół klasztorny ss. Dominikanek, ul. Strączyńskiego 3, ul. Rycerska 3, – Sąd, ul. Słowackiego 5, – kościół parafialny pw. św. Jakuba – fara, ul. Krakowskie Przedmieście. 	Jakie obiekty promowano, gdzie i w jakiej formie, jakie jednostki brały udział w realizacji zadania, wartość poniesionych środków
Ochrona, rewaloryzacja i rozwój turystyki kulturowej i pielgrzymkowej w oparciu o cenne obiekty sakralne klasztor Ojców Bernardynów Podwyższenia św. Krzyża – Sanktuarium Matki Bożej Piotrkowskiej, kościół jezuitów – Sanktuarium Matki Bożej Trybunalskiej z uwzględnieniem kościołów i lokalnych kapliczek.	Czy i w jakiej formie współpracowano z Parafiami, czy przełożyło się to na rozwój turystyki pielgrzymkowej i ilość turystów
Przeprowadzenie prac rewaloryzacyjnych zabytkowych układów zieleni z terenu Miasta Piotrków Trybunalski po zamieszczeniu na Krajowej liście obszarów przeznaczonych do rewaloryzacji w celu pozyskania funduszy na przeprowadzenie wymaganych prac.	Czy i na co pozyskano fundusze, zakres prac, wartość poniesionych i pozyskanych środków
Sukcesywne oznakowanie wszystkich obiektów wpisanych do rejestru zabytków znakiem konwencji haskiej.	Ile obiektów oznakowano, czy oznakowano wszystkie obiekty, wartość poniesionych środków
Kontynuacja cyklicznego konkursu „Nowa Elewacja”.	Ilość zgłoszeń, wysokość nagród
<p>Zadania dla gminnej ewidencji zabytków:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Zakładanie nowych kart adresowych dla zabytków dotychczas nierozpoznanych i nie uwzględnionych w ewidencji, a istotnych dla obrazu dziedzictwa kulturowego na terenie miasta; 2. Systematyczne uzupełnianie kart adresowych o uzyskane nowe dane i aktualizowaną w przypadku zmian w wyniku rozbiórek i remontów dokumentację fotograficzną; 3. Skreślenia z ewidencji obiektów nieistniejących oraz takich, które 	Ilość przeprowadzonych aktualizacji, czy dodano/usunięto obiekt z ewidencji

<p>utraciły cechy zabytkowe w wyniku modernizacji. Wszelkie działania przy obiektach ujętych w gminnej ewidencji zabytków wymagają opiniowania, uzgodnienia lub pozwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.</p>	
<p>Prowadzenie okresowych kontroli stanu zachowania obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków: stanowiących własność gminy, w celu wytypowania najbardziej zagrożonych, wymagających niezbędnych remontów; na tej podstawie opracowanie planu remontów.</p>	<p>Ilość odbytych kontroli, ilość obiektów wymagających remontów/konserwacji, ilość wytypowanych obiektów do remontów/ konserwacji</p>
<p>Planowane i realizowane jest przez TBS Sp. z o.o prowadzenie następujących robót remontowo-budowlanych w na nieruchomościach objętych planem, będących zabytkami:</p> <p>1.Plac Czarnieckiego 1/Rynek Trybunalski 5, obiekt będący własnością Spółki TBS Sp. z o.o. (roboty realizowane w latach 2017 - 2022). Do wykonania w zakresie robót remontowych, m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> – remont i podział piwnicy na pomieszczenia przynależne, – zagospodarowanie terenu działki, – przyłącze kanalizacji deszczowej dla potrzeb odwodnienia terenu posesji, – wykonanie zadaszeń nad wejściami od strony podwórka. <p>2.ul. Grodzka 1/Konarskiego 2, obiekt będący własnością Spółki TBS Sp. z o.o. (roboty wykonywane etapowo w latach 2017 - 2022):</p> <ul style="list-style-type: none"> – remont generalny części budynku położonej przy ul. Grodzkiej 1, – remont schodów zewnętrznych na podwórku. <p>3.Zagospodarowanie obszaru poprzez nową zabudowę pomiędzy ul. Starowarszawską 9, 11, 13, 15 a ul. Garncarską 12-16.</p> <p>4.Remonty elewacji: przy ul. Wojska Polskiego 54, Wojska Polskiego 33, Wojska Polskiego 50, Wojska Polskiego 48 (od strony podwórza), Plac Niepodległości 5 (elewacja frontowa), Plac Czarnieckiego 6/7, Rycerska 11 (elewacja od strony podwórza), Słowackiego 13, Słowackiego 34, Garncarska 13, Zamurowa 1, Zamurowa 10, Starowarszawska 6, Rycerska 16, Plac Czarnieckiego 3 (elewacja od strony podwórza), Piastowska 3, Wojska Polskiego 32 (elewacja od strony podwórza), Wojska Polskiego 73.</p> <p>5.Remonty dachów budynków przy ul. Wojska Polskiego 54, Wojska Polskiego 50, Wojska Polskiego 10, Wojska Polskiego 5, Żeromskiego 16, POW 4.</p> <p>6.Przebudowa budynków przy ul. Starowarszawskiej 5, Zamurowej 16, Garncarskiej 4, Jerozolimskiej 12, Grodzkiej 3.</p> <p>7.Remonty i wymiany stropów w budynkach przy ul. Rycerskiej 16, Placu Niepodległości 4.</p> <p>8.Wymiana instalacji gazu w budynkach przy ul. Wojska Polskiego 33, Rycerskiej 6, Wojska Polskiego 32, Garncarska 21, Starowarszawskiej 8, Szewskiej 8, Piastowskiej 3, Dąbrowskiego 5, Wojska Polskiego 48.</p> <p>9.Remonty i utwardzenia podwórzy przy ul. Garncarskiej 13, Rynku Trybunalskim 2, Rycerskiej 11, Zamurowej 1, Wojska Polskiego 32, Wojska Polskiego 7 i 9.</p> <p>10.Wyposażenie budynków przy ul. Rycerskiej 16 i Szewskiej 8 w instalację c.o. i ciepłej wody z sieci miejskiej.</p> <p>11.Kompleksowe remonty lokali mieszkalnych – ok. 100 lokali.</p> <p>12.Wyposażenie lokali w centralne ogrzewanie – ok. 60 lokali.</p> <p>13.Wymiana stolarki drzwiowej – ok. 80 lokali.</p> <p>14. Wymiana stolarki okiennej – ok. 40 lokali.</p> <p>15.Wymiana instalacji elektrycznej – ok. 50 lokali.</p>	<p>Szczegółowy zakres prac, wartość zaplanowanych/poniesionych środków</p>
<p>Plany Biura Inwestycji i Remontów dotyczące zadań związanych z zabytkami, dziedzictwem kulturowym , tj.:</p>	<p>Szczegółowy zakres prac, wartość zaplanowanych/poniesionych</p>

<p>1. Zadanie inwestycyjne w trakcie realizacji - Rewitalizacja terenów Podzamcza – Młode Stare Miasto w Piotrkowie Trybunalski:</p> <ul style="list-style-type: none"> – przebudowa ulicy Pereca. <p>2. Zadania inwestycyjne planowane do realizacji:</p> <ul style="list-style-type: none"> – rewaloryzacja Parku Belzackiego, – rozbudowa i przebudowa hali sportowej Relax (powiązane również z obiektem budynku dawnej rektyfikacji spirytusu), – termomodernizacja II LO. 	środków
--	---------

Tabela nr 8. Zadania w ramach Działania nr II

DZIAŁANIE II. KREOWANIE POCZUCIA TOŻSAMOŚCI REGIONALNEJ.	
Kształtowanie poczucia tożsamości regionalnej z całą pewnością wpłynie na zacieśnianie więzi społeczności lokalnej i poczucia własnej wartości. Miasto na kanwie bogatej historii i tradycji może kultywować swoje walory niematerialne i wartości materialne.	
ZADANIA	SPOSÓB WERYFIKACJI
<p>Promowanie imprez folklorystycznych, cyklicznych imprez, głównie plenerowych, przybliżających dzieje i tradycje Piotrkowa czasów jagiellońskich (hołdy krzyżackie, kształtowanie się parlamentaryzmu, królewskie elekcje, produkcje marcepana, rekonstrukcję renesansowego dworu). warsztatów, przeglądów, festiwali, lokalnych obrzędów, jako produktów turystycznych stanowiących o tożsamości miasta poprzez kontynuowanie organizowania:</p> <ul style="list-style-type: none"> – imprez o charakterze kulturowym (Noc Traktu Wielu Kultur, Piotrkowskie Morsowanie, Wioska Wikinga, Urodziny Ulicy Słowackiego, Trybunały Nalewkowe, Biesiada Trybunalska, Sąd Czartowski, Festiwal Kultury Miast Partnerskich, Piotrków Nightskating, Juwenalia Piotrkowskie), – cyklicznych spacerów po Piotrkowie szlakami zabytków, – festiwali w obiektach zabytkowych np. na zamku, w zespole Klasztornym Dominikanek, zespole Klasztornym Jezuitów, – Rajdy z PTTK, – Gry miejskie, – Spotkania z historia regionu, – Zwiedzanie pod dachem takie miejsca jak Muzeum w Zamku Królewskich, planetarium w I LO, Muzeum Piwowarstwa. 	<p>Ile i gdzie zorganizowano wydarzenia, ilość osób biorących udział, z kim współpracowano, wartość zaplanowanych/poniesionych środków, ilość osób biorących udział</p>
<p>Prowadzenie działalności edukacyjnej skierowanej do młodzieży szkolnej poprzez organizowanie dla niej wystaw, konkursów szkolnych popularyzujących historię miasta oraz jej zabytki itp.</p>	<p>Ilość opracowanych konkursów, wystaw, ilość osób biorących udział</p>
<p>Wykreowanie pamiątek regionalnych.</p>	<p>Jakie wykreowano produkty, gdzie i w jakiej formie były promowane, wartość poniesionych środków, czy produkty były sprzedawane, gdzie, wartość środków ze sprzedaży</p>
<p>Wpisanie specjalów lokalnych na Ministerialną listę krajowych produktów regionalnych i promocja specjalów regionalnych.</p>	<p>Czy wpisano produkty na listę, jakie, w jaki sposób wpłynęło to na turystykę</p>
<p>Realizacja projektów podnoszących atrakcyjność obiektów i obszarów zabytkowych Miasta Piotrków Trybunalski.</p>	<p>Jakie projekty zaplanowano, jakie zrealizowano, z kim współpracowano, ilość osób biorących udział, wartość zaplanowanych/wydatków</p>
<p>Wykorzystanie wybranego obiektu (np. wieży ciśnień) dla potrzeb rozwoju i promocji lokalnych produktów regionalnych.</p>	<p>Czy stworzono koncepcje na formę promowania produktów regionalnych, w jakiej formie, jakie produkty, z kim i w jakim zakresie współpracowano</p>

Tabela nr 9. Zadania w ramach Działania nr III

DZIAŁANIE III. ROZWÓJ TURYSTYKI KULTUROWEJ W OPARCIU O WALORY KULTUROWE I HISTORIĘ OBSZARU.	
Rozwój turystyki w oparciu o zabytki pozwoli na ożywienie omawianego obszaru, zwiększy miejsca pracy i wpłynie na rozwój gospodarczy miasta Piotrków Trybunalski. W obecnych procedurach wykorzystanie zabytków na potrzeby turystyczne, edukacyjne i społeczne jest wymogiem w staraniu się o dotacje finansowe.	
ZADANIA	SPOSÓB WERYFIKACJI
Kreowanie markowych, regionalnych produktów np. „Trakt Wielu Kultur”, tradycje hutnicze, piwowarskie, związane z marcepanem.	Forma promocji, wartość poniesionych środków, zakres współpracy
Działania Centrum Informacji Turystycznej w celu upowszechniania dziedzictwa kulturowego Miasta Piotrków Trybunalski.	Jakie działania zaplanowano/zrealizowano, wartość
Tworzenie historycznego miasta przyjaznego inwestorom i przedsiębiorcom.	zaplanowanych/poniesionych środków, forma współpracy
Promowanie muzeum i zasobów dziedzictwa kulturowego miasta Piotrkowa Trybunalskiego w telewizji, radiu, lokalnej prasie oraz Internecie.	Gdzie promowano, w jakiej formie, z jaką częstotliwością, czego i jakich obiektów dotyczyły promowane informacje, z kim współpracowano
Podjęcie działań w celu utworzenia Muzeum Historii Edukacji w podziemiach tzw. Folwarku należącego do zespołu budynków I Liceum Ogólnokształcącego im. Bolesława Chrobrego, jednej z najstarszych szkół w Polsce	Czy utworzono muzeum, wartość poniesionych środków, z kim współpracowano, czy pozyskano dotacje
Realizacja projektu pn. Trzy Wieże. Rewitalizacja trzech piotrkowskich wież: ciśnień, farnej oraz bernardyńskiej wraz z nadaniem funkcji turystycznej ww. obiektom oraz instytucjom znajdującym się w ich pobliżu.	

8. Instrumentarium realizacji Gminnego programu opieki nad zabytkami

GPOnZ realizowany będzie poprzez wykonanie wskazanych zadań, na rzecz osiągnięcia przyjętych kierunków działań. Podstawę instrumentarium stanowią obowiązujące przepisy prawa oraz zawarte w nich regulacje. Regulacje te dotyczą instrumentów ekonomiczno-prawnych, społecznych oraz finansów publicznych. Zakłada się, że zadania określone w niniejszym GPOnZ będą wykonywane za pomocą następujących instrumentów:

· **instrumenty prawne**, wynikające z obowiązujących przepisów prawnych:

- wpis do rejestru zabytków,
- decyzje administracyjne z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami, np. wojewódzkiego konserwatora zabytków;
- ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami,
- ustawa o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz niektórych innych ustaw,
- ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym,
- ustawa Prawo budowlane,
- ustawa Prawo ochrony środowiska,
- ustawa o ochronie przyrody,
- ustawa o gospodarce nieruchomościami,
- ustawa o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej,
- ustawa o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu.

· **instrumenty finansowe:**

- finansowanie prac konserwatorskich przy obiektach zabytkowych będących własnością gminy,

- udzielanie dotacji na wykonywanie prac konserwatorskich i remontowych w obiektach sakralnych położonych na terenie Miasta Piotrkowa Trybunalskiego wpisanych do rejestru zabytków,
- korzystanie z programów uwzględniających finansowanie z funduszy europejskich oraz dotacje, subwencje,
- współpraca pomiędzy podmiotami publicznymi a sektorem prywatnym w ramach „Partnerstwa publiczno-prywatnego” (PPP).

·instrumenty społeczne:

- prowadzenie działań z zakresu współpracy i współdziałania z właścicielami oraz użytkownikami zabytków (władzami kościelnymi i parafiami, osobami fizycznymi), a także edukacja i informacja odnośnie dziedzictwa kulturowego miasta Piotrkowa Trybunalskiego,
- edukacja kulturowa,
- pozyskanie poparcia społecznego na rzecz ochrony środowiska kulturowego,
- współdziałanie z organizacjami społecznymi,
- działanie Społecznych opiekunów zabytków.

·instrumenty koordynacji:

- realizacja projektów i programów miasta Piotrkowa Trybunalskiego dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego gminy (np. strategia rozwoju gminy, plany rozwoju lokalnego, programy rozwoju infrastruktury gminy, programy ochrony środowiska przyrodniczego, programy prac konserwatorskich, studia i analizy, koncepcje, plany rewitalizacji),
- współpraca z wojewódzkim konserwatorem zabytków,
- współpraca z sąsiednimi samorządami w celu wypracowania wspólnej polityki ochrony środowiska kulturowego i przyrodniczego.

·instrumenty kontrolne:

- aktualizacja i weryfikacja gminnej ewidencji zabytków,
- oceny zmian w zagospodarowaniu przestrzennym miasta Piotrkowa Trybunalskiego,
- sporządzanie co dwa lata sprawozdania z realizacji GPOnZ oraz aktualizacja GPOnZ związana z ustawowym czteroletnim okresem obowiązywania,
- monitorowanie stanu zachowania i funkcjonowania środowiska kulturowego,
- prowadzenie stałej obserwacji procesów i zjawisk istotnych z punktu widzenia realizacji GPOnZ.

8.1. Społeczni opiekunowie zabytków

Zgodnie z art. 103 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t. j. Dz. U. z 2018 r. poz. 2067 ze zm.) społecznego opiekuna zabytków ustanawia, na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków, starosta właściwy dla miejsca zamieszkania (siedziby) kandydata na społecznego opiekuna zabytków. Ponadto, Starosta jest zobowiązany do wydania legitymacji społecznego opiekuna zabytków (osobie fizycznej) oraz zaświadczenia o nadaniu uprawnień społecznego opiekuna zabytków (osobie prawnej lub jednostce organizacyjnej nieposiadającej osobowości prawnej), co wskazuje art. 105 ww. ustawy, a także do prowadzenia listy społecznych opiekunów zabytków (art. 103 ust. 4 w/w ustawy).

Dnia 6 marca 2019 r. wpłynęły do Urzędu Miasta Piotrkowa Trybunalskiego wnioski Łódzkiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków o ustanowienie czterech osób społecznymi opiekunami zabytków. Osoby te ukończyły zorganizowane przez Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Łodzi szkolenie dla kandydatów na społecznych opiekunów zabytków oraz uzyskały pozytywny wynik egzaminu końcowego.

Dnia 4 kwietnia 2019 r. Prezydenta Miasta Piotrkowa Trybunalskiego wydał Zarządzenie Nr 127 w sprawie ustalenia wzorów: legitymacji społecznego opiekuna zabytków, zaświadczenia o nadaniu uprawnień społecznego opiekuna zabytków oraz listy społecznych opiekunów zabytków.

Dnia 21 maja 2019 r. Prezydenta Miasta Piotrkowa Trybunalskiego wydał Zarządzenie Nr 196, w sprawie ustanowienia czterech osób społecznymi opiekunami zabytków. Dnia 11 czerwca 2019 r. odbyła się uroczystość, na której w/w osobom zostały oficjalnie wręczone legitymacje społecznych opiekunów zabytków.

Zgodnie z zapisami ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami społeczni opiekunowie zabytków podejmują działania związane z:

- zachowaniem wartości zabytków,
- utrzymaniem zabytków w jak najlepszym stanie,
- upowszechnianiem wiedzy o zabytkach.

Społeczni opiekunowie zabytków współdziałają z wojewódzkim konserwatorem zabytków oraz starostą w sprawach ochrony zabytków i opieki nad tymi zabytkami.

Społeczny opiekun zabytków jest uprawniony do pouczania osób naruszających przepisy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Społecznym opiekunem zabytków może być osoba, która posiada pełną zdolność do czynności prawnych, nie była karana za przestępstwa popełnione umyślnie oraz posiada wiedzę w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Zadania społecznego opiekuna zabytków może wykonywać również osoba prawna lub inna jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej (art. 102 ust. 3 i 4 w/w ustawy).

Działania społecznych opiekunów zabytków nie będą w żaden sposób finansowane z budżetu miasta.

9. Źródła finansowania Gminnego programu opieki nad zabytkami

Zgodnie z obowiązującą ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, dbałość o zabytek polega między innymi na zapewnieniu warunków do dokumentowania zabytku, popularyzacji wiedzy o nim, prowadzeniu prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych oraz utrzymaniu zabytku i jego otoczenia w jak najlepszym stanie. Finansowanie tych działań jest obowiązkiem nie tylko właściciela zabytku, lecz także każdego podmiotu mającego tytuł prawny do zabytku, a więc trwałych zarządców, użytkowników wieczystych. Dla jednostki samorządu terytorialnego posiadającej tego rodzaju tytuł prawny do obiektu, opieka nad zabytkiem jest zadaniem własnym. Ochrona zabytków i opieka nad nimi, a także wszelkie działania związane ze zmianą ich funkcji w przestrzeni publicznej oraz ich popularyzacją i udostępnianiem społecznym, mogą być finansowane z różnych źródeł w zależności od typu działań.

Niniejszy rozdział wskazuje możliwości w zakresie pozyskiwania dodatkowych środków ze źródeł pozabudżetowych. Ważne jest, by władze gminy z własnej inicjatywy podjęły próbę wygospodarowania w budżecie środków przeznaczonych na realizację zapisów GPOnZ. Tym bardziej, że znaczna część źródeł zewnętrznych wymaga zapewnienia wkładu własnego w finansowanych przez nie projektach. Główny obowiązek związany z opieką, ochroną oraz finansowaniem wszelkich prac konserwatorskich lub robót budowlanych, spoczywa na właścicielach i użytkownikach obiektów zabytkowych.

Źródła zewnętrznego finansowania można podzielić następująco:

·źródła krajowe:

- dotacje Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego,
- dotacje wojewódzkiego konserwatora zabytków,
- dotacje wojewódzkie,
- dotacje gminne,
- dotacje Ministra Administracji i Cyfryzacji – fundusz kościelny,
- Fundusz Termomodernizacji i Remontów,
- Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW),
- programy operacyjne Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego,
- promesa Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego,

- Fundusz Kościelny,
- fundusze od fundacji,
- Narodowy Fundusz Ochrony Zabytków.

·źródła zagraniczne:

- źródła unijne w ramach funduszy strukturalnych,
- źródła z programu Polska Cyfrowa PO PC 2014 – 2020,
- źródła pozaunijne – Mechanizm Norweski i Mechanizm Finansowy EOG.

9.1. Dotacje

Zgodnie z ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, dotacja może zostać udzielona osobie fizycznej, jednostce samorządu terytorialnego lub innej jednostce organizacyjnej będącej właścicielem bądź posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków. Dotacja udzielana jest na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych, planowanych do przeprowadzenia w roku złożenia wniosku lub następnym, bądź na zasadzie refundacji poniesionych już nakładów przed upływem 3 lat po wykonaniu prac.

Art. 77 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami określa szczegółowo wykaz działań, które mogą podlegać dofinansowaniu. Dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane może obejmować wyłącznie nakłady konieczne poniesione na przeprowadzenie następujących działań:

- sporządzenie ekspertyz technicznych i konserwatorskich,
- przeprowadzenie badań konserwatorskich lub architektonicznych,
- wykonanie dokumentacji konserwatorskiej,
- opracowanie programu prac konserwatorskich i restauratorskich,
- wykonanie projektu budowlanego zgodnie z przepisami Prawa budowlanego,
- sporządzenie projektu odtworzenia kompozycji wewnątrz,
- zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku,
- stabilizację konstrukcyjną części składowych zabytku lub ich odtworzenie w zakresie niezbędnym dla zachowania tego zabytku,
- odnowienie lub uzupełnienie tynków i okładzin architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego zabytku kolorystyki,
- odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50% oryginalnej substancji tej przynależności,
- odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych odrzwi i drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych,
- modernizację instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych lub w zabytkach, które posiadają oryginalne, wykonane z drewna części składowe i przynależności,
- wykonanie izolacji przeciwwilgociowej,
- uzupełnianie narysów ziemnych dzieł architektury obronnej oraz zabytków archeologicznych nieruchomości o własnych formach krajobrazowych,
- działania zmierzające do wyeksponowania istniejących, oryginalnych elementów zabytkowego układu parku lub ogrodu,
- zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych, niezbędnych do wykonania prac i robót przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków,
- zakup i montaż instalacji przeciwwłamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej.

Standardowo dotacja udzielana jest w wysokości do 50% nakładów koniecznych na wykonanie powyższych działań. Natomiast wysokość dotacji może zostać zwiększona, nawet do 100% nakładów koniecznych, w wypadku jeżeli:

- zabytek posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową,
- wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem, technologicznym prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych,
- stan zachowania zabytku wymaga niezwłocznego podjęcia prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych.

Jednocześnie łączna kwota dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków, udzielonych przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, wojewódzkiego konserwatora zabytków bądź organ stanowiący gminy, powiatu lub samorządu województwa, nie może przekraczać wysokości 100% nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót.

Dotacje Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Łodzi – Wojewódzki Konserwator Zabytków w Łodzi działając na podstawie przepisów ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz Rozporządzenia Ministra Kultury z dnia 6 czerwca 2005 r. w sprawie udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków oraz mając na uwadze przepisy zawarte w ustawie z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych ustala kryteria i sposób naboru wniosków oraz rozdziału środków finansowych na cele związane z ochroną zabytków i opieką nad zabytkami w ramach środków przyznanych przez Wojewodę Łódzkiego, pozostających w dyspozycji Łódzkiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Wnioski o udzielenie dofinansowania zadań składa się w terminach:

- do dnia 28 lutego – na dofinansowanie prac, które zostaną przeprowadzone w bieżącym roku,
- do dnia 30 czerwca – na dofinansowanie prac przeprowadzonych w okresie 3 lat poprzedzających rok złożenia wniosku (tzw. refundacja).

Dotacje wojewódzkie

Dofinansowanie prac przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków lub znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków odbywa się na podstawie art. 81 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz na podstawie uchwały Sejmiku Województwa w sprawie trybu i zasad przyznawania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy tym zabytku.

Dotacje z budżetu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Łódzkiego – regulamin określający zasady, tryb udzielania oraz rozliczania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków województwa łódzkiego określa uchwała nr XIX/358/11 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 20 grudnia 2011 r., dotycząca zabytków nieruchomości, ruchomych lub archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków województwa łódzkiego, znajdujących się na stałe w granicach administracyjnych i posiadających duże znaczenie dla dziedzictwa kulturowego województwa łódzkiego. Termin składania wniosków wyznaczony w ogłoszeniu o konkursie podanym do publicznej wiadomości (co najmniej trzydziestodniowy).

Środki z budżetu miasta Piotrków Trybunalski – miasto Piotrków Trybunalski co roku ogłasza otwarty konkurs ofert na wsparcie realizacji zadań publicznych Miasta Piotrkowa Trybunalskiego z zakresu ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego polegających na wykonywaniu prac konserwatorskich i remontowych w obiektach sakralnych położonych na terenie Miasta Piotrkowa Trybunalskiego wpisanych do rejestru zabytków.

Dotacje przyznawane są na podstawie art. 13, 14, 15 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (t. j. z 2018 r. poz. 450 z późn. zm.) oraz uchwały nr XLI/763/18 Rady Miasta Piotrkowa Trybunalskiego z dnia 31 października 2018 r. w sprawie Programu Współpracy Miasta Piotrkowa Trybunalskiego z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie, na rok 2019.

Szczegółowe informacje znajdują się na stronie Internetowej Urzędu Miasta.

·Konkurs „Nowa Elewacja”

Prezydent Miasta co roku ogłasza konkurs „Nowa Elewacja” na najlepiej odnowioną elewację piotrkowskiego budynku. Celem konkursu jest zachęcenie właścicieli budynków do wykonania remontów elewacji, co wpłynie na poprawę wizerunku centrum miasta Piotrkowa Trybunalskiego.

NAGRODY w 2019 r.: I nagroda – 20 000,00 zł, II nagroda – 18 000,00 zł, III nagroda – 15 000,00 zł, IV nagroda – 12 000,00 zł, V nagroda – 10 000,00 zł.

Uczestnikami konkursu mogą być inwestorzy remontu budynków usytuowanych w centrum miasta Piotrkowa Trybunalskiego w obszarze określonym i zawartym między ulicami: al. Armii Krajowej, Wojska Polskiego, Skłodowskiej-Curie, al. Kopernika, al. Piłsudskiego, oraz w ciągu komunikacyjnym al. 3-go Maja.

·„Rewitalizacja terenów Podzamcza - Młode Stare Miasto w Piotrkowie Trybunalskim”

Projekt zakłada ożywienie zdegradowanego obszaru, który utracił swoją rangę centrum miasta oraz poprawę jakości życia, poprzez aktywizację mieszkańców i odtworzenie więzi społecznych. Stworzenie nowej dzielnicy mieszkaniowej i usługowej Piotrkowa Trybunalskiego, atrakcyjnej dla mieszkańców, biznesu i turystów. Podstawowym celem rewitalizacji jest ograniczenie depopulacji strefy centralnej, poprzez napływ nowych mieszkańców do stworzonego na ten cel zasobu mieszkaniowego. Pozwoli to na zwiększenie popytu w dzielnicy, co będzie miało wpływ na ożywienie handlu i usług oraz stworzenie nowych miejsc pracy. Dla w/w obszaru zakłada się zachowanie istniejących wartościowych budynków, szczególnie w pierzejach ulic oraz likwidację pozostałej przypadkowej i bezwartościowej zabudowy. Inwestycja stworzy nową jakość wnętrza urbanistycznego – „podwórka piotrkowskiego” wraz z utworzeniem zabudowy pierzejowej wzdłuż ulic. Zakres prac: wykonanie bulwarów nad rzeką Strawą, od ulicy Wojska Polskiego do al. Kopernika – oczyszczenie i odrestaurowanie koryta rzeki Strawy, rewitalizację skweru przy placu Zamkowym, nasadzenia zieleni i budowę ciągów pieszych. Do wspólnej realizacji działań rewitalizacyjnych Miasto zaprasza inwestorów prywatnych, organizacje pozarządowe oraz mieszkańców. Dzięki dostępności środków finansowych na kompleksowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne (m.in. w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych i Narodowego Programu Rewitalizacji) przywracane będą funkcje gospodarczo-społeczne terenów zdegradowanych.

Odnowa tego obszaru obejmuje następujące działania:

- zachowanie dziedzictwa materialnego, kulturowego i tożsamości Miasta,
- rozwój funkcji mieszkaniowej na terenie rewitalizowanym,
- odnowa powierzchni biologicznie czynnej, w celu zdefiniowania nowych miejsc wypoczynku,
- aktywizację społeczną i gospodarczą mieszkańców służyć włączeniu społecznemu i likwidacji obszarów biedy na terenie rewitalizowanym,
- zwiększenie aktywności obywatelskiej mieszkańców oraz organizacji pozarządowych na terenie rewitalizowanym.

·Konkurs „Zabytek Zadbane”

„Zabytek Zadbane” jest corocznym konkursem ogłaszanym przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Nadzór nad konkursem sprawuje Generalny Konserwator Zabytków. Od 2011 r. podmiotem realizującym procedurę konkursową jest Narodowy Instytut Dziedzictwa.

Konkurs skierowany jest do właścicieli, posiadaczy i zarządców zabytkowych obiektów wpisanych do rejestru zabytków. Jego celem jest promocja opieki nad zabytkami i upowszechnianie najlepszych wzorów właściwego utrzymania i zagospodarowania obiektów. Charakter edukacyjny konkursu polega na popularyzacji wiedzy dotyczącej właściwego postępowania z zabytkami architektury podczas ich użytkowania oraz w trakcie przeprowadzanych remontów.

Obiekty można zgłaszać w 6 kategoriach:

- 1) Utrwalenie wartości zabytkowej obiektu,
- 2) Rewaloryzacja przestrzeni kulturowej i krajobrazu (w tym założenia dworskie i pałacowe),
- 3) Adaptacja obiektów zabytkowych,
- 4) Architektura i budownictwo drewniane,

- 5) Architektura przemysłowa i budownictwo inżynierskie,
- 6) Kategoria specjalna: właściwe użytkowanie i stała opieka nad zabytkiem.

Fundusz Termomodernizacji i Remontów

Celem rządowego programu wsparcia remontów i termomodernizacji jest poprawa stanu technicznego istniejących zasobów mieszkaniowych, ze szczególnym uwzględnieniem ich termomodernizacji. Z programu mogą skorzystać właściciele zasobów mieszkaniowych (gminy, spółdzielnie mieszkaniowe, właściciele mieszkań zakładowych i prywatni właściciele). Jego beneficjentami są także osoby mieszkające w budynkach objętych programem, gdyż poprawia się komfort zamieszkiwania z jednoczesnym zmniejszeniem opłat za energię cieplną.

Program realizowany na podstawie ustawy o wspieraniu termomodernizacji i remontów obejmuje dwa główne moduły – wsparcie przedsięwzięć termomodernizacyjnych i wsparcie przedsięwzięć remontowych. Wprowadza on także dodatkowe wsparcie dla właścicieli budynków mieszkalnych objętych w przeszłości czynszem regulowanym. Wsparcie jest udzielane w postaci tzw. premii, czyli spłaty części kredytu wykorzystanego na realizację przedsięwzięcia. Spłata jest dokonywana ze środków Funduszu Termomodernizacji i Remontów, obsługiwane przez Bank Gospodarstwa Krajowego i zasilane ze środków budżetu państwa.

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW)

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW) jest głównym źródłem finansowania w Polsce inwestycji proekologicznych. Wraz z wojewódzkimi funduszami ochrony środowiska i gospodarki wodnej NFOŚiGW tworzy system funduszy ekologicznych. W oparciu o Wspólną Strategię działania Narodowego Funduszu i wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej na lata 2013 – 2016 z perspektywą do 2020 r., realizuje politykę ochrony środowiska w Polsce. Służą temu stabilne przychody, doświadczony kadry oraz wypracowane formy współpracy z beneficjentami.

W ramach NFOŚiGW realizowane są projekty termomodernizacji zabytkowych budynków. Remonty termomodernizacyjne przyczynią się do redukcji zużycia energii pierwotnej i końcowej oraz spowodują obniżenie kosztów zużycia energii elektrycznej i ciepłej. Dodatkowo prace remontowe będą miały również walor konserwatorski, gdyż zostaną przeprowadzone w obiektach zabytkowych, cennych dla kultury narodowej.

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi (WFOŚiGN w Łodzi)

WFOŚiGN w Łodzi udziela dofinansowania na realizację zadań z zakresu ochrony środowiska i gospodarki wodnej poprzez ogłaszane konkursy oraz programy priorytetowe. O pomoc mogą ubiegać się jednostki samorządu terytorialnego, państwowe jednostki budżetowe, przedsiębiorcy, instytucje kultury, organizacje pozarządowe oraz osoby fizyczne. Wsparcie udzielane jest m.in. w formie pożyczek, pożyczek pomostowych, bezwrotnych dotacji, dopłat do oprocentowania kredytów czy środków przekazywanych państwowym jednostkom budżetowym. Zadania wspierane przez WFOŚiGN w Łodzi dotyczą realizacji przedsięwzięć związanych z edukacją ekologiczną, ochroną przyrody i krajobrazu, ochroną powietrza, ochroną powierzchni ziemi oraz zasobów wodnych, badaniami naukowymi, a także monitoringiem środowiska.

Do przedsięwzięć priorytetowych zaliczono m.in. usuwanie wyrobów zawierających azbest, rekultywację składowisk odpadów, inwestycje w odnawialne źródła energii, a także prace rewaloryzacyjne na terenach zielonych takich jak parki towarzyszące pałacom, zamkom oraz dworom objętych ochroną zgodnie z ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Program Kultura – Interwencje

Organizatorem Programu Kultura – Interwencje jest Narodowe Centrum Kultury. Jest on realizowany zgodnie z założeniami Paktu dla Kultury. Celem strategicznym Programu jest tworzenie warunków dla wzmocnienia tożsamości i uczestnictwa w kulturze na poziomie regionalnym, lokalnym i krajowym poprzez finansowe wsparcie realizacji projektów upowszechniających dorobek kultury i zwiększających obecność kultury w życiu społecznym.

Koncepcja programu została oparta na założeniu, że uczestnictwo w kulturze sprzyja podnoszeniu kompetencji społeczeństwa, tworzeniu warunków do rozwijania aktywności twórczej i przygotowaniu obywateli do aktywnego udziału w różnych formach życia społecznego. O wsparcie w ramach programu

Kultura – Interwencje mogą ubiegać się zarówno samorządowe instytucje kultury (z wyłączeniem instytucji współprowadzonych przez Ministra oraz jednostki samorządu terytorialnego), jak i organizacje pozarządowe.

Finansowanie z fundacji

Kolejną możliwością pozyskiwania funduszy zewnętrznych jest finansowanie pochodzące z fundacji. Można tu wymienić np. fundacje bankowe, Fundację LOTTO Milion Marzeń, Fundację Polska Miedź – KGHM, Fundację PGNiG, Fundację Orange.

Narodowy Fundusz Ochrony Zabytków

Dnia 1 stycznia 2018 r. weszły w życie przepisy ustawy z dnia 22 czerwca 2017 r. o zmianie ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, tworzące Narodowy Fundusz Ochrony Zabytków jako państwowy fundusz celowy. To jest pierwsze pozabudżetowe źródło ich finansowania. Fundusz początkowo zasilony zostanie z kar administracyjnych oraz nawiązek orzekanych przez sądy za przestępstwa popełniane przeciwko zabytkom. Nowelizacja zakłada wprowadzenie administracyjnych kar pieniężnych w miejsce grzywnien wyznaczanych wskutek postępowań w sprawach o wykroczenia. Grzywny, które były zasądzone przez sądy, były rażąco niskie. Niektórym opłacało się więc niszczyć zabytek, a grzywnę wpisać np. w koszty inwestycyjne. Kary administracyjne są nakładane przez wojewódzkich konserwatorów od 1 stycznia 2018 r.

Narodowy Fundusz Ochrony Zabytków pozwoli na szybkie dofinansowanie zabytków uszkodzonych, np. wskutek katastrof, jak powodzie czy pożary. Dodatkowe pieniądze pozwolą na pilne ratowanie zabytków, czyli naprawę uszkodzonego dachu, rynien czy powybijanych okien. Środkami Funduszu będzie dysponował Generalny Konserwator Zabytków, działający w imieniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Program „Niepodległa” na lata 2017 – 2021

Program dotacyjny „Niepodległa”, skierowany do organizacji pozarządowych i samorządowych instytucji kultury, ma wspierać organizatorów obchodów stulecia odzyskania niepodległości, którzy planują przygotowanie wydarzeń lokalnych i regionalnych. Budżet na dofinansowanie działań w ramach tego programu wynosi 6 milionów zł, a pojedynczy wniosek może uzyskać dotację od 8 do 150 tys. zł. Od organizatorów wymagane jest zapewnienie 15% udziału własnego. Rodzaje kwalifikujących się zadań: festiwale, koncerty, spektakle, wytyczenie i oznakowanie szlaków tematycznych i historycznych, tworzenie archiwów historii mówionej i archiwów społecznych, projekty animacyjno-edukacyjne, oparte na interakcji i współdziałaniu, np.: warsztaty, gry terenowe, questy, wystawy wraz z katalogami i publikacje.

Fundusz dopłat z Banku Gospodarstwa Krajowego w Warszawie

Celem rządowego programu bezzwrotnego finansowego wsparcia budownictwa jest zwiększenie zasobu lokali mieszkalnych oraz lokali i pomieszczeń z zakresu pomocy społecznej, służących zaspokajaniu potrzeb osób o niskich i przeciętnych dochodach.

Fundusz Kościelny

Fundusz Kościelny został powołany na mocy art. 8 ustawy z dnia 20 marca 1950 r. o przejęciu przez Państwo dóbr martwej ręki, poręczeniu proboszczom posiadania gospodarstw rolnych i utworzeniu Funduszu Kościelnego (Dz. U. Nr 9, poz. 87, z późn. zm.) jako forma rekompensaty dla kościołów za przejęte przez Państwo nieruchomości ziemskie.

Kościelne osoby prawne mogą ubiegać się o przyznanie dotacji z Funduszu Kościelnego na konserwację i remonty obiektów sakralnych i kościelnych o wartości zabytkowej w znaczeniu nadanym przez aktualne ustawodawstwo.

Szczegółowe informacje dotyczące zasad postępowania przy udzielaniu dotacji z Funduszu Kościelnego ogłasza Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji na stronie internetowej Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, zwanego dalej „MSWiA”, oraz w BIP MSWiA.

9.2. Programy operacyjne Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Jednym z najważniejszych źródeł finansowania zadań związanych z ochroną i opieką zabytków są środki budżetu państwa będące w dyspozycji Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, który corocznie ogłasza stosowne konkursy.

Programy operacyjne Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego:

Programy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Ochrona Zabytków

Strategicznym celem programu jest zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, realizowane poprzez konserwację i rewaloryzację zabytków nieruchomych i ruchomych oraz ich udostępnianie na cele publiczne.

W ramach Programu można ubiegać się o dofinansowanie następujących rodzajów zadań:

1) prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków planowanych do przeprowadzenia w roku udzielenia dofinansowania;

2) prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków planowanych do przeprowadzenia w roku udzielenia dofinansowania dla zabytków wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO oraz uznanych za Pomnik Historii (dotyczy wpisów indywidualnych oraz obszarowych);

3) prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków przeprowadzonych w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia wniosku (po wykonaniu wszystkich prac lub robót określonych w pozwoleniu wydanym przez wojewódzkiego konserwatora zabytków);

4) prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków przeprowadzonych w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia wniosku (po wykonaniu wszystkich prac lub robót określonych w pozwoleniu wydanym przez wojewódzkiego konserwatora zabytków) dla zabytków wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO oraz uznanych za Pomnik Historii (dotyczy wpisów indywidualnych oraz obszarowych).

Do programu nie kwalifikują się zadania, które są współfinansowane ze środków europejskich.

O dofinansowanie w ramach programu mogą ubiegać się podmioty prawa polskiego, osoby fizyczne, jednostki samorządu terytorialnego lub inne jednostki organizacyjne, będące właścicielem lub posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru albo posiadające taki zabytek w trwałym zarządzie.

Program „Infrastruktura kultury”

Celem programu jest poprawa warunków funkcjonowania instytucji i obiektów kultury. Przedmiotem dofinansowania mogą być modernizacje i remonty obiektów przeznaczonych na działalność kulturalną i edukacyjną, w zakresie kultury oraz przygotowanie dokumentacji technicznej do inwestycji.

Dotacje Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego na badania archeologiczne

Celem programu jest ochrona dziedzictwa archeologicznego poprzez wspieranie kluczowych dla tego obszaru zadań, obejmujących niedestrukcyjne rozpoznanie i dokumentację zasobów dziedzictwa archeologicznego oraz opracowanie i publikację wyników przeprowadzonych badań archeologicznych.

W ramach programu można ubiegać się o dofinansowanie następujących rodzajów zadań służących ochronie dziedzictwa archeologicznego na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, realizowanych zgodnie z obowiązującymi przepisami w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami:

1) niedestrukcyjne rozpoznanie i dokumentacja zasobów dziedzictwa archeologicznego z wykorzystaniem metod tradycyjnych i nowoczesnych, m.in. badań powierzchniowych, prospekcji podwodnej, badań geofizycznych, prospekcji lotniczej, skaningu laserowego;

2) opracowanie, wraz z obowiązkową publikacją książkową, wyników przeprowadzonych badań archeologicznych, w tym analiza i konserwacja pozyskanych w ramach tych badań zabytków.

9.3. Środki europejskie

Poza podstawowymi źródłami finansowania jakimi są środki publiczne pochodzące z budżetu państwa oraz budżetów samorządów, finansowanie ochrony zabytków odbywa się również przy znaczącym udziale funduszy pochodzących z Unii Europejskiej oraz Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego.

·Programy Europejskiej Współpracy Terytorialnej 2014 – 2020

Zostały opracowane trzy typy programów: transgranicznych, transnarodowych i międzyregionalnego na lata 2014 – 2020. Zasadniczą różnicą między trzema typami współpracy jest zakres terytorialny, w ramach którego można realizować wspólne przedsięwzięcia:

– obszary przylegające do granic państwowych, w przypadku programów współpracy transgranicznej. Programy transgraniczne służą przede wszystkim budowaniu więzi łączących społeczności po obu stronach granicy. Ich realizacja ma na celu wzmocnienie współpracy poprzez wzrost liczby wspólnych inicjatyw dotyczących między innymi ochrony środowiska, rozbudowy infrastruktury, wymiany kulturalnej, czy wzajemnych kontaktów młodzieży,

– duże zgrupowania europejskich regionów z kilku lub kilkunastu państw w ramach programów współpracy transnarodowej,

– wszystkie regiony UE w zakresie współpracy międzyregionalnej. Projekty, oparte na współpracy z partnerami zagranicznymi, mogą dotyczyć między innymi kultury, sztuki, turystyki i promocji regionu.

·Kreatywna Europa

Kreatywna Europa to nowy program Unii Europejskiej oferujący wsparcie finansowe dla sektorów audiowizualnych, kultury i kreatywnych. Program ten jest realizowany w latach 2014 – 2020 i zawiera trzy komponenty: MEDIA, KULTURA i część międzysektorową z nowym instrumentem finansowym. Nowe priorytety, które pojawiają się w Kreatywnej Europie, wynikają z analizy obecnej sytuacji sektorów kultury w Europie i problemów, jakie napotykają europejscy artyści. Są to przede wszystkim: budowanie kompetencji sektorów kultury i kreatywnych do skutecznego działania na poziomie ponadnarodowym oraz strategiczne budowanie i rozwój publiczności dla odbioru europejskich dzieł i zwiększanie dostępu do kultury.

Komponent Kultura jest częścią programu Kreatywna Europa skierowaną do instytucji, organizacji i innych podmiotów działających w sektorach kultury i kreatywnych. Jego celem jest promocja europejskiej kultury i sztuki, zwiększanie mobilności artystów i dzieł europejskich, budowanie współpracy kulturalnej na poziomie ponadnarodowym, rozwijanie europejskiej publiczności oraz dostosowywanie sektorów kultury i kreatywnych do technologii cyfrowych i wdrażania innowacji.

·Program Europa dla Obywateli 2014 – 2020

Powyższy program jest kolejnym programem wspólnotowym skierowanym na realizację „miękkich” działań projektowych między innymi w tematyce dziedzictwa kulturowego, którego celem jest zwiększenie świadomości obywateli o historii i integracji europejskiej oraz pomoc w lepszym zrozumieniu polityki UE i jej wpływu na życie codzienne obywateli państw członkowskich.

Celami ogólnymi Programu są:

– rozwijanie obywatelstwa europejskiego przez umożliwienie współpracy i uczestnictwa w budowaniu demokratycznej, różnorodnej kulturowo, otwartej na świat Europy,

– rozwijanie poczucia tożsamości europejskiej opartej na wspólnych wartościach, historii i kulturze, umacnianie poczucia odpowiedzialności za UE wśród obywateli,

– pogłębianie tolerancji i wzajemnego zrozumienia między obywatelami Europy.

Cele ogólne realizowane są na poziomie ponadnarodowym za pomocą celów szczegółowych, do których należy:

– gromadzenie członków społeczności lokalnych z całej Europy w celu wymiany doświadczeń, opinii i wartości,

– wspieranie działań, debat i refleksji na temat obywatelstwa europejskiego i demokracji przy współpracy z europejskimi organizacjami społeczeństwa obywatelskiego,

– przybliżanie Europy obywatelom przez propagowanie europejskich wartości i osiągnięć z zachowaniem pamięci o jej historii,

– zachęcanie obywateli i organizacji obywatelskich we wszystkich krajach do wzajemnych kontaktów umacniających dialog międzykulturowy (jedność w różnorodności), budowanie więzi między „starymi” a nowymi członkami UE.

Program składa się z dwóch obszarów tematycznych: Pamięć i Obywatelstwo europejskie oraz Demokratyczne zaangażowanie i uczestnictwo obywatelskie, które są uzupełnione przez działania horyzontalne nazwane „waloryzacją”, sprowadzające się do analizy, rozpowszechniania i wykorzystania wyników projektów dofinansowanych z Programu „Europa dla Obywateli”. Minimalna kwota dofinansowania projektu to 60 000 euro, maksymalna 600 000 euro. Wsparcie finansowe Unii nie może przekroczyć 70% całkowitego budżetu. Wnioski mogą składać organizacje badające europejską politykę publiczną (ośrodki analityczne) lub organizacje społeczeństwa obywatelskiego, które przez swoje stałe i regularnie prowadzone działania wnoszą konkretny wkład w realizację celów programu Europa dla Obywateli, a ponadto spełniają wszystkie następujące wymagania:

- posiadają osobowość prawną co najmniej od czterech lat,
- działają na poziomie europejskim,
- nie są nastawione na zysk,
- mają siedzibę w jednym z krajów członkowskich UE, krajach EFTA i innych, jeśli podpisały one w 2014 r. protokół ustaleń z Komisją Europejską.

Program operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014 – 2020

Program Infrastruktura i Środowisko 2014 – 2020 to największy program finansowany z Funduszy Europejskich nie tylko w Polsce, ale i Unii Europejskiej. Główne obszary, na które zostaną przekazane środki, to: gospodarka niskoemisyjna, ochrona środowiska, przeciwdziałanie i adaptacja do zmian klimatu, transport i bezpieczeństwo energetyczne oraz ochrona zdrowia i dziedzictwo kulturowe. Budżet programu wynosi ponad 27,4 mld euro z Funduszy Europejskich (FE), czyli ok. 115 mld zł.

Priorytet nr 8. Ochrona dziedzictwa kulturowego i rozwój zasobów kultury – alokacja z FE 467,3 mln euro: inwestycje w ochronę i rozwój dziedzictwa kulturowego oraz zasobów kultury, np. instytucji kultury, szkół artystycznych.

Polska Cyfrowa PO PC 2014 – 2020

Projekt programu operacyjnego Polska Cyfrowa przygotowały Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji oraz Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju. Program został przyjęty przez rząd dnia 8 stycznia 2014 r., dnia 5 grudnia 2014 r. przez Komisję Europejską. Celem tego programu jest wykorzystanie potencjału cyfrowego do poprawy jakości życia. Ministerstwo Administracji wychodzi z założenia, że pełne wykorzystanie potencjału nowoczesnych technologii wymaga nie tylko budowy infrastruktury i usług, ale także wspierania kompetencji cyfrowych Polaków.

W ramach programu planuje się realizację czterech osi priorytetowych:

Oś priorytetowa I. Powszechny dostęp do szybkiego Internetu – alokacja UE – 1 020 222 652 EUR.

Cel szczegółowy 1. Wyeliminowanie terytorialnych różnic w możliwości dostępu do szerokopasmowego Internetu o wysokich przepustowościach.

Oś priorytetowa II. E-administracja i otwarty rząd – alokacja UE 949 604 018 EUR.

Cel szczegółowy 2. Wysoka dostępność i jakość e-usług publicznych.

Cel szczegółowy 3. Cyfryzacja procesów back-office w administracji rządowej.

Cel szczegółowy 4. Cyfrowa dostępność i użyteczność informacji sektora publicznego.

Oś priorytetowa III. Cyfrowa aktywizacja społeczeństwa – alokacja UE 145 000 000 EUR.

Cel szczegółowy 5. Zwiększenie stopnia oraz poprawa umiejętności korzystania z Internetu, w tym e-usług publicznych.

Cel szczegółowy 6. Pobudzenie potencjału uzdolnionych programistów dla zwiększenia zastosowania rozwiązań cyfrowych w gospodarce i administracji.

Oś priorytetowa IV. Pomoc techniczna – alokacja UE 57 668 000 EUR.

Cel szczegółowy 7. Wsparcie procesu zarządzania i wdrażania programu.

Cel szczegółowy 8. Informacja, promocja i doradztwo.

Ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. z 2018 r. poz. 1398 z późn. zm.)

Głównym celem ustawy jest zapewnienie skuteczności i powszechnego charakteru działań rewitalizacyjnych, a także ich kompleksowości i wprowadzenia mechanizmów koordynacji. Ustawa określa programowanie, koordynację i tworzenie warunków do realizacji procesu rewitalizacji przez jej interesariuszy jako fakultatywne zadanie własne gminy. Głównymi adresatami ustawy są organy samorządu terytorialnego oraz mieszkańcy gmin, na terenie których znajdują się obszary zdegradowane i w których prowadzone będą działania rewitalizacyjne.

Obecnie ważnym źródłem finansowania działań rewitalizacji, pokrywającym się z pierwszym okresem obowiązywania ustawy, będą środki europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych (głównie EFS, EFRR oraz dodatkowo środki FS). Umowa Partnerstwa, czyli główny dokument ustanawiający ramy wdrażania środków unijnych w perspektywie budżetowej 2014 – 2020, wskazuje „miasta i dzielnice miast wymagające rewitalizacji” jako jeden z pięciu tzw. obszarów strategicznej interwencji. Zgodnie z dokonanymi szacunkami, na działania rewitalizacyjne w ramach wybranych priorytetów inwestycyjnych przeznaczona zostanie co najmniej równowartość 25 mld zł. Środki te będą głównie dotyczyły regionalnych programów operacyjnych (RPO). Do tej kwoty należy także doliczyć wkład własny beneficjentów.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego na lata 2014 – 2020 (RPO WŁ 2014 – 2020)

Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego na lata 2014 - 2020 opracowany został w grudniu 2014 r., zaktualizowany w grudniu 2018 r. Jest to program operacyjny finansowany zarówno ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), jak i Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS).

Celem strategicznym RPO WŁ jest: poprawa konkurencyjności gospodarczej, spójności społecznej i dostępności przestrzennej województwa przy zrównoważonym wykorzystaniu specyficznych cech potencjału gospodarczego i kulturowego regionu oraz przy pełnym poszanowaniu jego zasobów przyrodniczych. Cel ten zostanie osiągnięty poprzez podniesienie konkurencyjności i innowacyjności gospodarki, poprawę atrakcyjności inwestycyjnej ośrodków miejskich i usprawnienie powiązań między nimi, zwiększenie atrakcyjności osiedleńczej i turystycznej oraz przełamywanie barier strukturalnych na obszarach o niższym potencjale rozwojowym.

RPO WŁ na lata 2014 – 2020 składa się z dwunastu osi priorytetowych, w tym Oś VI. Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu. Oś ta zakłada, że kluczowymi wyzwaniami w zakresie rewitalizacji i potencjału endogenicznego będą: zachowanie i ochrona dziedzictwa kulturowego, rozwój instytucji kultury, efektywne wykorzystanie endogenicznych potencjałów w zakresie rozwoju przedsiębiorczości i zrównoważonej turystyki oraz kompleksowa rewitalizacja zdegradowanych obszarów miejskich i wiejskich.

Rewitalizacja i aktywizacja tych terenów powinna być związana z kompleksowymi działaniami dot. rozwoju wielofunkcyjnych obszarów wiejskich poprzez aktywizację zawodową mieszkańców terenów zrewitalizowanych. W zakresie potencjału kulturowego interwencja przyczyni się do ochrony dziedzictwa kulturowego oraz efektywnego wykorzystania zasobów naturalnych i kulturowych dla rozwoju gospodarczego, poprawy dostępu do kultury, wzmocnienia funkcji edukacyjnej, a także zwiększenia poziomu identyfikacji mieszkańców z regionem. W zakresie rewitalizacji nastąpi przywrócenie funkcji gospodarczych i społecznych na obszarach zdegradowanych, integracja przestrzenna oraz poprawa jakości przestrzeni publicznych, co przyczyni się do ograniczenia ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz wpłynie na jakość życia mieszkańców.

W ramach Osi priorytetowej VI wyznaczono do realizacji:

Priorytet inwestycyjny 6c. Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego.

Cel szczegółowy. Zwiększona partycypacja w kulturze na terenie województwa łódzkiego.

Wielokulturowość, wielowyznaniowość oraz wielonarodowość regionu łódzkiego, mieszanie i przenikanie się różnorodnych tradycji i zwyczajów przyczyniło się do powstania zbioru cennych obiektów dziedzictwa kulturowego. Zachowanie dziedzictwa kulturowego, jak również ochrona i poprawa stanu środowiska naturalnego stanowią ważne czynniki kształtujące i wpływające na atrakcyjność regionu. Efektywne zagospodarowanie i wykorzystanie zarówno zasobów kulturowych jak i naturalnych, wpisanych w krajobraz województwa łódzkiego, pozytywnie wpłynie na poprawę konkurencyjności regionu. W ramach PI 6c

przewiduje się wspieranie działań na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego, naturalnego oraz wsparcie instytucji kultury. Inwestycje zaplanowane w ramach PI 6c przyczynią się do wzrostu partycypacji w kulturze na terenie województwa łódzkiego.

Przedsięwzięcia dotyczące prac konserwatorskich i restauratorskich oraz w odniesieniu do instytucji kultury wpłyną na podniesienie świadomości historycznej mieszkańców województwa poprzez poszerzenie oferty kulturalnej w regionie, co tym samym przełoży się na podniesienie uczestnictwa w kulturze mieszkańców regionu oraz potencjalnych turystów.

Typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 6c:

– prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach nieruchomych wraz z ich otoczeniem oraz zakup wyposażenia niezbędnego do zachowania pełnionych przez nie dotychczas funkcji kulturalnych lub nadaniem im takich funkcji,

– roboty budowlane z wyłączeniem prac polegających na budowie oraz/lub zakup wyposażenia do obiektów instytucji kultury, zabezpieczenie zasobów instytucji kultury na wypadek zagrożeń, w szczególności w zakresie zabezpieczeń np. przeciwpożarowych.

Ponadto, w ramach interwencji PI 6c możliwa jest również realizacja kompleksowego projektu, którego elementem mogą być działania polegające na konserwacji i renowacji zabytków ruchomych, w tym przede wszystkim muzealiów, starodruków, zbiorów piśmienniczych, archiwaliów, księgozbiorów.

Priorytet inwestycyjny 8b. Wspieranie wzrostu gospodarczego sprzyjającego zatrudnieniu poprzez rozwój potencjału endogenicznego jako elementu strategii terytorialnej dla określonych obszarów, w tym poprzez przekształcanie upadających regionów przemysłowych i zwiększenie dostępu do określonych zasobów naturalnych i kulturalnych oraz ich rozwój.

Cel szczegółowy: Zwiększone wykorzystanie walorów przyrodniczych i kulturowych województwa łódzkiego dla rozwoju gospodarki turystycznej.

PI 8b ukierunkowany jest na wykorzystanie i rozwój potencjałów endogenicznych regionu łódzkiego, opartych na walorach przyrodniczych i kulturowych, określonych w polityce terytorialno-funkcjonalnej SRWŁ 2020 w celu rozwoju przedsiębiorczości z zachowaniem zasad zrównoważonej turystyki.

Typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 8b: Budowa, przebudowa infrastruktury turystycznej (w tym obiektów i urządzeń) wraz z zakupem wyposażenia i sprzętu oraz zagospodarowanie otoczenia pozostającego w bezpośredniej lokalizacji inwestycji. W ramach interwencji PI 8 b wsparcie mogą uzyskać również projekty związane z adaptacją obiektów do pełnienia funkcji turystycznych.

Priorytet inwestycyjny 9b. Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich.

Cel szczegółowy: Przywrócenie lub nadanie funkcji społecznych i gospodarczych na terenach zdegradowanych.

Typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 9b:

– renowacja, adaptacja budynków, obiektów, terenów i przestrzeni prowadząca do przywrócenia lub nadania nowych funkcji, wraz z możliwością zakupu sprzętu i wyposażenia niezbędnego do realizacji celu interwencji 9b,

– rewitalizacja tkanki mieszkaniowej w ramach części wspólnych wielorodzinnych budynków, w tym termomodernizacja budynków mieszkalnych (jako element szerszego projektu).

W ramach RPO WŁ w Piotrkowie Trybunalskim aktualnie realizowany jest projekt pn. Rewitalizacja terenów Podzamcza – Młode Stare Miasta w Piotrkowie Trybunalskim.

10. Realizacja i finansowanie z zakresu ochrony zabytków

Zgodnie z ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, na każdym właścicielu i posiadaczu zabytku spoczywają obowiązki wynikające z zasad sprawowania opieki nad zabytkami. Dbanie o stan zabytku, tym samym ponoszenie nakładów na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane, spoczywa na właścicielu i posiadaczu obiektu zabytkowego dysponującego tytułem prawnym do zabytku. W przypadku jednostki samorządu terytorialnego prowadzenie i finansowanie wspomnianych prac i robót jest zadaniem

własnym. Pełna realizacja zadań z zakresu ochrony zabytków przez samorząd gminny powinna przebiegać dwutorowo, uwzględniając poniższe priorytety:

1) opieka nad zabytkowymi obiektami i obszarami, których właścicielem lub współwłaścicielem jest miasto Piotrków Trybunalski;

2) kształtowanie przestrzeni publicznych oraz ochrona dziedzictwa kulturowego (w tym krajobrazu kulturowego) na całym obszarze miasta Piotrkowa Trybunalskiego.

Miasto Piotrków Trybunalski jest właścicielem/współwłaścicielem (posiada tytuł prawny) 93 obiektów zabytkowych, w tym 24 obiekty wpisane są do rejestru zabytków. Wykaz został przedstawiony w tabeli poniżej (Tabela nr 10).

Tabela nr 10. Obiekty wpisane do rejestru zabytków oraz ujęte w gminnej ewidencji zabytków, których miasto Piotrków Trybunalski lub Spółka Miejska jest właścicielem lub współwłaścicielem

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	OBIEKT	ULICA	NR	UWAGI	CZY OBIEKT ZNAJDUJE SIĘ W REJESTRZE ZABYTEKÓW
1	Piotrków Trybunalski	kamienica	Rynek Trybunalski/ Sieradzka 2	2		TAK
2	Piotrków Trybunalski	kamienica	Rynek Trybunalski/ Rwańska 1/3	3		TAK
3	Piotrków Trybunalski	kamienica	Rynek Trybunalski	4		TAK
4	Piotrków Trybunalski	kamienica	Rynek Trybunalski/ Plac Czarneckiego 1	5	TBS Sp. z o.o. spółka miasta	TAK
5	Piotrków Trybunalski	kamienica	Sieradzka	8		
6	Piotrków Trybunalski	kamienica	Łazienna - Mokra	6		
7	Piotrków Trybunalski	kamienica	Pijarska	3		
8	Piotrków Trybunalski	kamienica	Konarskiego/ Pijarska 5	4		TAK
9	Piotrków Trybunalski	kamienica	Farna	8	Współwłasność: Skarb państwa + miasto Piotrków Tryb.	TAK
10	Piotrków Trybunalski	kamienica	Garncarska	13		
11	Piotrków Trybunalski	kamienica	Garncarska	21		
12	Piotrków Trybunalski	kamienica	Grodzka/ Konarskiego 2	1	TBS Sp. z o.o.	TAK
13	Piotrków Trybunalski	kamienica	Grodzka	3		
14	Piotrków Trybunalski	zajazd (dawny zajazd pod Matka Boska)	Plac Czarnieckiego	7		TAK
15	Piotrków Trybunalski	kamienica	Plac Czarnieckiego	8		
16	Piotrków Trybunalski	kamienica	Plac Czarnieckiego	9		TAK
17	Piotrków Trybunalski	dwie kamienice	Stronczyńskiego/ Wojska Polskiego 28	4		
18	Piotrków Trybunalski	kamienica	Starowarszawska	2		
19	Piotrków Trybunalski	kamienica	Starowarszawska/ Zamurowa 14, 16, 18	3		
20	Piotrków Trybunalski	kamienica	Starowarszawska/ Zamurowa 12	4		
21	Piotrków Trybunalski	kamienica	Starowarszawska	5		
22	Piotrków Trybunalski	kamienica	Starowarszawska	6		
23	Piotrków Trybunalski	kamienica	Starowarszawska	8		
24	Piotrków Trybunalski	kamienica	Starowarszawska	9		
25	Piotrków Trybunalski	kamienica	Starowarszawska	11		
26	Piotrków Trybunalski	kamienica	Starowarszawska	13		
27	Piotrków Trybunalski	kamienica	Starowarszawska	15		
28	Piotrków Trybunalski	kamienica	Starowarszawska	17/19		
29	Piotrków Trybunalski	kamienica	Starowarszawska	20		
30	Piotrków Trybunalski	kamienica	Starowarszawska	27	TBS Sp. z o.o.	
31	Piotrków Trybunalski	zamek	Plac Zamkowy	4		TAK
32	Piotrków Trybunalski	kamienica	Plac Zamkowy	1		

33	Piotrków Trybunalski	kamienica	Plac Zamkowy	2		
34	Piotrków Trybunalski	Muzeum	Plac Zamkowy	3		
35	Piotrków Trybunalski	kamienica	Wspólna	8		
36	Piotrków Trybunalski	synagoga	Jerozolimska	29		TAK
37	Piotrków Trybunalski	synagoga mała (kiedyś szkoła żydowska przy synagodze)	Jerozolimska	29		TAK
38	Piotrków Trybunalski	cmentarz żydowski "stary" - dziś skwer	Jerozolimska	29		TAK
39	Piotrków Trybunalski	kolegium stare - zespół klasztorny O.O. Jezuitów - obecnie I LO	Pijarska	2		TAK
40	Piotrków Trybunalski	kolegium nowe - zespół klasztorny O.O. Jezuitów- obecnie I LO	Pijarska	2		TAK
41	Piotrków Trybunalski	budynek gospodarczy	Pijarska	2		
42	Piotrków Trybunalski	sała gimnastyczna	Pijarska	2		
43	Piotrków Trybunalski	mury obronne (miejskie)	Plac Niepodległości	-		TAK
44	Piotrków Trybunalski	kamienica	Plac Niepodległości	4		
45	Piotrków Trybunalski	kamienica	Słowackiego	1		TAK
46	Piotrków Trybunalski	brama klasztoru i kościoła OO. Bernardynów	Słowackiego	2		TAK
47	Piotrków Trybunalski	kamienica	Słowackiego	13		TAK
48	Piotrków Trybunalski	park przycerkiewny	Słowackiego	15		
49	Piotrków Trybunalski	wieża ciśnień - zbiornik wodny cylindryczny	Słowackiego	25		
50	Piotrków Trybunalski	kamienica	Słowackiego	57		
51	Piotrków Trybunalski	kamienica	Dąbrowskiego	6		
52	Piotrków Trybunalski	kamienica	Dąbrowskiego	18		
53	Piotrków Trybunalski	kamienica - Szkoła Podstawowa nr 8 im. Emilii Plater	Sienkiewicza	8		
54	Piotrków Trybunalski	kamienica - Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 4	Sienkiewicza	10/12		
55	Piotrków Trybunalski	pałac - Państwowa Szkoła Muzyczna	Pasaż Rudowskiego	4		TAK
56	Piotrków Trybunalski	resursa - Miejski Ośrodek Kultury	Aleje 3-go Maja	12		TAK
57	Piotrków Trybunalski	dom - klub i restauracja	Aleje 3-go Maja	14		
58	Piotrków Trybunalski	kamienica	Aleje 3-go Maja	23		
59	Piotrków Trybunalski	kamienica - Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie	Próchnika	34		
60	Piotrków Trybunalski	kamienica	Jerozolimska	12		
61	Piotrków Trybunalski	kamienica	Krakowskie Przedmieście	42		
62	Piotrków Trybunalski	park	Belzacka	-		TAK
63	Piotrków Trybunalski	kamienica	Wojska Polskiego	3		
64	Piotrków Trybunalski	kamienica	Wojska Polskiego/ Jerozolimska 3	5		TAK
65	Piotrków Trybunalski	kamienica	Wojska Polskiego	7		
66	Piotrków Trybunalski	kamienica	Wojska Polskiego	9		
67	Piotrków Trybunalski	kamienica	Wojska Polskiego	10		
68	Piotrków Trybunalski	kamienica	Wojska Polskiego	11		
69	Piotrków Trybunalski	kamienica	Wojska Polskiego	13		
70	Piotrków Trybunalski	kamienica	Wojska Polskiego/ Plac Czarnieckiego 4/ Rwańska 9	22		
71	Piotrków Trybunalski	kamienica	Wojska Polskiego	29/31		
72	Piotrków Trybunalski	kamienica	Wojska Polskiego	32		
73	Piotrków Trybunalski	kamienica	Wojska Polskiego	33		
74	Piotrków Trybunalski	kamienica	Wojska Polskiego	44		
75	Piotrków Trybunalski	kamienica	Wojska Polskiego	48		

76	Piotrków Trybunalski	kamienica	Wojska Polskiego	50		
77	Piotrków Trybunalski	kamienica	Wojska Polskiego	54		
78	Piotrków Trybunalski	kamienica	Wojska Polskiego	62		
79	Piotrków Trybunalski	kamienica	Wojska Polskiego	64		
80	Piotrków Trybunalski	kamienica	Wojska Polskiego	65		
81	Piotrków Trybunalski	siedziba towarzystw - Pogotowie Opiekuńcze w Piotrkowie Tryb.	Wojska Polskiego	75		
82	Piotrków Trybunalski	park miejski im. ks. J. Poniatowskiego	Zeromskiego/ Żwirki	22		TAK
83	Piotrków Trybunalski	szkoła-Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 1	Roosevelta	1		
84	Piotrków Trybunalski	kamienica	Dąbrowskiego	11a		
85	Piotrków Trybunalski	dom manufaktury włókienniczej	Sulejowska	47		
86	Piotrków Trybunalski	komin kotłowni	Sulejowska	47		
87	Piotrków Trybunalski	budynek sali gimnastycznej Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych nr 1	Roosevelta	1		
88	Piotrków Trybunalski	willa fabryczna	Kostromska	37		
89	Piotrków Trybunalski	Szkoła Podstawowa Nr 11 im. Henryka Sienkiewicza	Szmidta	3		
90	Piotrków Trybunalski	kamienica	Plac Czarnieckiego	3		
91	Piotrków Trybunalski	kamienica	Zamurowa	11		
92	Piotrków Trybunalski	kamienica	Pereca	6		
93	Piotrków Trybunalski	kamienica	Pereca	4		

Niezwykle istotne jest, aby finansowe wsparcie gminy w latach 2020 – 2023 przy zadaniach z zakresu opieki i ochrony dziedzictwa kulturowego, w miarę możliwości, z każdym kolejnym rokiem systematycznie wzrastało do pewnego, stałego poziomu finansowania (np. procentowego udziału w corocznie uchwalanym budżecie). Pozwoli to potencjalnym beneficjentom na zaplanowanie inwestycji w perspektywie kilkuletniej (np. gdy w ciągu jednego roku nie jest możliwe zakończenie prac). Kolejnym rozwiązaniem polepszającym stan zachowania lokalnych zabytków jest występowanie gminy w roli partnera przy projektach unijnych lub ministerialnych, w których beneficjenci (właściciele zabytków) często nie są w stanie zapewnić wymaganego wkładu własnego. Takie działania z pewnością podniosłyby poziom życia mieszkańców oraz atrakcyjność turystyczną miasta.

11. Bibliografia

1. Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.
2. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.
3. Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach.
4. Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.
5. Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane.
6. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska.
7. Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody.
8. Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami;
9. Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej.
10. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie.
11. Ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach.
12. Ustawa z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach.
13. Ustawa z 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej.
14. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem.
15. Materiały udostępnione przez Urząd Miasta w Piotrkowie Trybunalskim.
16. Materiały konserwatorskie udostępnione w siedzibie WKZ o. Łódź.
17. Głowacki K., Urbanistyka Piotrkowa Trybunalskiego, Piotrków-Kielce 1984.
18. Kalinowski W., Rutkowski H., Piotrków Trybunalski, Ochrona Zabytków 7/2 (25), 77-93, 1954.
19. Gminny program opieki nad zabytkami Gminy Miasta Piotrków Trybunalski na lata 2015-2018, Piotrków Trybunalski 2014.
20. Łoziński J., Katalog zabytków Sztuki w Polsce Tom II Województwo Łódzkie, Państwowy Instytut Sztuki, Warszawa 1954.
21. Sypek R.: Zamki i warownie ziemi mazowieckiej, TRIO 2002.
22. Głowacki K., Kościół farny Św. Jakuba w Piotrkowie Trybunalskim, Piotrków Trybunalski 1980.
23. Stefaniak P., Dzieje klasztoru mniszek dominikańskich w Piotrkowie Trybunalskim, Urząd Miasta Piotrkowa Trybunalskiego, Piotrków Trybunalski 2009.
24. Atlas Polskich Strojów Ludowych, Część IV Mazowsze i Sieradzkie Zeszyt 3, Jan Piotr Dekowski, Strój Piotrkowski.
25. www.stat.gov.pl/gus.
26. www.isap.sejm.gov.pl.

12. Spis tabel, rysunków i zdjęć

1. Tabela nr 1. Spis obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego na terenie miasta Piotrkowa Trybunalskiego.
2. Tabela nr 2. Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków na terenie miasta Piotrkowa Trybunalskiego.
3. Tabela nr 3. Zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków na terenie miasta Piotrkowa Trybunalskiego.
4. Tabela nr 4. Obiekty ujęte w gminnej ewidencji zabytków na terenie miasta Piotrkowa Trybunalskiego.

5. Tabela nr 5. Stanowiska archeologiczne ujęte w gminnej ewidencji zabytków na terenie miasta Piotrkowa Trybunalskiego.

6. Tabela nr 6. Analiza SWOT.

7. Tabela nr 7. Zadania w ramach Działania nr I.

8. Tabela nr 8. Zadania w ramach Działania nr II.

9. Tabela nr 9. Zadania w ramach Działania nr III.

10. Tabela nr 10. Obiekty wpisane do rejestru zabytków oraz ujęte w gminnej ewidencji zabytków, których miasto Piotrków Trybunalski lub Spółka Miejska jest właścicielem lub współwłaścicielem.

11. Rys nr 1. Obszar rewitalizowany (źródło: Program Rewitalizacji Miasta Piotrkowa Trybunalskiego do 2023 roku).

12. Rys. nr 2. Plan miasta z 1786 r. prawdopodobnie autorstwa D. Merliniego (za Kalinowski W., Rutkowski H., Piotrków Trybunalski, Ochrona Zabytków 7/2 (25), 1954, s. 78).

13. Rys. 3. Logo - Trakt Wielu Kultur.

14. Rys. nr 4. Plan sytuacyjny nr 2 do wniosku o uznanie za pomnik historii pn. Piotrków Królewski, Sejmowy, Trybunalski, źródło - Wniosek o uznanie za pomnik historii pn. Piotrków Królewski, Sejmowy, Trybunalski.

PRZEWODNICZĄCY
RADY MIASTA
Marian Błaszczyński